

บทที่ 5

แบบแผนของพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน

การวิจัยเรื่องนี้ได้ใช้จังหวัดนครนายก เป็นหน่วยในการศึกษาวิจัย จังหวัดนครนายก มีพื้นที่ทั้งสิ้น 2,121 ตารางกิโลเมตร มี 4 อำเภอเท่านั้น คือ อำเภอเมืองนครนายก อำเภอปากพลี อำเภอบ้านนา และอำเภอองครักษ์ จากการศึกษาเบื้องต้นตรวจสอบจำนวนหมู่บ้านที่มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ในปี 2535 ทั้ง 4 อำเภอ พบว่ามีจำนวนตัวอย่างมากพอที่จะกำหนดเป็นตัวอย่างการวิจัยได้ เพราะมีหมู่บ้านที่มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ในปี 2535 ถึง 33 หมู่บ้านได้สำรวจบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง พบว่าจำนวนผู้มีสิทธิที่เป็นทางการ 12,778 คน เนื่องจากประชากรมีมาก การที่จะสำรวจตรวจสอบ หรือเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดคงสิ้นเปลืองทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบใช้ความน่าจะเป็นหลายขั้นตอน รายละเอียดของเรื่องดังกล่าวนี้ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 ว่าด้วยวิธีวิจัย แบบสอบถามได้รับความกรุณา ตรวจสอบ แนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและได้ปรับปรุงแก้ไขจากการไปทดสอบแบบสอบถาม จำนวน 45 ตัวอย่างและกลัมนำไปใช้แจกจ่ายรวม 415 ชุด ได้รับคืนและคัดเลือกความสมบูรณ์ ในการตอบแบบสอบถามไว้จำนวน 390 ชุด ให้ได้เท่ากับกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณ โดยใช้สูตรการหาขนาดตัวอย่าง ในบทที่ 3 นำไปชำระหัด และบันทึกข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ และประมวลผลออกมาโดยใช้โปรแกรม SPSS ในการนี้ได้รับความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ในกองวิชาการ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จากนั้นผู้วิจัยได้นำมาสร้าง ตารางเพื่อการวิเคราะห์และอภิปรายผลโดยมี ประเด็นรายละเอียดที่ได้ดังต่อไปนี้ คือ

ก. ลักษณะข้อมูลทั่วไปหรือภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง

บุคคลที่อยู่ในสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน ย่อมมีประสบการณ์สร้างสมเฉพาะตัวของแต่ละคน ผสมผสานเข้ากับลักษณะที่ติดตัวทางพันธุกรรม กลายเป็นบุคลิกภาพและท่าทีที่แสดงออกของบุคคล กล่าวคือ พฤติกรรมการตัดสินใจ ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านของบุคคลที่มี เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ย่อมมีแบบแผนของการตัดสินใจที่แตกต่างกันด้วย

ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ที่ปรากฏอยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านใน 4 อำเภอของจังหวัดนครนายก ที่มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านในปี 2535 จำนวน 33 หมู่บ้าน มีรวมทั้งสิ้น 12,778 คน ซึ่งได้สุ่มตัวอย่างตามสูตรในบทที่ 3 ได้มาทั้งสิ้น 390 ตัวอย่างได้กำหนดสัดส่วน ในการแจกจ่ายไป 6 หมู่บ้านใน 6 ตำบลที่ได้จากการสุ่ม จากการ

ตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้รับกลับมานั้น มีประวัติส่วนบุคคล สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ฯลฯ ของตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา มีลักษณะรายละเอียดดังที่แสดงในตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 ข้อมูลทั่วไป หรือภูมิหลังของตัวอย่างที่ศึกษา

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนตัวอย่างทั้งหมด	390	100
เพศ		
ชาย	228	58.5
หญิง	162	41.5
อายุ (อายุเฉลี่ย 41 ปี)		
20 - 39 ปี	196	50.3
40 - 59 ปี	144	36.9
60 ปีขึ้นไป	50	12.8
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	18	4.6
ประถมศึกษา	325	83.3
สูงกว่าประถมศึกษา	47	12.1
สถานภาพ		
โสด	46	11.8
แต่งงานแล้ว	344	88.2
อาชีพ		
ไม่มีอาชีพ	39	10.0
รับจ้างทั่วไป	140	35.9
เกษตรกร	188	48.2
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 2,000 บาท	178	45.6
2001 - 4,000 บาท	149	38.2
มากกว่า 4,000 บาท	63	16.2

ปัจจัยที่นำมาพิจารณา เป็นองค์ประกอบของฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ของผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษาและรายได้ ปัจจัยสามอย่างหลัง คือ อาชีพ การศึกษาและรายได้ นั้น มักจะมีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน อย่างใกล้ชิด กล่าวคือ ผู้ที่มีการศึกษาสูงมักจะมีอาชีพมั่นคงและมีรายได้มาก ในทำนองเดียวกันคนที่ครอบครัวมีรายได้ดี ก็มักจะมีการศึกษาสูงและมีอาชีพที่มั่นคงด้วย จากการวิจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยทั่วไปพบว่า เพศชายมักจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิงเพราะ ส่วนใหญ่ชนบทรวมนิยมประเพณีของประเทศต่าง ๆ เห็นว่า การเมืองเป็นเรื่องของผู้ชาย การบ้านเป็นเรื่องของผู้หญิง เพศชายจึงมักมีความผูกพันทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมไทย ด้านอายุของผู้มีสิทธิจากการวิจัยส่วนใหญ่ พบว่า อัตราการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจะเพิ่มขึ้นตามลำดับอายุที่เพิ่มขึ้นจนถึงวันกลางคนแล้ว อัตราจะลดต่ำลง

ปัจจัยที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลอีกประการหนึ่ง ได้แก่ การศึกษากับอาชีพโดยทั่วไปแล้วพบว่า พลเมืองที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีอัตรา การมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าพวกที่มีระดับการศึกษาต่ำและในขณะเดียวกัน ระดับการศึกษาของพลเมืองแต่ละประเทศนั้น มีอัตราสูงขึ้นเรื่อย ๆ จึงน่าจะกล่าวได้ว่า อัตราการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองในแต่ละประเทศน่าจะสูงขึ้นเรื่อย ๆ เช่นกัน ในด้านอาชีพมักจะมีความสัมพันธ์กับการศึกษา ผู้มีการศึกษาสูงจะมีตำแหน่งการงานสูงและมีส่วนทำให้เข้าร่วมทางการเมืองสูงตามไปด้วย ในเรื่องด้านรายได้ก็เช่นกัน บุคคลที่มีรายได้สูงก็จะมีโอกาส มีส่วนร่วมทางการเมืองสูงมากกว่าผู้มีรายได้ต่ำเพราะไม่ต้องวิตกในเรื่องการดำรงชีวิตประจำวัน ทำให้มีเวลาในการสนใจเรื่องการเมืองมากขึ้น

จากจำนวนตัวอย่างวิจัยในเรื่องเพศ จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม จะมีจำนวนพอ ๆ กันทั้งสองเพศคือ ร้อยละ 58.5 เป็นชาย ร้อยละ 41.5 เป็นหญิง การศึกษาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นประถมศึกษา คือ ร้อยละ 83 ในกลุ่มตัวอย่างนี้มีเพียง ร้อยละ 11 ที่เป็นคนหนุ่มสาวที่ยังไม่แต่งงาน อาชีพพื้นฐานเป็นเกษตรกรร้อยละ 48 ที่น่าสนใจคือ ร้อยละ 36 มีอาชีพรับจ้าง ซึ่งน่าจะมีส่วนสัมพันธ์กับกรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินหมายถึงไม่มีที่ดินของตนเอง รายได้ต่ำกว่า 2,000 บาท ต่อเดือน มีร้อยละ 45.6 น่าจะเป็นตัวชี้ถึงฐานะของกลุ่มตัวอย่างได้ว่าเป็นคนจนที่พอประทังชีวิตอยู่ได้เท่านั้น

ในจำนวนตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง 390 ตัวอย่าง ที่มีจำนวน เพศชาย และเพศหญิงใกล้เคียงกัน ได้ค่าเฉลี่ยของอายุผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ที่ 41 ปี การศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา เป็นเครื่องชี้ถึงลักษณะของการศึกษาในหมู่บ้านชนบทที่คนส่วนใหญ่รุ่นวัยลุง ป้า น้า อา ในจังหวัดนครนายก ยังคงมีการศึกษาในระดับแค่อ่านออกเขียนได้เท่านั้น

ลักษณะของการประกอบอาชีพโดยเฉพาะการรับจ้างทั่วไป แสดงถึงความไม่แน่นอนของการดำรงชีวิต การหาเลี้ยงชีพ ปัจจัยของรายได้ที่จะมาจุนเจือครอบครัวรายได้หลักยังคงต้องพึ่งการขายแรงงานชั่วคราวชั่วคราวด้วยการรับจ้างทั่วไปขาดความมั่นคงเกือบครึ่งหนึ่งมีรายได้ พอเพียงดำรงชีวิตอยู่ได้ คือ ต่ำกว่าเดือนละ 2,000 บาท ซึ่งต้องถือว่าอยู่ในเกณฑ์ต่ำมาก

ด้านอายุของตัวอย่างได้ตรวจสอบความสัมพันธ์ พบความแตกต่างในระดับที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (โปรดดูรายละเอียดของการวิเคราะห์ทางสถิติในภาคผนวก) ในพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกตั้งที่ยึดถือเรื่อง ความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลของผู้สมัคร สำหรับเรื่องเครือญาติและความรู้ความสามารถไม่พบความแตกต่าง

ด้านอาชีพของตัวอย่างได้ตรวจสอบความสัมพันธ์ พบว่ามีความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกตั้งที่ยึดถือเรื่องเครือญาติ กับเรื่องความรู้ความสามารถ ไม่พบความแตกต่างในเรื่องความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูล

การตรวจสอบความสัมพันธ์ ในเรื่องเพศ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส รายได้เฉลี่ย ไม่พบความแตกต่างใด ๆ ในระดับที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ทั้งสามประการดังกล่าวข้างต้น

จึงสามารถสรุปได้ว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดนครนายกใน ปี 2535 มีพฤติกรรมการตัดสินใจ ที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรข้อมูลภูมิหลังดังนี้

ผู้ที่มีอายุที่แตกต่างกันจะมีสามัญสำนึกที่แตกต่างกัน ในการตัดสินใจเลือกผู้ใหญ่บ้าน โดยพิจารณาจากประสบการณ์ที่ได้รับจากการช่วยเหลือเกื้อกูลกันมาก่อน ซึ่งหมายถึงว่าผู้ที่มีอายุมากกว่า จะใช้ปัจจัยจากการได้รับการช่วยเหลือเกื้อกูลของผู้ที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง มาเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจมากกว่า

ผู้มีอาชีพที่แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกตั้ง ที่แตกต่างกันต่อเมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นเป็นเครือญาติกันกับตนเอง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ ซึ่งหมายถึงว่าผู้มีอาชีพเกษตรกรรมที่มีหลักฐานมั่นคงในหมู่บ้าน จะใช้ปัจจัยด้านเครือญาติและความสามารถในการตัดสินใจมากกว่าผู้มีอาชีพรับจ้างหรือผู้ที่ไม่มียาชีพ

ข. ระยะเวลาการอาศัยในหมู่บ้านของกลุ่มตัวอย่าง

สภาพสังคมของราษฎรในหมู่บ้านชนบทโดยทั่วไป ประชาชนจะเป็นผู้ที่ยึดถิ่นฐานที่อยู่การอยู่อาศัยเป็นเวลายาวนานหรือการที่เพิ่งจะมาอยู่อาศัย ทั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน จึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจของเขาเหล่านั้น จากประสบการณ์ของเขาเองที่ได้พบและเรียนรู้ในหมู่บ้านจากญาติสนิท มิตรสหาย เพื่อนพวกพ้อง การทำมาหากินการติดต่อประสานงาน การช่วยเหลือ ประสานงานส่วนตัว ส่วนรวม การติดต่อราชการ งานบุญ งานกุศล งานสาธารณะ ฯลฯ สำหรับกลุ่มตัวอย่างแล้ว สามารถสรุปเป็นภาพ

ให้เห็นถึงระยะเวลาการอยู่อาศัยในหมู่บ้าน ที่พบความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจบางประการ ดังแสดงได้ตามตาราง ดังนี้คือ

ตารางที่ 5.2 ระยะเวลาของการอาศัยอยู่ในหมู่บ้านของกลุ่มตัวอย่าง

ระยะเวลา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5 ปี	16	4.1
6 - 10 ปี	18	4.6
11 - 15 ปี	27	6.9
15 ปีขึ้นไป	329	84.4

ส่วนใหญ่ของตัวอย่างการวิจัยที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม โดยเฉลี่ยของการอยู่อาศัยในหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างจะอยู่อาศัยมานานกว่า 15 ปี มีถึงร้อยละ 84 ย่อมส่งผลโดยตรงต่อการรู้จักมักคุ้นคุ้นเคยกับตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านได้ดี จากการสำรวจวิจัยพบว่ามีความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในพฤติกรรมการเลือกตั้งในเรื่องของเครือญาติเท่านั้น

จึงสามารถสรุปได้ว่าผู้มีระยะเวลาการอยู่อาศัยในหมู่บ้าน นานกว่า 15 ปีขึ้นไปจะใช้ความเป็นเครือญาติกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมาเป็นปัจจัยในการตัดสินใจ มากกว่าผู้ที่มีระยะเวลาการอยู่อาศัยในหมู่บ้านน้อยกว่า 15 ปี

ค. ความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่บ้านของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา

ข้อมูลทางด้านความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันในความหมายนี้ มีเจตนาที่จะตรวจสอบคุณสมบัติพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกันระหว่าง ผู้สมัครกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งว่ามีพื้นฐานในด้านการที่เกี่ยวพันทางด้านการรู้จักกันมาก่อนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านหรือไม่ เพราะการที่บุคคลรู้จักกันมานาน รู้จักกันดี ยิ่งมีความรู้จักกันมานานมากเท่าใด ย่อมมีพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกหรือไม่เลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เร็วและถูกต้องยิ่งขึ้นด้วยตัวของตัวเอง ดังรายละเอียดในตารางที่ 5.3

ตารางที่ 5.3 ความรู้จักกับผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน

ระยะเวลา	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 3 ปี	16	4.1
4 - 6 ปี	17	4.4
7 - 9 ปี	19	4.9
10 ปีขึ้นไป	338	86.7

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถาม พบว่า ระยะเวลาที่รู้จักกับผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านมาแล้วมากกว่า 10 ปี ดังนั้นจึงเป็นส่วนที่แสดงว่าพฤติกรรมการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านของกลุ่มตัวอย่างตั้งอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์ของตนเอง โดยใช้สามัญสำนึกในการพิจารณาตัดสินใจ ที่เกิดจากความเห็นจริงในชีวิตที่ได้รู้จักกับผู้ที่ผู้ใหญ่บ้าน ระยะเวลาที่รู้จักกันมาเกิน 10 ปี นี้ ถ้าเรามองย้อนกลับน่าจะเป็นการแสดงผลทางอ้อมได้ว่า ผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับเลือกตั้งในปี 2535 โดยส่วนใหญ่แล้ว ต้องเป็นคนที่ประชาชนในหมู่บ้านรู้จักกันดีมากกว่า 10 ปีไม่ว่าเขาผู้นั้นจะเป็นคนที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนให้หรือไม่ก็ตาม การสำรวจวิจัยพบว่ามีความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ในพฤติกรรมการเลือกตั้งที่ใช้ความรู้ความสามารถของผู้สมัครในการตัดสินใจ

จึงสามารถสรุปได้ว่าผู้ที่รู้จักกันกับผู้ใหญ่บ้านมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จะใช้ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถของผู้สมัคร ในการตัดสินใจมากกว่าผู้ที่รู้จักกับผู้สมัครน้อยกว่า สำหรับความสัมพันธ์ส่วนต้วระหว่างกลุ่มตัวอย่างกับผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับเลือกจะเป็นดังนี้ คือ ร้อยละ 69.2 ไม่เคยมีความเกี่ยวพันกันทางด้านใดด้านหนึ่งที่นับได้ว่าเป็นเครือญาติกันจะมีเพียงร้อยละ 30.8 เท่านั้นที่มีความเกี่ยวพันกัน ทางด้านใดด้านหนึ่งซึ่งนับเนื่องทั้งฝ่ายตนเองและภรรยา

ง. ความสนใจทางการเมืองของผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ความตื่นตัวทางการเมือง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 จากรายงานผลการเลือกตั้งของกรมการปกครอง ประชาชนในเขตอำเภอต่าง ๆ ได้มาใช้สิทธิของตนและให้ความสนใจต่อระบอบการปกครอง ตามวิถีทางประชาธิปไตย มีผลการเลือกตั้งในเขตจังหวัดนครนายก ที่สามารถแสดงได้ดังนี้ คือ

1. มีผู้มาใช้สิทธิทั้งหมด 81,259 คน จาก 142,968 คน คิดเป็นร้อยละ 56.84
2. มาใช้สิทธิแต่ไม่ประสงค์จะลงคะแนน 1,296 คน คิดเป็นร้อยละ 1.59
3. บัตรเสีย 3,146 ใบ คิดเป็นร้อยละ 3.87

ความสนใจทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง ต่อทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลกล่าวคือ บุคคลที่มีความสนใจทางการเมืองจะเป็นผู้ตัดสินใจ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการวิจัยได้สอบถามผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ถึงความคุ้นเคยในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่ผ่านมาของเขา ในเรื่องเกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน กรรมการสุขาภิบาล สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผลการตรวจสอบแบบสอบถามได้รับคำตอบว่าส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างแล้ว จะเป็นผู้ที่เข้าใจระบบการเลือกตั้งเป็นอย่างดี เกือบทั้งหมดได้เคยไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน และเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วเป็นเพราะในปี 2535 มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกิดขึ้นถึงสองครั้ง คือในวันที่ 22 มีนาคม และวันที่ 13 กันยายน สำหรับการที่ไม่เคยไปใช้สิทธิเลือกตั้งกรรมการสุขาภิบาลเป็นส่วนมาก เป็นเพราะโดยปกติแล้วเมื่อประกาศเป็นเขตสุขาภิบาลจะยกเลิกเขตการปกครองท้องที่หมู่บ้าน จึงเป็นข้อมูลที่แสดงว่าหมู่บ้านที่ไปสอบถามนั้นอยู่นอกเขตสุขาภิบาลแน่นอน แต่ที่เคยเลือกเพราะน่าจะมาจากสาเหตุที่ย้ายมาจากหมู่บ้านอื่น หรือย้ายมาจากพื้นที่ที่เคยเป็นเขตสุขาภิบาลมาก่อนลักษณะของตัวอย่างที่แสดงถึงประสบการณ์ทางการเมือง ดังรายละเอียดในตารางที่ 5.4

ตารางที่ 5.4 ความสนใจต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งของตัวอย่าง

การใช้สิทธิลงคะแนน	เคยใช้สิทธิ	ร้อยละ	ไม่เคยใช้สิทธิ	ร้อยละ
เลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน	368	94.4	22	5.6
เลือกตั้งกำนัน	147	37.7	243	62.3
เลือกตั้งคณะกรรมการสุขาภิบาล	19	4.9	371	95.1
เลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด	281	72.1	109	27.9
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	360	92.3	30	7.7

จากประสบการณ์ที่ได้รับจากการใช้สิทธิเลือกตั้ง ที่เป็นการแสดงออกถึงความสนใจทางการเมืองและสำรวจพบในแบบสอบถาม ลำดับของการคุ้นเคยกับการใช้สิทธิเลือกตั้งของตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านเพราะเป็นการเจาะจงในการสอบถามอยู่แล้ว ส่วนรองลงมา คือ ผู้ที่คุ้นเคยในการใช้สิทธิเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ส่วนการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดและการเลือกตั้งกำนัน ก็พอถือได้ว่ามีจำนวนมากอยู่พอสมควร แต่การใช้สิทธิเลือกตั้งกรรมการสุขาภิบาล คงจะใช้เป็นข้อมูลอะไรไม่ได้

การทดสอบค่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่เคยใช้สิทธิเลือกตั้ง กับผู้ที่ไม่เคยใช้สิทธิเลือกตั้งในแต่ละประเภทการเลือกตั้งพบค่าความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนี้ (โปรดดูรายละเอียดของการวิเคราะห์ทางสถิติในภาคผนวก)

ผู้ที่เคยกับไม่เคยใช้สิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านมาก่อน มีความแตกต่างในการตัดสินใจ ที่พิจารณาถึงเรื่องความรู้ความสามารถ

ผู้ที่เคยกับไม่เคยใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด มีความแตกต่างในการตัดสินใจ ที่พิจารณาถึงเรื่องความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลกับเรื่องความรู้ความสามารถ

ผู้ที่เคยกับไม่เคยใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีความแตกต่างในการตัดสินใจ ในเรื่องความรู้ความสามารถของผู้สมัครเท่านั้น

ในลักษณะดังกล่าว สรุปได้ว่า ผู้ที่เคยผ่านการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านกับผ่านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาก่อนจะมีพฤติกรรมกรรมการตัดสินใจเลือกตั้ง ที่ยึดถือเอาความรู้ความสามารถของผู้สมัครมาเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจมากกว่าบุคคลที่ไม่เคย แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าผู้ที่ไม่เคยใช้สิทธิเลือกตั้งเช่นนั้นมาก่อน จะไม่ยึดถือหรือพิจารณาเรื่องความรู้ความสามารถของผู้สมัครแต่เป็นการแสดงเหตุผลในลักษณะที่ว่า ผู้ที่เคยผ่านการเลือกตั้งทั้งสองอย่างมาแล้วจะเห็นความสำคัญของการตัดสินใจ โดยใช้พื้นฐานความรู้ความสามารถเป็นปัจจัยสำคัญมากกว่าเท่านั้น

จ. ความคิดเห็นต่อผู้สมัครรับเลือกตั้งของกลุ่มตัวอย่าง

ความคิดเห็นหรือทัศนคติของบุคคลในการเลือกตั้งในระดับใดก็ตาม เป็นการแสดงออกถึงจิตใจสำนึกและเหตุผลที่สะท้อนถึง ความเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ในการเลือกตั้งในครั้งนั้น หลักการทั่วไปในการเลือกตั้งข้อหนึ่งก็คือ หลักอิสระในการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกถึงอำนาจอธิปไตยและการยอมรับการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ที่เคารพในกติกาในฐานะผู้ถูกปกครองเป็นสำนึกของความรับผิดชอบร่วมกัน ในการสรรหาตัวบุคคลที่จะมาดำรงตำแหน่งผู้นำของตน

ในระดับหมู่บ้านการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน และ การตัดสินใจไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน นั้นเป็นภาพสะท้อนถึงวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาแต่ในอดีตประการหนึ่ง เป็นการใช้

ประชาธิปไตยทางตรงประการหนึ่งเป็นการตัดสินใจที่อยู่บนพื้นฐาน ของประสบการณ์และความเข้าใจที่ดีต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งประการหนึ่ง และที่สำคัญ คือเป็นการแสดงออกถึงสภาพทางสังคมและพฤติกรรมของประชาชนในหมู่บ้านแห่งนั้น ว่าเป็นกลุ่มชนประเภทใด เห็นสิ่งใดเป็นเป้าหมายในการดำเนินชีวิต

จากการให้ประเมินถึงการตัดสินใจของตนเองของตัวอย่าง และประชาชนในหมู่บ้าน ในการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ที่ผ่านมาในครั้งที่มีการสำรวจในปี 2535 นี้ว่าตนเองและเขาเหล่านั้น มีความคิดเห็นอย่างไรในเรื่องของการใช้จ่ายเงินการใช้จ่ายเลี้ยงดู การปฏิบัติตามหน้าที่พลเมือง การร้องขอและการตัดสินใจเกี่ยวกับการเป็นญาติ โดยให้เขาเหล่านั้น ประเมินความรู้สึกของตนเองและต่อกลุ่มผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในครั้งนั้น ดังรายละเอียดในตารางที่ 5.5

ตารางที่ 5.5 การตัดสินใจในการลงคะแนนเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน

ไปลงคะแนนเพราะ	เห็นด้วย ร้อยละ		ไม่เห็นด้วย ร้อยละ	
	เห็นด้วย	ร้อยละ	ไม่เห็นด้วย	ร้อยละ
เป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ	350	89.7	40	10.3
ต้องการคนที่เป็นญาติกัน	118	30.3	272	69.7
ผู้สมัครมีการใช้จ่ายเลี้ยงดูเพื่อจูงใจ	97	24.9	293	75.1
มีการจ่ายเงินเป็นค่าตอบแทน	76	19.5	314	80.5
ได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินหรือสิ่งของ	50	12.8	340	87.2
ผู้สมัครหรือตัวแทนมาขอร้อง	48	12.3	342	87.7

จากระดับความเห็นในกลุ่มคำถามนี้แสดงได้ว่าพฤติกรรม และจิตใต้สำนึกของกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญแก่หน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ เพราะเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวมีผลต่อตนเองจึงเกิดความกระตือรือร้น ที่จะไปใช้สิทธิโดยคำนึงถึงหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ มีเพียงร้อยละ 10.3 เท่านั้นที่ไม่คิดว่าเป็นหน้าที่ ร้อยละ 30.3 ตัดสินใจไปลงคะแนนเพราะเห็นแก่ความเป็นญาติกันแต่ ร้อยละ 69.7 ไม่เคยสนใจเลยว่าจะจะเป็นญาติของตนหรือไม่ ซึ่งอาจมีความหมายได้หลายนัย เช่น ผู้สมัครทุกคนเป็นญาติกันอยู่แล้ว หรือผู้สมัครในขณะนั้นไม่ได้เป็นญาติกับตัวเองเลย หรือญาติมิใช่ปัจจัยหลักในการตัดสินใจ มีปัจจัยอื่นที่คิดมากกว่าเรื่องความเป็นญาติเท่านั้น

สำหรับการจ่ายเงิน ค่าตอบแทนและค่าเลี้ยงดู หรือจะเรียกเป็นค่าอะไรก็แล้วแต่จากร้อยละที่แสดงออกมา เป็นการที่ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าในการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ก็มีการใช้ปัจจัย เช่นนั้น เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของผู้มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งได้เหมือนกัน ซึ่งอาจจะเกิดจากผลพวง ของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็เป็นได้ เพราะเกิดง่ายแต่แก้ยากหรือกล่าวกันโดยง่ายก็คือ มีการซื้อขายเสียงในการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน จะโดยรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม แต่พฤติกรรมในส่วนนี้จุดเน้นน่าจะอยู่ที่การจ่ายเพื่อเลี้ยงดูและจูงใจมากกว่า ที่จะจ่ายตรง ๆ เป็นเงินหรือสิ่งของในการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านนั้น ผู้สมัครหรือตัวแทนมาร้องขอ ให้ไปลงคะแนนหรือไม่นั้น ไม่มีความสำคัญแต่อย่างใดจะเห็นได้จากร้อยละ 87.7 ไม่เห็นด้วยว่าจะมีผลอย่างไรในการไปใช้สิทธิของตน

จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง 390 ตัวอย่าง 6 หมู่บ้าน ที่มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ในปี 2535 ได้ให้กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามแบบเลือกตอบ ข้อใดก็ได้ ในสามเหตุผลที่กำหนดไว้โดยอาจจะตอบมากกว่าหนึ่งก็ได้ ผลการสำรวจพบว่าตัวอย่างทั้งหมดได้ให้คะแนนความสำคัญที่ผู้ใหญ่บ้านของตนได้รับเลือกเพราะ

เป็นผู้มีน้ำใจเคยช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นมาก่อน	ร้อยละ 71
เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ	ร้อยละ 50
เป็นญาติ	ร้อยละ 38.5

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้มีคำถามปลายเปิดว่าท่านไปเลือกผู้ใหญ่บ้านเพราะอะไร มีผู้ให้ความเห็นเป็นบางคนที่สรุปออกมาเฉพาะที่แตกต่างกันได้ ดังนี้ คือ

- เป็นหน้าที่และสิทธิที่จะไปเลือกผู้นำที่ดี
- อยากได้คนดีมาดูแลหมู่บ้าน
- ต้องการใช้สิทธิของตน
- ต้องการผู้นำที่ดี มีความสามารถเพื่อจะได้พัฒนาหมู่บ้านให้เจริญ
- เป็นหน้าที่ของประชาชน
- ต้องการผู้นำ ผู้คุ้มครองหมู่บ้าน
- ต้องการคนที่มีความรับผิดชอบ

จะเห็นได้ว่าเขาเหล่านั้น มีความคาดหวังในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านของเขาแนวโน้มนหรือความเป็นจริงแล้ว ให้ความสำคัญกับ ความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นปัจจัยสำคัญที่สุด

กล่าวโดยสรุปได้ว่าการตัดสินใจในการไปลงคะแนนของชาวบ้านนครนายกในการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติอยู่แล้วไม่ต้องมาร้องไม่ต้องมาขอ แจกเงินก็รับ เลี้ยงดูก็กิน แต่เลือกโดยสามัญสำนึก ในหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันในสังคม

โดยให้ความสำคัญกับ ความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นปัจจัยสำคัญอันดับต้น เมื่อเทียบกับ ความรู้ความสามารถและความเป็นญาติของผู้สมัคร

จ. ความคิดเห็นต่อการซื้อขายเสียงเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน

การซื้อขายเสียงเลือกตั้งมีกำหนดอยู่ใน พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2522 กำหนดไว้ว่า ห้ามมิให้ผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อจะจูงใจให้ผู้เลือกตั้งลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่ตนเองหรือผู้สมัครอื่น หรือให้งดเว้นมิให้ลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครใด ด้วยวิธีการ ดังนี้

1. จัดทำ เสนอให้หรือสัญญาว่าจะให้ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใด อันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด
2. ให้ เสนอให้หรือสัญญาว่าจะให้เงินหรือทรัพย์สินอื่น ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม แก่สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษาหรือสถานสงเคราะห์อื่นใด
3. ทำการโฆษณาหาเสียงโดยการจัดให้มีมหรสพและการรื่นเริงต่างๆ
4. ทำสิ่งอันเป็นสาธารณะประโยชน์ หรือสิ่งอื่นใดเพื่อประโยชน์ของบุคคล ชุมชน สมาคมมูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา หรือสถาบันอื่นใด ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือไม่ก็ตาม และมีกรกล่าวเพิ่มเติมในมาตรา 37 อีกว่า ห้ามมิให้ผู้สมัครผู้ใด จัดยานพาหนะนำผู้เลือกตั้งไปยังที่เลือกตั้งเพื่อการเลือกตั้งหรือนำกลับไปจากที่เลือกตั้ง หรือจัดให้ผู้เลือกตั้งไปที่เลือกตั้งหรือกลับจากที่เลือกตั้งโดยไม่ต้องเสียค่าโดยสารพาหนะหรือค่าจ้าง ซึ่งต้องเสียตามปกติหรือผู้ใดกระทำการเช่นว่านั้นเพื่อประโยชน์แก่ผู้สมัครใด

จากตัวอย่างในการวิจัย สามารถแสดงลักษณะความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการซื้อขายเสียงเลือกตั้งในหมู่บ้านที่ได้กำหนดลักษณะกิจกรรมให้ไว้เพียงสองประการ ได้ดังนี้ คือ

ตารางที่ 5.6 ความคิดเห็นการซื้อขายเสียง

ลักษณะการซื้อขายเสียง	เห็นด้วย	ร้อยละ	ไม่เห็นด้วย	ร้อยละ
จ่ายเงินค่าตอบแทน	76	19.5	314	80.5
ใช้จ่ายเลี้ยงดูเพื่อจูงใจ	97	24.9	293	75.1

จากการสำรวจพบว่าร้อยละ 19.5 เท่านั้น ที่ยอมรับว่ามีการใช้จ่ายเงินในการเลือกตั้ง ในขณะที่ร้อยละ 80.5 ไม่ยอมรับหรือไม่เห็นด้วย ซึ่งมีความหมายหลายนัย เช่น ไม่ได้รับจริง ไม่มีหลักฐานจริง ไม่กล้าที่จะพูดจริง ไม่รู้จริงในอีกแง่มุมหนึ่ง คือ การใช้จ่ายเลี้ยงดูเพื่อจูงใจให้ไปลงคะแนน ร้อยละ 75.1 ไม่ยอมรับว่ามี แต่ร้อยละ 24.9 รับว่าเป็นจริง

ในการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านนั้นไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายมาตราใด ในกฎหมายใดที่กล่าวถึงข้อห้ามดังกล่าวมาแล้วทั้งหมด แต่มีเจตนาที่จะตรวจสอบว่าพฤติกรรมเช่นว่านี้ มีเกิดขึ้นในการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านในปี 2535 หรือไม่อย่างไร โดยไม่ได้เน้นเรื่องข้อเท็จจริง หรือข้อกฎหมายที่จะกำหนดว่าเป็นความผิด หรือเป็นความเสียหายดังนั้นคำถาม จึงออกมาในลักษณะที่เป็นการแสดงความคิดเห็น จากประสบการณ์ของผู้เป็นกลุ่มตัวอย่างและเจตนาที่ต้องการอีกประการหนึ่ง ก็คือ ต้องการบอกว่าการแสดงพฤติกรรมใด ๆ ในการเลือกตั้งในระดับใดก็ตาม ในสังคมไทยในปัจจุบัน พฤติกรรมการซื้อขายเสียงหรือการใช้อำิสสินจ้างตอบแทน เพื่อเป็นการจูงใจให้บุคคลไปใช้สิทธิเลือกตั้งไปแพร่หลายและกระจายรุกรลาม ลงไปถึงโคตรากของต้นตอประชาธิปไตย คือ การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านแล้ว คำนิยมในอดีตที่มีต่อการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน คือ การเลือกผู้ที่มาทำหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุขของราษฎร เป็นการเลือกเฟ้นตัวบุคคล ที่จะสร้างประโยชน์สูงสุดให้แก่หมู่บ้านของตน แต่ความรู้สึกนึกคิดของคนส่วนใหญ่ในประเทศโดยเฉพาะในหมู่ข้าราชการด้วยกัน กลับมองว่าผู้ใหญ่บ้านนั้นเป็นคน ของกระทรวงมหาดไทย เป็นลูกน้องนายอำเภอ แท้ที่จริงหากเราศึกษาที่มาและบทบาทหน้าที่ ในปัจจุบันแล้วจะเห็นความสำคัญของบุคคล ที่ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านได้ดี ว่าเป็นบุคคลที่ปกครองคุ้มครองดูแลบำบัดทุกข์ บำรุงสุขของราษฎรได้จริง ๆ ถ้าเขาสามารถพัฒนาขีดความสามารถของตนเองได้ โดยได้รับความไว้วางใจจากทางราชการ ในการจัดสรรงบประมาณ และกระจายอำนาจในการตัดสินใจ ตามบทบาทหน้าที่ในการปกครองท้องถิ่น มากกว่าที่เป็นอยู่ทุกวันนี้โดยทุกวันนี้ ทุกส่วนราชการรู้จักใช้ แต่ไม่รู้จักจ่ายผู้ใหญ่บ้านนั้นเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญมาตลอด ตั้งแต่มีการก่อกำเนิดขึ้นมา ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 แต่เราไม่ได้พัฒนาบทบาทหรือแนวทางการปกครองหมู่บ้าน โดยให้การยอมรับว่าเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทยที่ดีที่สุดเป็นการใช้อำนาจของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง นักวิชาการทั้งหลาย กลับไปให้ความสำคัญแก่รูปแบบมากกว่าเนื้อหา และวิถีชีวิตของคนในสังคมที่มีวัฒนธรรมและโครงการพื้นฐานที่อยู่แล้วไม่รู้จักการปรับปรุงและพัฒนา แต่กลับไปนิยมโครงสร้างของการปกครอง ที่แตกต่างกันเป็นหน้ามือกับหลังมือ ถ้าเราคิดและเห็นความสำคัญของการปกครองโดยทำหมู่บ้าน ให้เป็นต้นกำเนิดแห่งการปกครองท้องถิ่นที่แท้จริงแล้ว เราคงไม่ต้องมาอบรมสั่งสอน ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจิตใต้สำนึก ในการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยเช่นทุกวันนี้ เพราะประชาชนทุกหย่อมหญ้าทุกหมู่บ้าน จะเป็นผู้ใช้จิตสำนึกในฐานะคนไทยทั้งชาติและการปกครองท้องถิ่นของไทยเราจะพัฒนา เจริญก้าวหน้าไปกว่านี้มากหนักแล้ว

ข. พฤติกรรมการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านของชาวนครนายก

หลักเกณฑ์ในการลงคะแนนเสียงนั้น มีนักวิชาการบางคนได้ทำการศึกษาไว้ที่น่าสนใจ คือ Anthony Downs การศึกษาของเขามีสมมุติฐานของแนวการวิเคราะห์เพื่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งคือผู้ตัดสินใจในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้น จะตัดสินใจโดยชอบด้วยเหตุผลทุกคน โดยได้เสนอนิยามสถานการณ์ความชอบด้วยเหตุผลไว้ดังนี้

1. ผู้ตัดสินใจสามารถตัดสินใจได้เสมอเมื่อเผชิญกับทางเลือกต่างๆในการตัดสินใจ
2. มีการจัดทางเลือกต่างๆไว้ตามลำดับความสำคัญในทรรศนะของผู้ตัดสินใจ
3. การจัดลำดับนี้มีการสับเปลี่ยนได้
4. ผู้ตัดสินใจเลือกทางที่จัดลำดับไว้สูงสุดเสมอ
5. ในสถานการณ์เหมือนกัน การตัดสินใจจะเหมือนกันเสมอไป

อาจกล่าวได้ว่าความชอบด้วยเหตุผลเป็นเรื่องของกระบวนการปฏิบัติ คือ ผู้ตัดสินใจเลือกทางที่เหมาะสมที่สุดตามลักษณะค่านิยมหรือเป้าหมายของเขา โดยเลือกจากทางเลือกที่จัดลำดับไว้สูงสุด ส่วนผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไรหรือจะบรรลุเป้าหมายตามที่ผู้ตัดสินใจมุ่งหวังหรือไม่ใช่เรื่องสำคัญ บางครั้งการวางแผนตัดสินใจที่ชอบด้วยเหตุผลที่สุด อาจนำไปสู่ผลเสียหายหรือนำไปสู่เป้าหมายอื่นซึ่งด้อยกว่าผู้ตัดสินใจต้องการก็ได้ อย่างไรก็ตามการพิจารณาความชอบด้วยเหตุผลในการตัดสินใจ จะจำกัดวงอยู่เฉพาะในช่วงที่มีการเลือกตัดสินใจเท่านั้น มิได้ครอบคลุมไปถึงผลของการตัดสินใจด้วยการพิจารณาว่า ผู้ตัดสินใจตัดสินใจด้วยชอบด้วยเหตุผลหรือไม่ นั่น ขึ้นกับว่าเขาได้เลือกที่จัดลำดับสูงสุดไว้หรือไม่ ส่วนเมื่อตัดสินใจไปแล้วผลที่ออกมาจะเป็นอย่างไรมิใช่ตัวกำหนดความชอบด้วยเหตุผลในการตัดสินใจ แม้จะไม่พิจารณาผลของการตัดสินใจแต่ในการศึกษาการตัดสินใจนั้นผู้ศึกษาจำเป็นต้องสนใจเป้าหมายของผู้ตัดสินใจด้วย เป้าหมายในการตัดสินใจของแต่ละคน ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านถือว่าเป็นเป้าหมายทางการเมือง ในแง่ของการศึกษาจึงไม่พิจารณาลักษณะเจตนาารมณ์ที่ซับซ้อนอื่น ๆ ของผู้ตัดสินใจ ไม่สนใจอารมณ์หรือค่านิยมส่วนตัวที่มีเป้าหมายทางการเมือง หากเรานำแนวความคิดของ Downs และ Huntington มาพิจารณาจะพบว่าผู้ตัดสินใจลงคะแนนแต่ละคนปฏิบัติตนอย่างสมเหตุสมผลในการแสวงหาเป้าหมายทางการเมืองเฉพาะตน คือ คิดคำนวณโดยยึดค่านิยมของตนเป็นหลัก เขาจะตัดสินใจว่าต้องการให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดได้รับชัยชนะ และพิจารณาผลงานของผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนที่ผ่านมาในอดีต การที่บุคคลใดตัดสินใจเลือกผู้ใดก็ได้ก็โดยคาดหวังว่าตนจะได้ประโยชน์จากผู้สมัครคนใดมากที่สุด

ในพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้ใหญ่บ้าน ผู้วิจัยเน้นการศึกษาจากค่านิยมพื้นฐานสามประการที่ได้ตั้งสมมุติฐานไว้ คือ ความเป็นญาติ ความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลและความรู้ความสามารถของผู้สมัครรับเลือกตั้ง จากการตรวจสอบร้อยละของตัวอย่าง ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านที่ได้ตัดสินใจเลือกด้วยค่านิยมในแต่ละกลุ่ม สามารถแสดงระดับการตัดสินใจในแต่ละประเภทคำถามที่สำคัญ ดังที่แสดงไว้ในตาราง ที่ 5.7, 5.8 และ 5.9

ตารางที่ 5.7 ระดับพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องเครือญาติ

ระดับการตัดสินใจ	ผู้ที่ยอมรับ ร้อยละ	ผู้ที่ไม่รับ ร้อยละ
จำนวนตัวอย่างทั้งหมด	390 ตัวอย่าง	100.0
-แม้ไม่มีญาติพี่น้องมาก แต่ผู้สมัครก็สามารถได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน	312 80.0	78 20.0
-ญาติพี่น้องมีส่วนอย่างมากในการช่วยเหลือให้ผู้สมัครได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน	227 58.2	163 41.8
-ผู้สมัครที่มีญาติพี่น้องมากกว่าทำให้ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน	169 43.3	221 56.7
-เลือกผู้ใหญ่บ้าน ที่เป็นญาติพี่น้อง	153 39.2	237 60.8

ระดับการตัดสินใจที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องเครือญาติ มีสิ่งที่พบในกลุ่มตัวอย่างผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่ได้เลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านของตนในปี 2535 ส่วนใหญ่ร้อยละ 80.0 ไม่ได้คิดคำนึงว่าผู้สมัครคนใดคนหนึ่งเป็นญาติของตนหรือไม่ หมายถึง ความเป็นญาติไม่ได้เป็นประโยชน์สูงสุดที่นำมาซึ่งการตัดสินใจ แต่สิ่งที่แสดงออกถึงความสำคัญของญาติ คือการช่วยเหลือสนับสนุนในการชักจูงผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง มาลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือช่วยเหลือในการหาเสียงเลือกตั้ง ซึ่งไม่ใช่ผลโดยตรงจากการลงคะแนนของญาติทำให้ได้รับการเลือกตั้ง เพราะร้อยละ 58.2 ยอมรับว่าการที่จะได้รับเลือกตั้งหรือไม่ ญาติพี่น้องต้องช่วยกันหรือเป็นการแสดงออกอย่างหนึ่งว่า ผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านจะไม่มีญาติพี่น้องในหมู่บ้านเลยเป็นไม่มี ส่วนจะมีมากน้อยอย่างไรก็หาใช่เป็นปัจจัยที่ทำให้ได้รับการเลือกตั้งหรือไม่ มีเพียงร้อยละ 39.2 เท่านั้น

ที่รับว่าเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นญาติพี่น้องกับตน ซึ่งในทางตรงข้ามคือ ร้อยละ 60.8 มีระดับการตัดสินใจ ที่ไม่คำนึงถึงความเป็นญาติหรือไม่ หรือกล่าวได้ว่าญาติไม่ใช่ปัจจัยที่สูงสุด

กล่าวโดยสรุปได้ว่าในจำนวนตัวอย่าง ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างนี้ส่วนใหญ่ ไม่คิดว่าการเป็นญาติพี่น้องจะเป็นทางเลือกในการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านของตนที่จัดลำดับไว้สูงสุด แต่ยังมีปัจจัยอื่นๆที่สำคัญกว่า

ตารางที่ 5.8 ระดับพฤติกรรมที่มีส่วนสัมพันธ์กับเรื่องความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูล

ระดับการตัดสินใจ	ผู้ที่ยอมรับ	ร้อยละ	ผู้ที่ไม่รับ	ร้อยละ
-จำนวนตัวอย่างทั้งหมด 390 ตัวอย่าง				100.0
-เพราะว่าเขาเคยมีน้ำใจช่วยเหลือ งานส่วนรวมของหมู่บ้านเสมอ	366	93.8	24	6.2
-เพราะว่าเขาเป็นคนเสียสละชอบ ช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ	365	93.6	25	6.4
-เพราะอยากได้ผู้ใหญ่บ้านที่ประชาชน ฟังพาอาศัยได้	362	92.8	28	7.2
-เพราะ เขาเคยช่วยเหลือตนหรือ ครอบครัวมาก่อน	189	48.5	201	51.5

จากจำนวนตัวอย่างที่ได้ จากการสุ่มตัวอย่าง มีความคาดหวังที่จะได้ผู้ใหญ่บ้านที่ฟังพาอาศัยได้สูงถึงร้อยละ 92.8 แต่ยังมีน้อยกว่าการพิจารณาจากผลงาน และประสบการณ์ของการเป็นคนเสียสละชอบช่วยเหลือผู้อื่น ยิ่งเป็นคนมีน้ำใจชอบช่วยเหลืองานส่วนรวมของหมู่บ้านเสมอทำให้ระดับการตัดสินใจสูงถึงร้อยละ 93.8 มีเพียงร้อยละ 48.5 ที่เคยได้รับการช่วยเหลือจากผู้สมัครที่ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านมาก่อน อธิบายความมีน้ำใจความโอบอ้อมอารี การบำเพ็ญประโยชน์ เป็นปัจจัยสำคัญของการตัดสินใจ เพราะมีผู้นำมาพิจารณาถึงร้อยละ 87-90 จึงสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่าระดับการตัดสินใจของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง ได้คำนึงถึงปัจจัยของความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูล ความเสียสละ ความคาดหวังที่จะได้บุคคลที่สามารถเป็นที่พึ่งพาได้ในอนาคตอยู่ในระดับสูงมาก

ตารางที่ 5.9 ระดับพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องความรู้ความสามารถ

ระดับการตัดสินใจ	ผู้ที่ยอมรับ ร้อยละ	ผู้ที่ไม่รับ ร้อยละ
-ความกล้าพูด กล้าคิด กล้าตัดสินใจ	344 88.2	46 11.8
เพราะความสามารถในการติดต่อ ประสานงาน	329 84.4	61 15.6
-เพราะคิดว่าเขาผู้นั้นสามารถเข้ากับ เจ้าหน้าที่ของทางราชการได้ดี	316 81.0	74 19.0
-เพราะคิดว่าเขาผู้นั้นเป็นผู้มีความรู้มากกว่าคนอื่น	271 69.5	119 30.5
- เพราะเคยดำรงตำแหน่งในหมู่บ้าน เช่น ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการ หมู่บ้าน กรรมการสภาตำบล ฯลฯ	244 62.6	146 37.4
-เพราะบุคลิกลักษณะฐานะทาง เศรษฐกิจ ที่ดีกว่าผู้สมัครคนอื่น	210 53.8	180 46.2
-เพราะอำนาจบารมีและอิทธิพลส่วนตัว	60 15.4	330 84.6

จากจำนวนตัวอย่างที่ได้ ให้ความสำคัญปัจจัยของความกล้าคิด กล้าตัดสินใจ ความสามารถในการติดต่อกับทางราชการ ความสามารถเนื่องจากเคยดำรงตำแหน่งในหมู่บ้านมาก่อน ร้อยละ 88.2 ของตัวอย่างให้ความสำคัญกับปัจจัยความสามารถในด้านบุคลิกเฉพาะตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่กล้าพูด กล้าคิด กล้าตัดสินใจเพราะเห็นว่าตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านที่ตนเองคาดหวังไว้จะต้องใช้ความรู้ความสามารถพอสมควร การได้คนที่กล้าแสดงออกในทางที่ถูกที่ควรย่อมจะส่งผลถึงประโยชน์สูงสุดของหมู่บ้าน ร้อยละ 84.6 ของกลุ่มตัวอย่าง ไม่เชื่อว่า อำนาจบารมีหรืออิทธิพลเฉพาะตัวของผู้สมัคร จะทำให้เขาได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน มีตัวอย่างมากมายที่ผู้สมัครที่มีอิทธิพลในทางที่ไม่สุจริต ประชาชนจะขาดศรัทธาในการลงคะแนนเสียงให้จังหวัดนครนายก เป็นจังหวัดที่อาจถือได้ว่า เป็นปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร ความเจริญทางด้านจิตสำนึกที่ได้จากการเรียนรู้การศึกษา ข่าวสารข้อมูล จึงเป็นตัวกำหนดระดับพฤติกรรม การตัดสินใจในเรื่องนี้ได้ดี

จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า พฤติกรรมการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านของชาวนครนายก มีการจัดระดับการตัดสินใจ ในกลุ่มปัจจัยหลักสามประการ ที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดจัดระดับความสำคัญไว้อยู่ในระดับสูง เรียงตามลำดับดังนี้คือ

- อันดับแรก คือ ความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลของผู้สมัครรับเลือกตั้ง
 อันดับรองลงมา คือ ความรู้ความสามารถของผู้สมัครรับเลือกตั้ง
 อันดับสุดท้าย คือ ความเป็นญาติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ข. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับเลือกตั้งของผู้ใหญ่บ้าน

ตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้านถือว่าเป็นตำแหน่งที่มีเกียรติ ได้รับความไว้วางใจจากราษฎรทั้งหมดในหมู่บ้านให้ปกครองดูแลทุกข์สุขของราษฎรภายในเขตหมู่บ้าน ให้ได้รับความร่วมมือเป็นสุขและย่อมได้รับความเคารพเชื่อฟังจากราษฎรด้วยกัน โดยถือว่าผู้ใหญ่บ้านเป็นตัวแทนของคนส่วนมากการที่ราษฎรจะให้ความเคารพเชื่อฟังต่อผู้ใหญ่บ้านนั้น ย่อมเป็นผลมาจากการปฏิบัติตนของผู้ใหญ่บ้านและความบริสุทธิ์ใจมากน้อยแค่ไหนในการเลือกตั้ง องค์ประกอบที่ทำให้เราทราบความคิดเห็น ในเรื่องดังกล่าวนี้มีแนวคิดจากบทสรุปของการวิจัย จากนักวิชาการหลายท่านที่น่าศึกษาอยู่หลายประการ ดังนี้

1. ความรู้สึกของราษฎรต่อฐานะของผู้ใหญ่บ้าน

มีความคิดเห็นโดยสรุปได้ว่าราษฎรส่วนใหญ่ที่มีความรู้สึกว่าคุณใหญ่บ้าน ที่ตนเลือกขึ้นมาปกครองหมู่บ้านนั้นได้มีฐานะเป็นตัวแทนของราษฎรในหมู่บ้าน โดยถือว่าเป็นผู้ที่ตนสามารถให้ความไว้วางใจ มีความเคารพนับถืออยู่ร่วมกับราษฎรในท้องที่ ทราบปัญหาข้อเท็จจริงต่างๆ และประการสำคัญผู้ใหญ่บ้านนั้นเป็นราษฎรในหมู่บ้านนั่นเองที่ราษฎรพร้อมใจกันเลือกขึ้นมาเป็นผู้ปกครอง

2. ความจำเป็นต่อชีวิตประจำวัน

มีความเห็นโดยสรุปได้ว่าราษฎรให้ความสำคัญว่า ผู้ใหญ่บ้านที่ราษฎรเลือกตั้งเข้ามาเองนั้น เป็นผู้ที่มีความจำเป็นต่อชีวิตประจำวันของราษฎรเองหากขาดผู้ใหญ่บ้านแล้วคงจะทำให้ราษฎรได้รับความเดือดร้อนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นเครื่องแสดงว่า ราษฎรนั้นมีความเชื่อถือว่าผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคคลที่มีคุณประโยชน์ ต่อสังคมชนบทของตนเองสำหรับความจำเป็นที่ว่าเป็นนี้ได้แก่ การปราบปรามโจรผู้ร้าย การรักษาความสงบเรียบร้อย การอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เป็นต้น

3. การยอมรับนับถือต่อผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน

มีความคิดเห็นโดยสรุปว่า ในสังคมชนบทราษฎรจะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดและแนบแน่น รู้จักคุ้นเคยกันหมดเกือบทั้งหมู่บ้าน มีการสอบถามว่าบุคคลในหมู่บ้านที่ราษฎรใน หมู่บ้านนั้นให้ความเคารพนับถือ ผู้มีตำแหน่งอะไรบ้าง มีผลการศึกษาโดยสรุปว่าในสังคมชนบท ราษฎรส่วนใหญ่ได้ให้ความยอมรับนับถือ เคารพและเชื่อฟัง คือ พระภิกษุ ครูและผู้ใหญ่บ้าน

จากทัศนคติที่ได้จากการศึกษา แนวความคิดต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมานี้ ก่อให้เกิดทัศนคติและความเชื่อแก่ผู้วิจัยในส่วนของ การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านว่าราษฎรมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการที่ข้าได้ตัดสินใจเลือกผู้ใหญ่บ้านของเขาในโอกาสที่ผ่านมา จากตัวอย่างที่ได้ราษฎรส่วนใหญ่คิดว่า การที่ราษฎรในหมู่บ้าน เลือกผู้ใหญ่บ้านที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มาจากความคิดว่าคนส่วนใหญ่เลือกผู้สมัครคนนี้เพราะความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูล อันเป็นประสบการณ์ที่เขาได้รับมาก่อน การเลือกตั้งเป็นการสะท้อนภาพของมูลเหตุของการตัดสินใจ และสะท้อนความเป็นอิสระของการตัดสินใจที่ปราศจากการควบคุม ซึ่งเป็นพื้นฐานจิตสำนึกของความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงสำหรับความคิดเห็นที่กำหนดไว้และได้กำหนดให้กลุ่มตัวอย่าง ได้ตัดสินใจเลือกเพียงข้อเดียวจากสามข้อ ดังรายละเอียดในตารางที่ 5.10

ตารางที่ 5.10 ความคิดเห็นของประชาชนต่อการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านครั้งที่ผ่านมา

ลำดับที่	ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
1.	เลือกผู้สมัครเพราะความเป็นญาติที่ใกล้ชิดกันมากกว่าผู้สมัครคนอื่น	86	22.05
2.	เลือกผู้สมัครเพราะความเป็นผู้มีน้ำใจเคยช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นมาก่อนมากกว่าผู้สมัครคนอื่น	164	42.05
3.	เลือกผู้สมัครเพราะเป็นผู้มีความรู้ความสามารถดีกว่าผู้สมัครคนอื่น	140	35.90

จากตารางจะเห็นการตัดสินใจ ที่เมื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้เลือกทางเลือก ที่ตนเองคิดเห็นว่า เป็นประเด็นที่จะต้องตัดสินใจเลือก ในสามตัวอย่าง ความคิดเห็นที่มีผู้ให้คะแนนสูงสุดคือร้อยละ 42.05 ให้ความคิดเห็นที่ว่าราษฎรในหมู่บ้านของตนเลือกผู้ใหญ่บ้าน คนที่ดำรงตำแหน่งปัจจุบัน เพราะเป็นผู้สมัครที่เป็นผู้มีน้ำใจเคยช่วยเหลือเกื้อกูล ราษฎรโดยส่วนใหญ่ มาก่อน โดยให้ความคิดเห็นในเรื่องความรู้ความสามารถ ร้อยละ 35.90 และเรื่องความเป็นญาติเป็นเรื่องสุดท้ายเพียงร้อยละ 22.05 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจากการประมวลคำตอบ ในความคิดเห็นที่หลากหลายที่ได้ จากคำถามปลายเปิด มาเป็นตัวอย่างให้ศึกษาไว้ ดังนี้

ความคิดเห็นอื่น ๆ ที่เป็นความคาดหวัง ที่จะได้รับการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ ฐานะเป็นเพียงส่วนประกอบ, ต้องเป็นคนดี, มีความเสียสละ, มีความรู้, เอาใจใส่ต่อหน้าที่, มีคุณธรรม, ไม่เห็นแก่ตัว, ไม่เอาเปรียบคนอื่น, จริงใจ, ยุติธรรม, ใจรัก, ไม่วางอำนาจ, ซื่อสัตย์, ไม่ใช้อิทธิพล, พูดจริง, ทำจริง, เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่, โอบอ้อมอารี เป็นต้น

ความคิดเห็นที่เป็นความคาดหวัง ที่มีต่อตัวผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ในเรื่องความสามารถเฉพาะตัว ได้แก่ มีความพร้อมมากกว่าที่จะเสียสละเพื่อส่วนรวม, ทำงานสะดวก, คนจนไม่มีเวลาทำงาน, ทำงานให้สำเร็จได้, ทำงานต้องรู้จักคนมาก, สามารถทำงานได้หลายรูปแบบ, จะช่วยแก้ปัญหาให้ลูกบ้านที่จนกว่าได้ในบางโอกาส, ช่วยเหลือตนเองได้ก่อนช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ยังเชื่อถือว่าการที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้านได้นั้นขึ้นอยู่กับ ประสพการณ์ที่ได้รับ จากความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลของผู้สมัคร ที่ได้รังสรรค์ไว้ให้แก่ราษฎรมาก่อน ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะตัวของผู้ใหญ่บ้าน มากกว่าฐานะ พวก พ้องและความรู้ความสามารถของเขา แต่ที่สำคัญต้องเป็นคนดี เป็นผู้เสียสละ มีคุณธรรม จริงใจซื่อสัตย์ ยุติธรรม ฯลฯ

ฉ. ความคิดเห็นของประชาชนต่อการคัดเลือกและแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้าน

ในการปกครองระดับหมู่บ้านนั้น ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ในการปกครองที่จะนำเอานโยบายของทางราชการ ไปดำเนินการให้ถึงมือราษฎร ที่จะได้รับประโยชน์และชี้แจงให้ราษฎรในท้องที่ของตนได้ทราบและเข้าใจถึง ข่าวดสารของทางราชการไม่ว่าจะเป็นคำสั่ง การขอความร่วมมือ หรือชี้แจงเหตุการณ์ต่างๆ ส่วนราษฎรเองก็ต้องการความร่วมมือ ช่วยเหลือจากผู้ใหญ่บ้านของตน เมื่อต้องการได้รับบริการจากทางราชการ

ผู้ใหญ่บ้าน แม้จะได้รับการเลือกตั้งมาจากราษฎรก็ตาม แต่การดำรงตำแหน่งนั้น มีระเบียบวินัยบังคับ และอยู่ใต้บังคับบัญชา ของนายอำเภอท้องที่ ตาม พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ มิได้มีอิสระในการบริหารงานของหมู่บ้าน เช่น บุคคลที่มาจากการเลือกตั้งในการปกครองระดับอื่น ๆ ได้แก่ สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด หรือสมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎรตั้งนั้นการใช้อำนาจหน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้านจึงติดอยู่กับตำแหน่ง ที่ทางราชการแต่งตั้งให้ ทำหน้าที่ในความหมายคือ แม้จะได้รับเลือกตั้งแต่ไม่ได้รับการแต่งตั้ง ก็ไม่สามารถจะใช้อำนาจ และหน้าที่นั้น ๆ ได้ผู้ใหญ่บ้านจึงมีสองสถานะ คือ เป็นตัวแทนราษฎรและเป็นตัวแทนราชการ โดยเป็นพนักงานฝ่ายปกครองของทางราชการ ปฏิบัติงานในการปกครองท้องที่และเป็นตัวแทน ของราษฎร ที่จะนำความต้องการต่าง ๆ มาแจ้งให้ทางราชการทราบ เพื่อจะได้หาทางแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ โดยเป็นผู้ติดต่อประสานงานกับข้าราชการ ประชาชนส่วนใหญ่ รู้จักและเข้าใจ สถานะของผู้ใหญ่บ้านได้ติดอยู่แล้ว การได้มาซึ่งบุคคลที่จะดำรงตำแหน่งดังกล่าว จึงเป็นความ เชื่อถืออันเป็นพื้นฐานที่แสดงถึง ความต้องการที่จะพัฒนาตนเองของประชาชน โดยมีสิทธิที่จะ เลือกสรรผู้ปกครองของตนเอง ระบบกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นแกนหลัก ของโครงสร้างการ ปกครองของชาติตลอดมา นับได้เป็นร้อยปีและยังคงยืนหยัดอยู่ได้อีกนาน แต่สิ่งที่น่าคิดใน ปัจจุบัน ก็คือเหล่านักการบริหารการปกครองของชาติทั้งหลาย ตั้งแต่ นักวิชาการ อาจารย์ มหาวิทยาลัย ตลอดจนสมาชิกสภาต่าง ๆ ที่ได้คิดระบบการปกครองท้องถิ่นขึ้นมา โดยได้ ทำลายโครงสร้างของการปกครองท้องที่ที่ดีที่สุดอยู่แล้ว คือ การยกเลิกเขตการปกครองท้องที่ ในการปกครองท้องถิ่นโดยหารู้ไม่ว่าสิ่งนั้นเป็นตัวบ่อนทำลาย ความผสมกลมกลืนของรูปแบบ การปกครองที่ดี ให้สอดคล้องต้องกันทั่วทั้งประเทศ

ความคิดเห็นในการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านของประชาชนโดยส่วนใหญ่จึงเป็นความปรารถนาที่แสดงออกมา ถึงความพึงพอใจในการปกครองตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยที่เราปรารถนาจะให้เกิดขึ้น ในความรู้สึกของประชาชนทุกคน ที่มีหัวใจประชาธิปไตย โดยไม่มุ่งเฉยต่อการสรรหาตัวแทนที่ดีที่สุดและเป็นประโยชน์ต่อตนเอง และสังคมของตนการคัดเลือกและแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้าน จึงได้รับคำตอบที่แสดงชัด ถึงความรู้สึกต่อต้านและไม่ยอมรับของประชาชน ดังตารางที่ 5.11

ตารางที่ 5.11 ความคิดเห็นของประชาชนต่อการคัดเลือกและแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้าน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคัดเลือกและแต่งตั้ง	จำนวน	ร้อยละ
เห็นด้วย	44	11.3
ไม่เห็นด้วย	346	88.7

จากการวิจัยพบว่าในตัวอย่าง ร้อยละ 88.7 ไม่เห็นด้วย ที่จะให้ทางราชการคัดเลือก และแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ทั้งนี้มีผู้ให้ความเห็นที่สามารถสรุปที่แตกต่างกันได้ เพราะเหตุต่าง ๆ ดังนี้ คือ

ทางราชการไม่รู้ว่าคนไหนเป็นคนดี ไม่รู้จักมักคุ้น
ให้ประชาชนเลือกจะดีกว่า เพราะใกล้ชิดและรู้ว่าใครดีใครไม่ดี
ต้องการเลือกตั้งเพื่อความบริสุทธิ์ ยุติธรรม
ผู้นำต้องมาจากประชาชน
ไม่ใช่ประชาธิปไตย
ไม่เห็นน้ำใจ
ประชาชนรู้ว่าผู้สมัครคนใด ได้รับความเดือดร้อนและสามารถพัฒนาหมู่บ้านได้
อย่างไร
ประชาชนไม่มีสิทธิออกความเห็น
อาจมีการนำพวกคนที่ให้เงินเข้ามาเป็น
ผู้สมัครบางคนอาจมีเส้นสาย พวกพ้องเป็นข้าราชการใหญ่ ๆ โต ๆ แล้วจะจง
ให้ญาติ หรือพี่น้องเป็นผู้ใหญ่บ้านได้

ถึงอย่างไรก็ตามในส่วนผู้ที่เห็นด้วยให้มีการคัดเลือกและแต่งตั้งก็มี สำหรับผู้เห็นด้วย ร้อยละ 11.3 มีความเห็นด้วยความหวังกังวล ดังนี้ คือ

จะได้ไม่มีการขายเสียง
จะทำงานส่วนรวมได้ผลดีกว่า
จะได้คนดี มีความรู้ มาพัฒนาบ้านเมือง
ผู้สมัครบางคนที่ได้รับเลือกไม่มีความจริงจังต่อส่วนรวม
บางคนได้รับเลือกแล้วไม่สนใจหน้าที่

จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในการเลือกผู้ปกครองตนเองพยายามรักษา สิทธิและหน้าที่ และคิดว่าตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านมีความสำคัญกับตัวของเขามาก จำเป็นที่จะต้อง คิดพิจารณาและตัดสินใจด้วยตนเอง

ญ. ความแตกต่างของพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

สำหรับการเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้ใหญ่บ้าน จากการวิเคราะห์ข้อมูล โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 (โปรดดูรายละเอียดของการ วิเคราะห์ข้อมูลในภาคผนวก) ด้วยความเป็นเครือญาติ ความรู้ความสามารถ และความมีน้ำ ใจช่วยเหลือเกื้อกูล ของผู้สมัครโดยอาศัยค่าเฉลี่ย (mean) ค่าเบี่ยงเบน เพื่อหาค่าที่ (t) ใน กรณีตัวแปรอิสระ 2 กลุ่ม ใช้การเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการเลือกผู้นำว่ามีความแตกต่างระหว่าง

ตัวแปรภูมิหลังหรือข้อส่วนบุคคลของประชาชน โดยใช้ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นเกณฑ์ มีค่าตัวแปรในกลุ่มที่ตัดสินใจเลือกด้วยระบบเครือข่ายที่มีระดับนัยสำคัญ 4 ตัวแปร คือ ขนาดของหมู่บ้านอาชีพ ระยะเวลาที่อาศัยในหมู่บ้านและความเป็นญาติกับผู้สมัคร สำหรับกลุ่มที่เลือกเพราะความรู้ความสามารถ มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ตัวแปรของขนาดหมู่บ้าน อาชีพ ระยะเวลาที่รู้จักกับ ผู้สมัคร การเคยไม่เคยใช้สิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน ส.จ. และ ส.ส. และในกลุ่มของพฤติกรรมทางเลือกด้วยความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลของผู้สมัคร มีปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพียง 3 ตัวแปร คือขนาดของหมู่บ้าน อายุและการเคยไม่เคยใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.จ. ทั้งสามกลุ่มมีนัยสำคัญที่สอดคล้องกัน คือขนาดของหมู่บ้าน อาชีพ และระยะเวลาที่อยู่ในหมู่บ้าน เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องและมีนัยสำคัญเช่นเดียวกับ การเคยใช้สิทธิเลือกตั้งที่มีผลต่อการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรภูมิหลังที่มีส่วนสัมพันธ์กับพฤติกรรมกาตัดสินใจเลือกผู้ใหญ่บ้าน ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ควรศึกษา คือ

1. ขนาดของหมู่บ้าน
2. อาชีพของประชากร
3. อายุของประชากร
4. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน
5. ระยะเวลาที่รู้จักกันกับผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน
6. การเคยใช้สิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาจังหวัด และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาก่อน

ฎ. สรุปผลการวิจัยและปัญหาข้อเสนอแนะ

จากสมมุติฐานและแบบสอบถามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มพฤติกรรม ได้แก่ พฤติกรรมกาตัดสินใจเลือกตั้งที่เกี่ยวกับความเป็นญาติ ความรู้ความสามารถ และความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูล ผู้วิจัยได้กำหนดคะแนนในแบบสอบถามไว้ ข้อละหนึ่งคะแนน กลุ่มละ 11 ข้อ 11 คะแนน การตอบแบบสอบถามของผู้เป็นตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ให้คะแนนโดยยึดสมมุติฐานผลการสำรวจตรวจสอบของคะแนนทั้งสามกลุ่ม พบว่าหนักในการตัดสินใจโดยเฉลี่ยในกลุ่มต่าง ๆ และนำมาเปรียบเทียบกันทำให้พบว่าพฤติกรรมกาตัดสินใจเลือกผู้นำตามระบอบประชาธิปไตย กรณีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครนายกนั้น สรุปได้ดังตารางที่ 5.12

ตารางที่ 5.12 คะแนนเฉลี่ยและอัตราส่วนร้อยละของคะแนนเต็มระดับพฤติกรรมกรรมการเลือก
ผู้ใหญ่บ้าน

พฤติกรรมกรรมการเลือกตั้ง	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	อัตราส่วนร้อยละของผู้ตอบ
ระบบเครือญาติ	11	5.033	45.8
ความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูล	11	9.210	83.7
ความรู้ความสามารถของผู้สมัคร	11	7.951	72.3

จากตารางอธิบายได้ว่า การตัดสินใจเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน เพราะปัจจัยด้านเครือญาติมีความสำคัญในระดับต่ำหรือน้อย เมื่อเปรียบเทียบตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนความสำคัญที่ได้ คิดเป็นร้อยละ 45.8 ของคะแนนทั้งหมด การตัดสินใจเลือกผู้ใหญ่บ้านเพราะด้านความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูล มีความสำคัญในระดับสูงหรือมากที่สุดในการตัดสินใจเลือกผู้นำโดยค่าเฉลี่ยของคะแนนหรือความสำคัญที่ได้ คิดเป็นร้อยละ 83.7 ของคะแนนทั้งหมด การตัดสินใจเลือกผู้ใหญ่บ้าน เพราะปัจจัยด้านความรู้ความสามารถของผู้สมัคร มีความสำคัญในระดับรองลงมาจากปัจจัยด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลแต่สูงกว่าปัจจัยทางด้านเครือญาติ โดยมีค่าเฉลี่ยหรือความสำคัญที่ได้ คิดเป็นร้อยละ 72.3 ของคะแนนทั้งหมด

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนความสำคัญระหว่างกลุ่มปัจจัยทั้ง 3 จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยหลักในการตัดสินใจเลือกผู้นำ เรียงลำดับของความสำคัญ คือ ความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูล (ร้อยละ 83.7) รองลงมาคือ ความรู้ความสามารถของผู้สมัคร (ร้อยละ 72.3) และความเป็นเครือญาติ (ร้อยละ 45.8)

ฎ. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากผลของการศึกษาของข้อมูล จากการแจกแบบสอบถาม ไปยังหมู่บ้านเป้าหมายที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอน นำมาแจกแจงโดยคอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS มาเป็นตารางที่ 5.1 จนถึงตารางที่ 5.12 โดยใช้ค่าร้อยละ ในการศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างการวิจัยในด้านข้อมูลทั่วไปและข้อมูลการตัดสินใจมีผลของการศึกษาที่น่าสนใจ โดยสรุปจากได้ดังนี้ คือ

ในจำนวนตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง 390 ตัวอย่าง ที่มีจำนวนเพศชายและหญิง ใกล้เคียงกัน ได้ค่าเฉลี่ยของอายุผู้ตอบแบบสอบถาม อยู่ที่ 41 ปี การศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 83.3) เป็นเครื่องชี้ถึงลักษณะของการศึกษา ในหมู่บ้านชนบทที่คนส่วนใหญ่ รุ่นวัย ลุง ป้า น้า อา ในจังหวัดนครนายก ยังคงมีการศึกษาในระดับแค่อ่านออกเขียนได้ เท่านั้น ร้อยละของการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะการรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 35.9) แสดงถึงความไม่แน่นอนของการดำรงชีวิต การหาเลี้ยงชีพ ที่รายได้ที่จะมาจุนเจือครอบครัว รายได้หลักยังต้องเป็นการขายแรงงาน ชั่วครั้ง ชั่วคราว ขาดความมั่นคง รายได้ (ร้อยละ 45.6) เกือบครึ่งหนึ่งมีรายได้พอเพียงดำรงชีวิตอยู่ได้ คือ ต่ำกว่าเดือนละ 2,000 บาทถือว่าอยู่ในเกณฑ์ต่ำมากส่วนใหญ่ของตัวอย่างวิจัยที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม จะเป็นผู้ที่อยู่ในหมู่บ้าน มาเป็นเวลานานกว่า 15 ปี (ร้อยละ 84.4) ซึ่งแนวคิดของบุคคลเหล่านี้ พอที่จะยึดถือว่า เป็นความเห็นของคนทั่วไปของหมู่บ้านได้

การใช้สิทธิเลือกตั้งของตัวอย่าง จะเห็นความสนใจในการใช้สิทธิเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามทุกคน อย่างน้อยเคยผ่านการใช้สิทธิเลือกตั้ง เข้าใจวิถีการเลือกตั้งได้ดีเพราะเคยเลือกตั้ง ส.ส. มาแล้วถึงร้อยละ 92.3 ประกอบกับผู้วิจัย เน้นการแจกจ่ายแบบสอบถามโดยเจาะจงสุ่มตัวอย่างหมู่บ้านที่มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านใน ปี 2535 ดังนั้นผู้ตอบส่วนใหญ่ ร้อยละ 94.4 จึงเป็นคนที่ เคยผ่านการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านมาก่อนแล้วทั้งสิ้น

ในการให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็น โดยกำหนดให้เพียง 3 ปัจจัยคือการเป็นญาติ การช่วยเหลือเกื้อกูลและความรู้ความสามารถ จากผลการทดสอบเพียง 3 ปัจจัยความคิดเห็นของตัวอย่าง เน้นความสำคัญของปัจจัยของการช่วยเหลือเกื้อกูล ว่ามีความสำคัญกว่าปัจจัยอื่น ๆ

ร้อยละ 86.4 ของกลุ่มตัวอย่างไม่เชื่อว่ามีการใช้เงิน ในทางกลับกันแสดงว่ามีการใช้เงินจริง ๆ ในการเลือกผู้ใหญ่บ้าน เพราะอย่างน้อยร้อยละ 13.6 ต้องรู้หรือเคยได้ยินว่ามีการใช้เงินซื้อเสียง แต่สิ่งเหล่านี้ไม่มีผู้ใดกล้าตอบความจริง เพราะในสังคมไทยถือว่าเป็น ความผิดทางสังคมซึ่งไม่เห็นความรุนแรงใด ๆ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 88.7) ไม่เห็นด้วย ที่ทางราชการ จะไปเกี่ยวข้องกับคัดเลือกผู้นำในระดับหมู่บ้าน เป็นการริดรอนสิทธิพื้นฐานของประชาชน และเป็นการดูถูกประชาชนจนเกินไป ในแง่ที่ว่าประชาชนจะไม่รู้เขี้ยวหรือว่า เขาควรเลือกผู้ใดเป็นตัวแทนของพวกเขาเอง

จากข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามพบว่า คนส่วนใหญ่จะไม่เป็นญาติของผู้ใหญ่บ้านความต้องการเลือกตั้งเป็นสิทธิพื้นฐานที่ทุกคนเข้าใจ ยอมรับความจริงโดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80) ยืนยันว่าแม้ไม่มีญาติพี่น้องมาก แต่ผู้สมัครก็สามารถได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านได้ ญาติพี่น้องเป็นเพียงปัจจัยหนึ่ง ในการสนับสนุนให้ได้รับการเลือกตั้งแต่มิใช่ปัจจัยหลัก นอกจากนั้นยังพบว่า ความคาดหวังที่แท้จริงของการตัดสินใจ คือส่วนใหญ่ (ร้อยละ 92.8) หวังเพียง

พอาอาศัยคนที่เขาเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน ความเป็นคนดี มีความเสียสละ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ความน้ำใจการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โอบอ้อมอารี มีอัธยาศัยไมตรี ของผู้สมัครช่วยให้การตัดสินใจเลือกผู้ใหญ่บ้านทำได้ง่ายขึ้น สามารถเปรียบเทียบได้โดยประสบการณ์โดยตรงของผู้มีสิทธิ

ความรู้ความสามารถเป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ที่สำคัญในการกำหนดพฤติกรรมในการตัดสินใจการเป็นคนดีมีคุณธรรมกล้าพูด กล้าคิด กล้าตัดสินใจการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาหมู่บ้าน ความสามารถในการติดต่อประสานงานกับทางราชการ ผลงานและประสบการณ์ของผู้สมัครเป็นปัจจัยที่มีสิทธิส่วนใหญ่ จะเปรียบเทียบกันระหว่างผู้สมัครหลาย ๆ คน นับเป็นสำคัญลำดับต่อมา ที่ใช้เป็นปัจจัยในการกำหนดการตัดสินใจ

โดยสรุปแล้วในปัจจัยทั้งสามประการ ระดับสำคัญในการตัดสินใจ เลือกผู้สมัครผู้ใดเป็นผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มตัวอย่างจะให้ความสำคัญแก่ ความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลของผู้สมัครเป็นความสำคัญอันดับแรก รองลงมา คือ ความสามารถของผู้สมัครทุกคน ส่วนเรื่องความเป็นญาติกลุ่มตัวอย่างจะให้ความสำคัญเป็นเรื่องสุดท้าย

ญ. การวิเคราะห์และอภิปรายผลจากข้อมูลการวิจัยตามสมมุติฐาน

การวิเคราะห์ผลการวิจัยในเรื่องพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านที่ผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนมาตั้งแต่ต้นนั้น สามารถแยกกลุ่มการวิเคราะห์ ตามสมมุติฐานทั้งสามประการ คือ

กลุ่มที่ 1 พฤติกรรมการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน โดยอาศัยความเป็นเครือญาติในการตัดสินใจ

กลุ่มที่ 2 พฤติกรรมการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน โดยอาศัยการช่วยเหลือเกื้อกูลของผู้สมัครในการตัดสินใจ

กลุ่มที่ 3 พฤติกรรมการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน โดยอาศัยความรู้ความสามารถของผู้สมัครในการตัดสินใจ

จากข้อมูลทั่วไปที่ได้จากการสำรวจโดยการออกแบบสอบถาม ให้กับหมู่บ้านเป้าหมายที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง 6 หมู่บ้าน 390 ตัวอย่าง โดยแบ่งกลุ่มหมู่บ้าน ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่จำนวนหลังคาเรือนน้อยกว่า 100 หลังคาเรือน ได้แก่ บ้านดอนใหญ่ บ้านท่าแหและบ้านป่าเตย รวม 3 หมู่บ้าน ใช้แบบสอบถาม 129 ชุด อีกกลุ่มหนึ่ง จำนวนหลังคาเรือนมากกว่า 100 หลังคาเรือน ได้แก่ บ้านบางเมา บ้านท่ามะเฟือง และบ้านวังไทร ใช้แบบสอบถาม 261 ชุด การศึกษาที่ประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และการทดสอบค่าที (t-test) สามารถวิเคราะห์ ผลการวิจัย ซึ่งนำมาสู่การรายงานผล และอภิปรายผล ได้ดังนี้คือ

ในกลุ่มที่ 1 พฤติกรรมการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน โดยอาศัยความเป็นเครือญาติกับ ผู้สมัครในการตัดสินใจมีความสัมพันธ์กับขนาดของหมู่บ้าน โดยประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน น้อยกว่า 100 หลังคาเรือนเห็นว่า การเป็นเครือญาติกัน ระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน กับผู้มีสิทธิเลือกมีส่วนสำคัญในการทำให้ผู้สมัคร มีเครือญาติอยู่ในหมู่บ้านมาก ตัดสินใจเลือก ผู้สมัครโดยอาศัยความเป็นญาติ คอยช่วยเหลือผู้สมัครที่เป็นญาติของตนทุกวิถีทาง เพื่อให้ได้ รับการเลือกตั้งเนื่องจากหมู่บ้านที่มีขนาดน้อยกว่า 100 หลังคาเรือน ในชนบทจะพบความ เกี่ยวข้อง ที่ว่าคนส่วนใหญ่จะมาจากโคตรตระกูลเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับ รายงานการวิจัยการ ปรับปรุงการเลือกตั้งกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ของกรมการปกครองในปี 2517 ที่ว่า

“สำหรับการเลือกตั้งกำหนด ผู้ใหญ่บ้านนั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง อยู่ในตำบลหรือหมู่บ้านเดียวกัน มีความสัมพันธ์รู้จักกัน ส่วนใหญ่เป็นญาติซึ่งสามารถนับถึง กันในทางใดทางหนึ่งหรือไม่ก็นับถือเป็นญาติเพื่อนบ้าน อิทธิพลของความสัมพันธ์ดังกล่าว จึงมีผลต่อทั้งการตัดสินใจไปและการไม่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของประชาชน”

การตัดสินใจเลือกผู้ใหญ่บ้านด้วยความเป็นเครือญาติ อาจกล่าวได้ว่า มาจากแรงจูงใจ ตามที่ Max Weber ได้กล่าวไว้ ที่เป็นเรื่องของประเพณีนิยม (traditional motive) เพราะ สังคมชนบทของไทยนับถือความเป็นญาติพี่น้อง เครือญาติ โคตรตระกูล การสืบสายสกุล การ ได้เป็นญาติพี่น้อง หรือเกี่ยวข้องทางสายโลหิต กับผู้มีอำนาจในระดับหมู่บ้าน โดยเฉพาะตัว ผู้ใหญ่บ้าน ย่อมได้รับความเชื่อถือและความไว้วางใจแก่คนในหมู่บ้านโดยเฉพาะตัวผู้ใหญ่บ้าน ยอมรับการเป็นผู้ใหญ่บ้านและการเป็นญาติกับผู้ใหญ่บ้านด้วย ดังนั้นการสนับสนุนและช่วย เหลือผู้สมัครที่เป็นญาติโดยตรงกับตนเอง หรือสามารถนับญาติได้ทางสายสกุล เชื้อสายโคตร ตระกูล ความเป็นญาติจึงเป็นเหตุจูงใจและปัจจัยสำคัญให้ตัดสินใจเลือก เพื่อผลทางด้าน ประเพณีนิยมของท้องถิ่น เพื่ออำนาจความสำเร็จ การยอมรับของสังคม และเป็นความต้องการ ให้สถานภาพของตนเองสูงขึ้น ซึ่งนับได้ว่าเป็นปัจจัยทางด้านจิตวิทยาที่ดี ที่ทำให้ประชาชน เข้าร่วมทางการเมือง ตามที่ แม็คคลอสกี้ (McClosky) กล่าวไว้

นอกจากกลุ่มที่เปรียบเทียบระหว่าง ขนาดของหมู่บ้าน ที่เห็นความแตกต่างแล้วจากผล การวิจัย ยังพบตัวแปรภูมิหลัง ที่มีความแตกต่างกัน ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 05 อีก 2 ตัว แปรคือ อาชีพของราษฎร ระหว่างอาชีพรับจ้าง กับอาชีพเกษตรกร จะมีความแตกต่างของ พฤติกรรมในการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ด้วยระบบเครือญาติ โดยอาชีพรับจ้าง มีความ เห็นด้วย กับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ด้วยระบบเครือญาติน้อยกว่าอาชีพ เกษตรกร ซึ่งส่วนหนึ่งย่อมมาจากความจริงที่ว่า อาชีพรับจ้างจะมีความเคลื่อนย้าย เคลื่อน ไหว สถานที่ทำงาน ลักษณะงานอาชีพไปเรื่อย ๆ ตามแต่จะมีการจ้างงานหรือตามแต่นายจ้าง การที่ไม่อยู่เป็นที่เป็นที่ทางนี้เอง ส่งผลให้เกิดแนวคิดที่ไม่เห็นความสำคัญของการเป็นเครือญาติ ว่าจะมีอิทธิพลหรือมีส่วนช่วยเหลือได้อย่างไร ในการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ผิดกับอาชีพเกษตรกร

ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์มักจะอยู่เป็นที่มีความผูกพันกันกับบุคคล กลุ่มชนในหมู่บ้านมีการ สืบเชื้อสาย ผูกพันทางขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นประจำ จึงเห็นความสำคัญของการเป็น เครือญาติ และนำมาซึ่งการตัดสินใจเลือกผู้ใหญ่บ้าน ที่เป็นญาติกับตนและมีแนวความคิดโน้ม เอียงไปเพื่อความเป็นญาติของตน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบอีกตัวแปรหนึ่งว่า ระยะเวลาของการ อาศัยอยู่ในหมู่บ้านตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไป กับกลุ่มที่อยู่อาศัยน้อยกว่า 15 ปี มีความแตกต่างกันใน เรื่องพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้ใหญ่บ้าน โดยยึดถือเอาระบบเครือญาติโดยผู้ที่อาศัยอยู่ มานานกว่า 15 ปี จะมีพฤติกรรม การตัดสินใจเลือกผู้ใหญ่บ้านที่เป็นญาติมากกว่าผู้ที่อยู่อาศัย มา น้อยกว่า 15 ปี ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริง ในสังคมชนบทของไทย ที่มีการผูกพันเกี่ยว ข้องกันระหว่างบุคคลในหมู่บ้านยิ่งยาวนาน ความใกล้ชิดสนิทสนม ความเกี่ยวข้องกันในฐานะ เป็นญาติ ย่อมมีโอกาสเกิดขึ้นได้จากการสมรสก่อให้เกิดการเป็นญาติ จากข้อมูลที่ได้จากการ ศึกษาในจำนวนผู้ที่เป็นญาติกันส่วนใหญ่แล้ว จะเป็นญาติที่นับเนื่องกันจากฝ่ายตรงข้ามของคู่ สมรส อาทิเช่น เป็นญาติทางภรรยาของผู้สมัครเป็นผู้ใหญ่บ้าน การนับญาติของสังคมไทยจะ นับรวมหมดทุกคน ไม่ว่าจะเป็นบิดา มารดา ลุง ป้า น้า อา พี่น้องร่วมสายโลหิต สายสกุล โคตรตระกูลเดียวกันกับภรรยาก็จะถือว่าเป็นญาติกับภรรยาทั้งหมด คนที่อยู่ นานกว่า 15 ปี เกือบทั้งหมดก็คือ คนที่อยู่ในหมู่บ้านมาตลอดตั้งแต่รุ่นพ่อ แม่ สรรพก็คือ เป็นคนดั้งเดิมมิได้ย้าย มาจากที่ใดดังนั้นความเกี่ยวพันการเป็นญาติ จึงเป็นขบวนการใหญ่ โยงใยถึงกันไม่ทางใดก็ทาง หนึ่ง เช่น ไม่ทางตรงกับผู้สมัครเองคือ เป็นพ่อ แม่ พี่ น้อง ลุง ป้า น้า อา ลูกพี่ ลูกน้อง ลูก หลาน ก็เป็นญาติทางตรงข้ามคือ เป็นพ่อ แม่ พี่ น้อง ลุง ป้า น้า อา ลูกพี่ ลูกน้อง ลูกหลาน กับภรรยาผู้สมัครดังนั้นจะเห็นได้ว่า สังคมของคนไทยจะนับเนื่องถึงกันได้หมด ว่าเป็นเครือญาติ เดียวกัน เป็นดังที่ประสิทธิ์ สวัสดิ์ญาติ ได้ศึกษาและกล่าวไว้

การศึกษาเรื่องพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ด้วยความเป็นเครือญาตินี้ จะไม่พบความแตกต่างในตัวแปรอื่น ๆ ที่ทำการศึกษา เช่น

เพศ ไม่มีส่วนแตกต่างของพฤติกรรมการตัดสินใจระหว่างเพศ ชายหรือหญิง
อายุ ที่แตกต่างกันก็ไม่สามารถแยกความแตกต่างของพฤติกรรมการตัดสินใจ
ระดับการศึกษา ในกลุ่มที่ทำการศึกษาก็ไม่พบพฤติกรรมที่แตกต่างกันระหว่าง
บุคคลมีการศึกษาระดับประถมศึกษาและสูงกว่าประถมศึกษา

สถานภาพการสมรส ผู้ที่ผ่านสมรสและไม่ผ่านการสมรสไม่พบความแตกต่างใน
เรื่องพฤติกรรมการตัดสินใจ

รายได้ ระยะเวลาที่รู้จักกับผู้สมัคร การเคยไม่เคยใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ
ก็ไม่พบความแตกต่าง ๆ ของพฤติกรรมการตัดสินใจ

จึงกล่าวได้โดยสรุปเบื้องต้นนี้ว่าพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ด้วยอาศัยความเป็นเครือญาติ มีความสัมพันธ์กับขนาดของครัวเรือนในหมู่บ้านความแตกต่างในเรื่องอาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน”

ในกลุ่มที่ 2 จากการศึกษา พฤติกรรมการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านจากกลุ่มตัวอย่างพบความสัมพันธ์ความเกี่ยวข้องที่มีร้อยละของการตัดสินใจสูงกว่าปัจจัยอื่น ๆ ซึ่งหมายถึงพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านจากข้อมูลการช่วยเหลือเกื้อกูลของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผลการศึกษาปัจจัยด้านนี้ มีความสำคัญในระดับสูงมาก หรือมากที่สุดในการตัดสินใจโดยค่าเฉลี่ยความสำคัญที่ได้ มากกว่าพฤติกรรมที่ยึดถือความเป็นเครือญาติ และความรู้ความสามารถของผู้สมัคร จากแบบสอบถามผู้วิจัยให้ความสำคัญในเรื่อง ของการช่วยเหลือเกื้อกูล หมายถึงการพึ่งพาอาศัยกันการเป็นคนเสียสละการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม ความมีน้ำใจ ความโอบอ้อมอารี ความมีอัธยาศัยไมตรีระหว่างผู้สมัครกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งเป็นพฤติกรรมที่มีมาก่อนการเลือกตั้ง

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบตัวแปรภูมิหลังในด้านขนาดของจำนวนหลังคาเรือน ในหมู่บ้าน พบความแตกต่าง ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในหมู่บ้านที่มีขนาดต่ำกว่า 100 หลังคาเรือนและตั้งแต่ 100 หลังคาเรือนขึ้นไปแสดงว่าหมู่บ้านที่มีขนาดเล็ก โอกาสที่ผู้สมัครที่มีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลจะสามารถสร้างผลงาน สร้างความเชื่อถือ ให้แก่คนส่วนใหญ่ได้มากกว่าขนาดตั้งแต่ 100 หลังคาเรือนขึ้นไป ซึ่งโอกาสที่คนส่วนใหญ่ จะมีความเข้าใจว่าผู้สมัครบุคคลใดมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลมากกว่ากัน คงเป็นไปได้ยากยิ่งสังคมชนบทในจังหวัดทางภาคตะวันออก เช่น นครนายก นั้นลักษณะหมู่บ้านจะเป็นหมู่บ้าน ที่กระจัดกระจายไปตามท้องทุ่ง ท้องนา ตามเรือสวน ไร่ นา ไม่รวมกันเป็นกลุ่มก้อน เช่น หมู่บ้านทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนั้นยิ่งหมู่บ้านขนาดใหญ่ โอกาสที่จะมีความสัมพันธ์กันจนเป็นที่ยอมรับได้ของผู้สมัครกับผู้มีสิทธิในหมู่บ้านจึงมีน้อย

อย่างไรก็ตาม จากการเก็บข้อมูลและประมวลผลข้อมูลพบว่า พฤติกรรมการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านด้วยแนวคิดที่ยึดถือ ความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลของผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีตัวแปรภูมิหลังที่มีความแตกต่างที่ค้นพบที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีก 2 ตัวแปร คือ

อายุของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มผู้มีอายุต่ำกว่า 41 ปี จะมีพฤติกรรมที่เห็นด้วยมากกว่ากลุ่มผู้มีอายุสูงกว่า 41 ปี เพราะค่าเฉลี่ยในการตอบแบบสอบถามจะมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเป็นสิ่งที่สามารถแสดงได้ว่าในกลุ่มคนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญ กับพฤติกรรมความเสียสละ การแสดงออกความมีน้ำใจโอบอ้อมอารีฯ ที่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ได้ปฏิบัติมาก่อนการเลือกตั้ง และเป็นส่วนสำคัญให้ผู้มีสิทธิที่เป็นกลุ่มบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 41 ปี ใช้เป็นปัจจัยหลักในการเลือกบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน โดยให้ความสำคัญมากกว่าเรื่องเครือญาติหรือความรู้ความสามารถ

อีกตัวแปรหนึ่ง คือ ผู้ที่เคยไม่เคยใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด มีความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เช่นกัน สามารถอภิปรายได้โดยเทียบเคียงจากเหตุการณ์ที่ผ่านมาที่ตัวอย่างวิจัยได้รับประสบการณ์มาจากการเลือกตั้ง ส.จ. ครั้งล่าสุดในปี 2533 ซึ่งเขตนครนายก มีการใช้เงินซื้อเสียงกันเป็นจำนวนมาก ส.จ. เกือบทั้งหมดเป็นพ่อค้าอยู่ในตัวเมืองจากประสบการณ์ที่เรียนรู้มา จากการไปใช้สิทธิของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการทอดทิ้งไม่ได้รับการเหลียวแล อาจทำให้คิดได้ว่าความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลที่มีการประพฤติปฏิบัติติดต่อกันมาจนเป็นประสบการณ์ที่ดีควรเป็นสิ่งที่จำเป็นในการคิดพิจารณาเลือกบุคคล ที่มาดำรงตำแหน่ง ผู้ปกครองของตน

การศึกษาเรื่องพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ด้วยความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลของผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่พบความแตกต่างในตัวแปรภูมิหลังอื่น ๆ ที่ทำการศึกษา เช่น เพศ ไม่มีความแตกต่างในเรื่องพฤติกรรมนี้ในกลุ่มเพศชายและเพศหญิง ระดับการศึกษา ไม่พบความแตกต่างในการตัดสินใจสำหรับผู้มีการศึกษาระดับประถมศึกษา กับผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา กับผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่า

สถานภาพการสมรส รายได้ ระยะเวลาของการอยู่อาศัยในหมู่บ้าน ระยะเวลาของการรู้จักกับผู้สมัครความเป็นญาติกับผู้สมัครที่เคยไม่เคยใช้สิทธิในการเลือกตั้งระดับอื่น ๆ สามารถอภิปรายผลของพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับตัวแปรภูมิหลังอื่น ๆ ได้ในภาพรวมคือ เพราะประสบการณ์โดยตรงของผู้มีสิทธิเลือกตั้งเองที่ไม่ประทับใจ จากข่าวสารข้อมูลที่ได้รับจากการสัมผัสพบเห็นด้วยตนเอง ตัวแปรอื่นที่กล่าวมาจึงไม่มีอิทธิพลในด้านความรู้สึกนึกคิดของกลุ่มตัวอย่างแต่อย่างใด

ข้อสรุปของการศึกษากลุ่มที่สองนี้ มีความถูกต้องเป็นจริง และสอดคล้องกันตลอดในเรื่องพฤติกรรมการตัดสินใจโดยสามารถสรุปในเบื้องต้นนี้ได้ว่า "พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ด้วยความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูล มีความสัมพันธ์กับขนาดของครัวเรือนในหมู่บ้าน ความแตกต่างในเรื่องอายุของผู้มีสิทธิ และประสบการณ์จากการที่เคยใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดมาก่อน"

ในกลุ่มที่ 3 พฤติกรรมการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านโดยให้ความสำคัญแก่ความรู้ความสามารถของผู้สมัครเป็นปัจจัยหนึ่งที่ตัวอย่างให้คะแนนความสำคัญ รองลงมาจากการมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูล แต่มากกว่าปัจจัยของความเป็นญาติกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง จากผลการวิเคราะห์ที่เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้ใหญ่บ้านกับความรู้ความสามารถของผู้สมัครพบตัวแปรภูมิหลังของตัวอย่าง ที่มีความแตกต่างในระดับที่มีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ 6 ตัวแปร ความสำคัญของความรู้ความสามารถ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้มากกว่าสามารถประสานงานกับเจ้าหน้าที่ทางราชการได้ดีกว่า มีผลงานในการพัฒนาหมู่บ้านดีกว่า เคยดำรงตำแหน่งในหมู่บ้านมาก่อน เช่น เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้มี

ฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่า เคยมีประสบการณ์การช่วยเหลือ งานส่วนรวมของหมู่บ้าน ความกล้าพูดกล้าคิดกล้าตัดสินใจ ความเป็นคนดีมีคุณธรรมอำนาจและบารมีในด้านต่าง ๆ

ตัวแปรภูมิหลังทางด้านขนาดของครอบครัว ในหมู่บ้านที่น้อยกว่า 100 หลังคาเรือน พบความแตกต่าง ในด้านพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านด้วยยึดถือความรู้ความของผู้สมัครเมื่อเทียบกับหมู่บ้านขนาดตั้งแต่ 100 หลังคาเรือนขึ้นไป โดยหมู่บ้านขนาดใหญ่มีค่าเฉลี่ยในการตัดสินใจที่เห็นด้วยมากกว่าหมู่บ้านขนาดเล็ก เนื่องจากในการเลือกตั้งผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ในหมู่บ้านขนาดใหญ่ผู้คนเป็นจำนวนมากส่วนใหญ่จะไม่รู้จักสนิทสนมหรือเป็นญาติพี่น้องกับผู้สมัครคนใดคนหนึ่ง ดังนั้นพฤติกรรมการตัดสินใจจึงเน้นความสำคัญของผลงานการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมมากกว่าเป็นผลงานการพัฒนา บุคลิกลักษณะประสบการณ์ คุณวุฒิ ฯลฯ โดยมีความเชื่อโดยทั่วไปว่า ผู้ที่มีความรู้ความสามารถมากกว่า ย่อมจะสร้างความสำเร็จ ในจุดมุ่งหมายโดยส่วนรวมของหมู่บ้านได้มากกว่า

ตัวแปรภูมิหลังในเรื่องอาชีพ ของผู้มีสิทธิ ระดับนัยสำคัญทางสถิติและค่าเฉลี่ยที่ได้จะเห็นว่าอาชีพเกษตรกรทำนาทำสวนทำไร่ จะให้ความสำคัญของพฤติกรรมการตัดสินใจด้วยความรู้ความสามารถมากกว่าอาชีพรับจ้างทั่วไป สาเหตุมาจากอาชีพเกษตร เป็นบุคคลที่ยึดมั่นในถิ่นที่อยู่มีความสัมพันธ์กับความเจริญก้าวหน้าของหมู่บ้าน เป็นคนส่วนใหญ่ที่มองภาพจากความเป็นจริงที่ต้องการบุคคลที่จะมาเป็นผู้ใหญ่บ้าน ต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถสูงกว่าบุคคลอื่น ๆ เพื่อผลทางด้านการพัฒนาหมู่บ้านให้เกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างแท้จริง สำหรับอาชีพรับจ้างจะมองปัญหาของหมู่บ้านไม่ชัด ทำให้พฤติกรรมการตัดสินใจ ยึดถือความรู้ความสามารถของผู้สมัครมาใช้ในการตัดสินใจไม่ได้รับการพิจารณาเท่ากับอาชีพเกษตรกร

ตัวแปรภูมิหลัง ในเรื่องระยะเวลาที่รู้จักกับผู้สมัคร ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมที่เห็นด้วยจะสูงมากและแตกต่างกันอย่างมาก กับคนที่มีระยะเวลารู้จักกับผู้สมัครที่เขาตัดสินใจเลือก น้อยกว่า 10 ปี เพราะเขาเชื่อมั่นในความรู้ความสามารถ ของผู้สมัครที่เขาเลือกว่ามีมากกว่าผู้สมัครคนอื่น ๆ จากประสบการณ์ข้อเท็จจริงที่ได้รับจากการเรียนรู้ ด้วยตัวของเขาเองตลอดระยะเวลาที่ยาวนาน

ตัวแปรภูมิหลังของการเคยและไม่เคยใช้สิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ตัวแปรนี้ผู้วิจัยเชื่อว่ามาจากประสบการณ์จริงของผู้ที่เคยเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านมาก่อน ค่าเฉลี่ยของผู้ที่เคยเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านมาก่อน จะเห็นคุณค่าของการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ด้านความรู้ความสามารถของผู้สมัครเป็นเกณฑ์การตัดสินใจได้ดีเพราะจากประสบการณ์การทำงานอำนาจหน้าที่ และการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาความเจริญในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการเรียนรู้ถึงข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาผู้ที่ไม่เลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านจึงมีความคาดหวังที่ต้องการคนที่สามารถ พัฒนาความเจริญก้าวหน้าให้กับหมู่บ้านของตน

ตัวแปรภูมิหลัง ด้านเคยและไม่เคยใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด ในปี 2533 และการเลือก ส.ส. ในปี 2535 ย่อมเป็นภาพสะท้อนที่ดีให้ประชาชนรับทราบข้อมูลข่าวสารที่มีการรณรงค์การห้ามซื้อขายเสียงการเลือกคนดี มีความรู้มีประสบการณ์ จึงเป็นแบบแผนที่ดีที่ทำให้กลุ่มประชากรวิจัยใช้ในการคิดและตัดสินใจ แสดงออกมาซึ่งพฤติกรรมกรรมการเลือกโดยเน้นความรู้ความสามารถของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน

การศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่ไม่พบความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส รายได้ ระยะเวลาที่อยู่ในหมู่บ้านความเป็นญาติกับผู้สมัครการเลือกกำนัน การเลือกกรรมการสุขาภิบาล จึงสามารถกล่าวโดยสรุปเบื้องต้นนี้ว่า

“พฤติกรรมกรรมการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน โดยอาศัยความรู้ความสามารถของผู้สมัครรับเลือกตั้งในการตัดสินใจมีความสัมพันธ์กับขนาดหมู่บ้าน อาชีพของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ระยะเวลาที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งรู้จักกันกับผู้สมัคร การเคยใช้สิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาจังหวัด และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาก่อน”

ข้อสรุป ปัจจัยสำคัญที่สุดที่มีการต่อการได้รับเลือกตั้งของผู้ใหญ่บ้าน ในจังหวัดนครนายก ได้แก่ระบบเครือข่าย ความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูล และคุณสมบัติด้านความรู้ความสามารถ ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผลการศึกษาวิจัยที่ได้ จากการสำรวจวิจัยสนาม โดยใช้การสุ่มตัวอย่างจากหมู่บ้าน จำนวน 6 แห่ง จาก 33 แห่งใน 4 อำเภอ ของจังหวัดนครนายก ที่มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านใหม่ในปี 2535 ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างจำนวน 390 ตัวอย่างจากประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 12,778 คน ได้ข้อเท็จจริงว่าตัวอย่างการวิจัยส่วนใหญ่ มีความเห็นว่าการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านของตน มีปัจจัยที่ใช้ในการตัดสินใจที่สำคัญได้แก่

1. เป็นหน้าที่และสิทธิที่จะไปเลือกผู้นำที่ดี
2. อยากได้คนดีมาดูแลหมู่บ้าน
3. ต้องการใช้สิทธิของตน
4. ต้องการผู้นำที่ดีมีความสามารถเพื่อจะได้พัฒนาหมู่บ้านให้เจริญ
5. เป็นหน้าที่ของประชาชน
6. ต้องการผู้นำ ผู้คุ้มครองและผู้รับผิดชอบ

กลุ่มตัวอย่างวิจัยได้ให้ลำดับความสำคัญ ที่ผู้ใหญ่บ้านของตนได้รับเลือกโดยคำนึงถึงสมมุติฐานเป็นหลักได้ดังนี้

ผู้สมัครเป็นผู้มีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นมาก่อน มีคะแนนสูงสุดโดยมีความสัมพันธ์กับขนาดของครัวเรือนในหมู่บ้าน ความแตกต่างในเรื่องอายุของผู้มีสิทธิ และประสบการณ์จากการที่เคยใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดมาก่อน

ผู้สมัครเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีการให้คะแนนรองลงมาโดยมีความสัมพันธ์กับขนาดหมู่บ้าน อาชีพของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ระยะเวลาที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งรู้จักกันกับผู้สมัครการเคยใช้สิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาจังหวัด และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาก่อน

ความเป็นญาติกันกับผู้สมัคร มีการให้คะแนนน้อยที่สุด โดยมีความสัมพันธ์กับขนาดของครัวเรือนในหมู่บ้าน ความแตกต่างในเรื่องอาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน

ในที่สุดจึงสามารถสรุปได้ว่าจากตัวอย่างการวิจัย ที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญตั้งแต่ต้นในการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ที่มีขึ้นในปี 2535 ของจังหวัดนครนายก ในหมู่บ้านตามตำบลต่าง ๆ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งเป็นภาพรวมของผู้ที่แสดงออกในการใช้สิทธิตามระบอบประชาธิปไตยที่ใกล้ตัวที่สุด เป็นภาพสะท้อนที่แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของประชาชนในชนบทส่วนหนึ่งของประเทศไทยในยุคที่ถือได้ว่าเป็นประชาธิปไตยเต็มใบ ผลของการสำรวจตรวจสอบในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านของเขาเหล่านี้ แนวโน้มหรือความเป็นจริง ให้ความสำคัญกับความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยสำคัญที่สุด ที่มีผลต่อการได้รับเลือกตั้งของผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดนครนายกเรียงตามลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ศึกษาสามประการ คือ ความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรก ในการกำหนดพฤติกรรมการตัดสินใจประชาชน ลำดับรองลงมา ได้แก่ ปัจจัยทางด้านความรู้ความสามารถของผู้สมัครรับเลือกตั้งและปัจจัยลำดับสุดท้าย คือ เรื่องเครือญาติ โดยขึ้นอยู่กับข้อมูลทั่วไปหรือข้อมูลภูมิหลังของประชาชน ที่เกี่ยวข้องกับขนาดของหมู่บ้าน อาชีพ อายุระยะเวลา ที่อยู่อาศัยในหมู่บ้าน ระยะเวลาที่รู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน และการเคยใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ ได้แก่ การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน การเคยใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด และการเคยใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเคยใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด และการเคยใช้สิทธิเลือกตั้ง.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 5 สรุปได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่สุด ที่มีผลต่อการได้รับเลือกตั้งของผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดนครนายก เรียงตามลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ศึกษา 3 ประการ คือ ความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ความรู้ความสามารถของผู้สมัครรับเลือกตั้งและปัจจัย และเครือข่าย เรียงตามลำดับความสำคัญ โดยมีปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ประกอบ เช่น ภูมิหลังของประชาชน ที่เกี่ยวข้องกับขนาดของหมู่บ้าน อาชีพ อายุระยะเวลาที่อยู่อาศัยในหมู่บ้าน ระยะเวลาที่รู้จักกับผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน และการเคยใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ เป็นต้น

ในบทนี้จะขอประมวลข้อสรุปเกี่ยวกับแบบแผนการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านที่สำคัญ การอภิปราย และข้อเสนอแนะบางประการ ในประเด็นสำคัญ 3 ประการ คือ (1) ประเด็นเกี่ยวกับกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกผู้ใหญ่บ้าน (2) ประเด็นว่าด้วยการดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายใหม่ และ (3) ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ประเด็นปัญหาโดยทั่วไปตามข้อกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกผู้ใหญ่บ้าน

ในประเด็นสำคัญทางกฎหมาย มีข้อพิจารณาเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่สำคัญ 5 ประการ คือ (1) อายุ (2) ภูมิลำเนา (3) ความเสื่อมใสในการปกครอง (4) ข้อห้ามสมัคร (5) ผู้ที่เคยกระทำความผิด และ (6) วุฒิการศึกษา

1. อายุผู้สมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน

ตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 มาตรา 12 ว่าด้วยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมด้วย พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2535 กำหนดคุณสมบัติในเรื่องอายุของผู้สมัครไว้ใน (2) ว่าอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกินหกสิบปีบริบูรณ์เมื่อมีการแก้ไขในปี 2535 ได้เพิ่มข้อความว่า "อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกินหกสิบปีบริบูรณ์ในวันรับเลือก" ตามเจตนารมณ์ของการแก้ไขกล่าวไว้ว่าเพื่อให้ทราบวันครบยี่สิบห้าปีบริบูรณ์ โดยให้นับถึงวันเลือกคือวันที่กำหนดให้ราษฎรเลือก

ปัญหาที่เกิดขึ้นในประเด็นนี้ คือความเข้าใจของประชาชนเรื่องคุณสมบัติ ในเรื่องการนับอายุของผู้สมัคร เพราะแต่เดิมจะทราบกันโดยทั่วไปว่าเมื่ออายุครบ 60 ปีบริบูรณ์จะต้องเกษียณอายุทุกคน เมื่อใช้ พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติม จึงเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนและมักจะเป็นที่ถกเถียงกันอยู่เป็นประจำในหมู่บ้านแม้แต่ในหมู่ข้าราชการเอง ที่ไม่ได้ศึกษากฎหมายที่เปลี่ยน

แปลงนี้อย่างชัดเจนสาเหตุเช่น นาย ก. อายุ 59 ปี ในปี 2535 มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านใหม่ นาย ก. มีคุณสมบัติครบถ้วนทุกประการ เดิมกฎหมายเก่า (ก่อนปี 2535) แม้ได้รับเลือก นาย ก. ก็จะสามารถอยู่ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านได้ถึงเพียงวันที่อายุครบเกษียณ 60 ปีบริบูรณ์เท่านั้น ปัจจุบันกฎหมายใหม่ (หลังจากวันที่ 7 สิงหาคม 2535 เป็นต้นมา) เมื่อ นาย ก. ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านจะมีวาระการดำรงตำแหน่งอย่างต่อเนื่อง จนครบวาระ 5 ปี นับแต่วันที่รับเลือก ซึ่งในกรณีของการเกษียณอายุ 60 ปีเป็นอันเลิกใช้จากเหตุการณ์ในลักษณะนี้ถ้ามองแบบผิวเผินจะไม่พบความแตกต่างหรือแตกแยก หรือประโยชน์ได้เสียประการใดความสับสนของประชาชนไม่มีผลต่ออย่างใดต่อการดำรงตำแหน่ง แต่สิ่งหนึ่งที่เคยพบ คือ นำเอาความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของประชาชน ไปใช้ในการหาเสียงของผู้สมัครฝ่ายตรงข้ามสร้างความเข้าใจผิดให้แก่ผู้มีสิทธิ์เลือก เอาช่องว่างของความเข้าใจในกฎหมายเก่าและกฎหมายใหม่มาประชาสัมพันธ์ไม่ให้ไปสนใจเลือกคนมีอายุใกล้เกษียณ เพราะอยู่ดำรงตำแหน่งได้น้อยพอพอเกษียณก็ต้องเลือกใหม่อีก ดังนั้นประชาชนส่วนใหญ่บางที่ไม่ได้มีโอกาสมาฟังการประชุมจากทางราชการและในวันเลือกตั้งทางราชการก็ไม่ได้ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจไว้ให้เมื่อลงคะแนนแล้วบางคนถึงมาถามว่าจริงหรือไม่ที่ผู้สมัครคนนี้ คนนั้นเลือกไปอีกไม่ถึง 2 ปีก็เกษียณ เท่ากับเป็นการสร้างแนวความคิดที่เบี่ยงเบนการตัดสินใจของประชาชนได้จำนวนหนึ่ง ซึ่งมักจะเป็นผู้สูงอายุถึงมีไม่มากนักแต่ก็น่าจะเกิดขึ้นได้ในทุกพื้นที่ที่ขาดการประชาสัมพันธ์ หรือไม่ได้เลือกผู้ใหญ่บ้านมานานแล้ว (กฎหมายเดิมเมื่อได้รับเลือกแล้วจะดำรงตำแหน่งอยู่จนครบเกษียณอายุ 60 ปี บางคนดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านเมื่ออายุเพียงสามสิบกว่าปี จึงสามารถอยู่ดำรงตำแหน่งต่อเนื่องจนกว่าเกษียณถึง 25-30 ปีก็มี)

แนวทางแก้ไขในการสร้างความเข้าใจในเรื่องนี้ คงต้องเป็นเรื่องการประชาสัมพันธ์ของ เจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ ฝ่ายปกครองต้องเน้นย้ำทุกครั้งที่มีการประชุมระดับหมู่บ้าน ตำบลเสมอ โดยเฉพาะการมอบหมายให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มาประชุมประจำเดือนที่อำเภอ ได้นำความ เข้าใจนี้ไปแจ้งต่อประชาชนและเมื่อใดมีการเลือกผู้ใหญ่บ้านในแต่ละครั้ง ในทุกพื้นที่ที่มีผู้สมัครมีอายุคาบเกี่ยวที่จะครบ 60 ปี ในระหว่างการดำรงตำแหน่งตามวาระ (ถ้าได้รับเลือก) เพื่อไม่ให้ ผู้สมัครคนใดคนหนึ่งได้ใช้ประเด็นเหล่านี้ในการประชาสัมพันธ์เป็นประโยชน์แก่ตนเอง และป้องกันการสับสนของประชาชนในที่สุดด้วย

2. ภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่

คุณสมบัติในการสมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน มีข้อถกเถียงกันในอีกลักษณะหนึ่งที่เกิดจากข้อกฎหมายเป็นเรื่องคุณสมบัติของผู้สมัครเรื่องภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ โดยในตัวกฎหมายเขียนระบุไว้ว่า ต้องมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำ และมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านนั้นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปี จนถึงวันเลือกและเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นหลักฐาน

ปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่องนี้ก็คือ แต่เดิมก่อนปี 2535 ที่มีการแก้ไขมาตรานี้ การตีความของการมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำเป็นปัญหาในการวินิจฉัยข้อกฎหมายในการรับสมัคร เพราะการเลือกแต่เดิมใช้การสมัครในการประชุมเข้าวันเลือก (หลัง 7 สิงหาคม 2535 กำหนดให้มีการสมัครก่อน ณ ที่ทำการปกครองอำเภอ ตามวัน เวลาที่ทางราชการกำหนดก่อนวันเลือกไม่น้อยกว่า 3 วัน) จึงเป็นข้อวินิจฉัยกันแล้วแต่ภูมิปัญญา บางคนใช้บุคคลที่น่าเชื่อถือในหมู่บ้านรับรอง บางคนใช้หลักฐาน ทางทะเบียนบ้าน บางคนใช้ที่ประชุมรับรองจึงเป็นแนวทางที่ใช้ในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายโดยเพิ่มข้อความว่า "และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร" เข้าไว้แต่ก็ยังไม่มีการแก้ไขความเข้าใจที่ไม่สอดคล้องกันดังกล่าว ถึงแม้จะไม่ใช่ปัญหาใหญ่แต่ก็เป็นปัญหาข้อกฎหมายคลุมเครือควรได้รับการปรับปรุง

เป็นที่น่าพิจารณาว่า ถึงแม้เจตนารมณ์ของกฎหมายจะเป็นประโยชน์เพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน ได้มีความผูกพันความรักในหมู่บ้านของตนโดยต้องอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนั้นมาไม่น้อยกว่าสองปีก็ตาม แต่ในเรื่องความเป็นจริงและสามัญสำนึกแล้วเป็นการมองปัญหาแบบผู้ปกครองที่กลัวว่าผู้ถูกปกครอง จะใช้สิทธิ์และพิจารณาญาณในการเลือกสรรผู้นำที่ผิดพลาดเป็นความหวังดี เกินความจำเป็นมากกว่าหวังผลอย่างแท้จริง โดยลึมนึกถึงความมีเสรีภาพทางความคิดของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะในคุณสมบัติข้อนี้ควรยกเลิกตัดออกได้เพราะการที่คนส่วนใหญ่ในสังคมระดับหมู่บ้านในปัจจุบันจะเลือกผู้ใดมาดำรงตำแหน่งผู้นำของเขาในการบริหารงานหมู่บ้าน ในเมื่อกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งไว้แล้วควรเปิดกว้างในโอกาสแก่ผู้สมัครและผู้เลือกที่จะเลือกใครก็ได้ โดยไม่ต้องใช้คุณสมบัติข้อที่ว่าภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่มาติดต่อกับคุณสมบัติอื่น ๆ เพราะการกำหนดความคิดนี้ เป็นหน้าที่ที่ผู้มีสิทธิ์เป็นผู้ตัดสินใจเอาเองเพราะเป็นผลประโยชน์โดยตรงของเขาเพราะคนมีความรู้ความสามารถมากมาย ที่ไม่สามารถเสนอตัวเข้ามารับใช้สังคมในตำแหน่งนี้ได้ในการเลือกแต่ละครั้งถึงจะมีคุณสมบัติอย่างอื่น ๆ เหมาะสมและเต็มใจที่จะรับใช้สังคมของเขาเอง ฝ่ายปกครองเองควรเปิดกว้างโดยไม่ต้องมาพะวงถึงเลสงสัยว่าจะได้คนไม่มีถิ่นที่อยู่แน่นอนการติดต่อราชการ การประสานงานกับหมู่บ้านหรือสังฆการีลำบากเพราะในสภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน จะมีสักกี่คนที่เป็นผู้ใหญ่บ้านนั่งรอนอนรอให้ข้าราชการเอางานมาสั่ง มาใช้ให้หวาน และขณะนี้สังคมข้อมูลข่าวสารการคมนาคมการสื่อสารเจริญรุดหน้าไปไกลแล้ว การติดต่อประสานสัมพันธ์ในทางราชการและการบริหารงานระดับหมู่บ้านตำบล ได้พัฒนาไปอีกระดับหนึ่งที่สูงมากกว่าในอดีตย้อนหลังดังนั้นประเด็นคุณสมบัติข้อนี้ควรยกเลิกแล้วให้ประชาชนได้ตัดสินใจด้วยตัวของเขาเอง เป็นการพัฒนาจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้วยซึ่งเรื่องนี้อยู่ในระดับสามัญสำนึกธรรมดาเท่านั้น ไม่น่าเป็นการห่วงกังวลกันเกินไป

3. ความเลื่อมใสในการปกครอง

ตามคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน ในมาตรา 12 (4) ระบุว่า "เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองตามรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ" ปัญหาในเรื่องนี้ก็คือ ความยากลำบากในการวินิจฉัย เป็นที่น่าพิจารณาว่า กฎหมายใดถ้าไม่สามารถตีความตามลายลักษณ์อักษรให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลโดยทั่วไป ถึงแม้จะไม่ได้ศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายมาโดยตรงก็ต้องวินิจฉัยได้โดยสามัญสำนึกในระดับหนึ่งเสมอ การที่ระบุคุณสมบัติ ของผู้สมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านในลักษณะนี้อยู่อีก หรือในคุณสมบัติในการสมัครรับเลือกตั้งในระดับใดก็ตามเป็นความฟุ่มเฟือยของกฎหมาย ที่ต้องมาระบุในสาระที่ไม่สามารถจะตรวจสอบและวินิจฉัยได้ด้วยกระบวนการใด ๆ เพราะถ้ามีคำถามว่า "เราจะวัดความบริสุทธิ์ใจ และความเลื่อมใสของบุคคลนั้น ๆ ด้วยอะไรและใครจะเป็นคนวัดและแน่ใจหรือว่าวัดใจเขาได้ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องเฉพาะตัวตนเป็นเรื่องจิตใจสำนึกและความเห็นที่สามารถ ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงตามภาวะวิสัยของประสบการณ์และสามัญสำนึกรวมทั้งเหตุการณ์ต่าง ๆ นำที่จะพิจารณาดัดคุณสมบัติข้อนี้ออกเช่นกัน

4. ข้อห้ามในเรื่องคุณสมบัติบุคคลที่จะสมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน

เมื่อได้ศึกษาตัวกฎหมายในส่วนที่เป็นข้อห้ามตามคุณสมบัติ การสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้านแล้ว เห็นว่าควรแบ่งเป็นสองกรณี

กรณีที่ 1 ข้อห้ามตามมาตรา 12 (7) และ(8)

กรณีที่ 2 ข้อห้ามตามมาตรา 12 (9), (10), (11), (12), (13) และ (14)

ในกรณีที่ 1 ข้อห้ามในคุณสมบัติของทั้งสองข้อนี้ ไม่น่าจะเอื้ออำนวยต่อการปกครองท้องถิ่นที่ตามระบอบประชาธิปไตยที่ใช้ในปัจจุบัน หมายความว่าโดยรวมก็คือ ไม่น่าจะสอดคล้องกันกับวิวัฒนาการทางการเมือง การปกครอง ระดับท้องถิ่นและท้องถิ่น อันเป็นทิศทางการบริหารราชการแผ่นดินในปัจจุบันและในอนาคตในรายละเอียดของสาระที่กล่าวถึงก็คือ

"(7) ไม่เป็นข้าราชการประจำ ข้าราชการส่วนท้องถิ่น ข้าราชการการเมือง พนักงานส่วนท้องถิ่นหรือลูกจ้างของส่วนราชการหรือหน่วยงานรัฐวิสาหกิจหรือลูกจ้างของเอกชน"

"(8) ไม่เป็นผู้มีอิทธิพลหรือเสียชื่อในทางพาล หรือทางทุจริต หรือเลื่อมใสในทาง ศีลธรรม"

การที่กฎหมายกำหนดห้ามบุคคลตาม (7) สมัครเป็นผู้ใหญ่บ้าน เป็นภาพสะท้อนกลับมามีคนที่มีความรู้ความสามารถอีกเท่าไรที่จะสามารถมาสมัครเป็นผู้ใหญ่บ้านได้อีกในเมื่อคนที่มี ความรู้ความสามารถในสังคมปัจจุบัน ก็ล้วนแล้วแต่เป็นบุคคลที่อยู่ในวงการ

ราชการหรือทำงานในบริษัทเอกชนเท่านั้น จะเหลือก็แต่ตาสี ตาสา ยายมา ยายแมว ตาแป๊ะ อาภู่อาเฮีย หรือ พวกไม่มีงานทำเป็นหลักแหล่ง รั้งจ้างทั่วไป ค้าขายพืชไร่ ขายของชำ ข้าราชการเกษียณอายุ หรือเด็กรุ่นใหม่ที่มาเครดิตรัดเพื่อพัฒนาความยอมรับจากสังคม หรือพวกที่ติดติดต่อราชการรับงาน รับเหมา หากินกับทางราชการโดยพยายามอาศัยตำแหน่งเป็นใบเบิกทางหรือไม่ก็พวกนักเลงหัวไม้ ผู้เคยผ่านการกระทำความผิดมาก่อน หรือเรียกง่าย ๆ ว่า พวกโจรกลับใจ หาดำแหน่งเพื่อสร้างแนวป้องกันตัวและสถานภาพ เป็นการสร้างสถานภาพใหม่ในทาสังคม

ในเรื่องเจตนาของกฎหมายนั้น ต้องการเพียงมิให้ตกอยู่ใต้อำนาจของนายจ้างและสามารถอุทิศเวลาให้กับทางราชการ ในการบริการประชาชนได้เต็มที่ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการปิดกั้นการพัฒนาทางการเมืองการปกครองเป็นอย่างมาก เพราะสังคมชนบทส่วนใหญ่ยังต้องการผู้นำที่มีความรู้ความสามารถความพร้อมในทางสังคมเศรษฐกิจ ความรอบรู้ในหน้าที่การงาน และคนเหล่านี้ก็มีแต่ในวงราชการ และในระดับของผู้ทำงานเท่านั้น ตาสี ตาสา ยายมา ยายแมว จะทำได้อย่างไรบุคคลที่อยู่ในวงการราชการ เอกชน โดยหลักแล้วเป็นผู้มีคุณสมบัติด้านความรู้ความสามารถดีอยู่แล้ว หากว่าบุคคลเหล่านี้มีคุณสมบัติอื่นๆ ที่เหมาะสมและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนั้น ๆ อยู่แล้วก็ไม่น่าจะต้องตัดสิทธิ์บุคคลเช่นนั้น ในการสมัครตนเข้ารับการเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน เพราะการบริการประชาชน ในความหมายตามตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้านนั้น มิได้ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานตามเวลาราชการ คือ เวลา 08.30-16.30 น. เหมือนราชการหรือเอกชนโดยทั่ว ๆ ไป แต่งานบริการของตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านเป็นงานเหมา ที่สามารถฝากให้ ลูก เมีย พ่อ แม่ พี่น้องหรือเครือญาติของผู้ใหญ่บ้านผู้นั้น ช่วยเหลือได้อีกส่วนหนึ่งต่างหากประกอบกับการบริการของผู้ใหญ่บ้าน ก็ได้ขึ้นอยู่กับการตอบแทน ในลักษณะการบริการทั่วไปตัวผู้ใหญ่บ้านเอง ก็ย่อมมีลูกมือบริวารหว่านเครือหรือตำแหน่งอื่น ๆ ที่รองลงมาก็คือ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านอยู่แล้วการประสานการปฏิบัติราชการโดยปกติ ก็มีเพียงการประชุมประจำเดือนที่เป็นทางการ และการประชุมสภาตำบลเป็นครั้งคราวที่เป็นงานหลัก ดังนั้นจึงไม่เห็นจำเป็นต้องปิดกั้นสามัญสำนึก ของผู้สมัครใจที่จะมาเป็นผู้ปกครองหมู่บ้านตามวาระ และไม่เห็นสมควรที่จะปิดบังความคิด ในการสรรหาบุคคลที่ดีที่สุด ของหมู่บ้านนั้น ๆ มาทำหน้าที่ผู้ใหญ่บ้าน ที่เหมาะสมด้วยประการทั้งปวง

สำหรับบุคคลตามข้อห้าม (8) ก็เช่นเดียวกัน ถือเป็นความฟุ่มเฟือยของกฎหมายที่ไม่มียุทธวิธีในทางปฏิบัติเพราะการเป็นคนพาล คนเสื่อมเสียในทางศีลธรรม การมีอิทธิพลหรือการมีชื่อเสียงเสียในทางทุจริต สิ่งเหล่านี้รู้ได้โดยสามัญสำนึกของประชาชนผู้ใช้สิทธิ์ และความเห็นนี้เป็นความเห็นที่เห็นได้ ความหมายคือ สามารถตีความได้เป็นหลายนัย เป็นความเห็นในเชิงความคิด เป็นมโนธรรม เป็นเรื่องเฉพาะตัว เฉพาะกลุ่มในการตีความหรือให้ความหมาย ความเสื่อมเสียในทางศีลธรรมบางกรณีไม่ได้มีผลในทางสังคม การดื่มสุราททุกวัน

มีภรรยาที่ไม่จดทะเบียน หรือมีภรรยามากกว่าหนึ่งคนในเวลาเดียวกัน การเป็นคนที่มิอาชีพ มาสัตว์ การขนของหนีภาษี การขายของเถื่อน การเรียกเก็บค่าคุ้มครอง เหล่านี้ล้วนเข้าข่าย เป็นบุคคลตาม (8) ทั้งสิ้น ซึ่งในแต่ละพื้นที่แต่ละคนจะให้ความสำคัญที่ไม่เท่าเทียมกันหรือ เหมือนกัน

ในประเด็นนี้จึงน่าจะได้รับการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขคุณสมบัติของที่สามารถสมัคร เป็นผู้ใหญ่บ้านโดยเฉพาะข้อห้ามตาม (7) และ (8) นี้ โดยแก้ไขเป็น

“(7)ในกรณีที่เป็นข้าราชการ พนักงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือเป็น พนักงานในสังกัดเอกชนต้องได้รับอนุญาตจากผู้บังคับบัญชาเป็นลายลักษณ์อักษร”

ส่วนข้อ (8) นั้น น่าพิจารณาตัดออกทั้งหมด โดยให้สังคมเป็นผู้ตัดสินเอง

5. ผู้ที่เคยกระทำความผิดแต่ยังไม่พ้นกำหนดเวลา

ในมาตรา 12 (9), (10), (11), (12), (13) และ (14) เป็นการกำหนดลักษณะ ต้องห้ามของผู้สมัคร อาทิ ไม่เป็นผู้ถูกปลดออก ไล่ออก รับโทษจำคุก ต้องคำพิพากษา ลาออก ไล่ออกปลดออกจากตำแหน่ง กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ โดยมีเงื่อนไขว่า ต้องพ้นกำหนดหนึ่งปีบ้าง สิบปีบ้างจึงสามารถมาสมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านใหม่ได้

ข้อห้ามตามกฎหมายนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้กับบุคคลที่มีความประพฤติที่เสื่อมเสีย ในทางสังคมโดยได้รับการตัดสินเป็นบรรทัดฐานทางสังคมไว้แล้วว่าเป็นคนที่ไม่ดี การที่ให้ โอกาสมาสมัครเพื่อให้มีการรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านอีก จึงเกิดมุมมองได้ในสองทางด้วยกัน คือ ในทางบวกและลบ ทางบวกเป็นการเปิดโอกาสภายใต้เงื่อนไขเวลาที่ผ่านไป บุคคลควรได้รับการ ยอมรับในความผิดพลาดพลั้งเผลอได้ และเป็นการเปิดใจให้กว้างแก่ประชาชนผู้ที่จะใช้สิทธิ์ ในทางกลับกันการเปิดโอกาสให้มีการสมัครได้อีกถึงแม้ว่าจะเป็นเวลาที่ผ่านไปตามเงื่อนไขก็ตาม แต่ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน เป็นตำแหน่งทางสังคม เป็นตัวแบบของคุณงามความดี ให้แก่บุคคลใน หมู่บ้านเป็นตัวแทนของประชาชน ความรู้ความเข้าใจ ในพฤติกรรมที่แสดงออก และผ่านมาจน ทำให้ต้องตัดสินในทางสังคมไปแล้ว ไม่สามารถลบความทรงจำ ของบุคคลที่ ยังคงอยู่อาศัยใน หมู่บ้านนั้น ยกตัวอย่าง หากผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลในหมู่บ้าน ในระหว่างการดำรง ตำแหน่งได้ฆ่าคนตายและถูกลงโทษไปแล้ว เมื่อพ้นโทษมาและเลยเวลา ที่กำหนดไว้ในเงื่อนไข แล้วเมื่อมีโอกาสสมัครก็ลงสมัครได้อีกยังสามารถ ใช้อิทธิพลของตนได้อีกในการที่จะให้ รับการเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านต่อไป ปัญหาจึงเกิดแก่ประชาชนในแง่ของความรู้สึกที่ยึดติดอยู่ที่ พฤติกรรมของบุคคลนั้นเคยปฏิบัติมาก่อน ซึ่งเป็นเรื่องที่คนในสังคมชนบทต้องทนต่อไปเกิด ความหวาดระแวง

ในประเด็นน่าที่จะได้รับการพิจารณาใน 2 แนวทาง คือ

1. เงื่อนไขตามที่ระบุไว้ ไม่ควรมีเรื่องกำหนดระยะเวลาการได้รับการยกเว้น เมื่อเข้าลักษณะของข้อห้ามก็ให้มีการสมัครได้อีก

2. ไม่ต้องกำหนดไว้ใน คุณสมบัติตามมาตรา 12 เพราะเป็นเงื่อนไขในสามัญสำนึกของประชาชนเช่นกัน ว่าถึงแม้จะช่วยเหลืออย่างไร เขาก็เป็นผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านที่ดีที่สุด และเหมาะสมที่สุดของหมู่บ้านในการเป็นผู้สมัครในครั้งนี้ ซึ่งถ้าประชาชนส่วนใหญ่ยังรักและนับถือเขาอยู่ก็สมควรให้เขามีโอกาส พิสูจน์ความรู้ความสามารถ ในตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านอีกอย่างหนึ่ง ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านในเจตนาในการสร้างระบบนี้ขึ้นมา ก็เพื่อเป็นตัวแทนที่ประชาชนรักและศรัทธาและพร้อมใจกันที่จะให้เขาเป็นผู้นำ ในสังคมชนบทแต่ละพื้นที่แต่ละสถานการณ์ บุคคลที่เป็นผู้นำควรเป็นคนที่เหมาะสมจริง ๆ ในความรู้สึกของประชาชน ไม่ควรกำหนดกฎเกณฑ์ให้มากเกินไป โดยใช้สามัญสำนึกของบุคคลทั่วไปกำหนด เป็นการเปิดเสรีทางความคิด ให้แก่ประชาชนในทางตรงเป็นการส่งเสริมการใช้ประชาธิปไตยในวิถีชีวิตประจำวัน

6. วุฒิการศึกษาของผู้สมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน

ในมาตรา 12(5) ระบุว่า "มีพื้นความรู้ไม่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับหรือที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบเท่าไม่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับ เว้นแต่ในท้องที่ใดไม่อาจเลือกผู้มีความรู้ดังกล่าวได้ผู้ว่าราชการจังหวัด โดยอนุมัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย อาจประกาศในราชกิจจานุเบกษายกเว้นหรือผ่อนผันได้"

ในอดีตที่ผ่านมาในบางพื้นที่ในแต่ละภาค ตัวอย่างเช่น ภาคเหนือและภาคใต้ บางหมู่บ้านไม่สามารถจะหาผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับที่ใช้ในขณะนั้นได้ เจตนารมณ์ของกฎหมายจึงต้องเปิดกว้างไว้สำหรับ คนสัญชาติไทย เชื้อชาติอื่น ๆ ที่จะสมัครเป็นผู้ใหญ่บ้าน เช่น ในภาคเหนือมีหมู่บ้านชาวเขาหลายเผ่า ในหลายจังหวัด เช่น อีโก้ มูเซอร์ แม้ว ฯลฯ ในภาคใต้ เช่น แถบจังหวัด ยะลา นราธิวาส ปัตตานี ฯลฯ ที่มีบุคคลในบางหมู่บ้าน พูดภาษาท้องถิ่นทั้งหมด ไม่มีการศึกษาภาคบังคับที่เป็นภาษาไทย ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ จึงจะต้องกำหนดคุณสมบัติขั้นต่ำเอาไว้ ปัจจุบันเป็นสังคมข้อมูลข่าวสารความเจริญทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการแปรเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การประยุกต์ในการใช้ข้อมูลข่าวสาร ควรได้รับการยกระดับความรู้ ความคิดของผู้ที่จะมาเป็นผู้ใหญ่บ้าน ที่เป็นผู้นำชุมชนควรกำหนดคุณสมบัติ ทางด้านวุฒิการศึกษาให้ทันสมัย การกำหนดขั้นต่ำเกินไป อาจได้คนที่มีความรู้ความสามารถ ในทางการปกครองและประสานงาน แต่จะไม่ได้บุคคลที่มีพื้นฐานที่เพียงพอต่อการพัฒนาการประยุกต์ การแปรเปลี่ยน การพัฒนา การศึกษาและการถ่ายทอดความรู้ทัศนคติ เราต้องยอมรับกันว่าพื้นฐานการศึกษาสามารถกำหนดพฤติกรรม และทัศนคติของบุคคลต่อส่วนรวมได้ ซึ่งหากมุมมองในแง่ของทางราชการแล้วการประสานการ

ปฏิบัติการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจในสาระการพัฒนาท้องถิ่นที่การพัฒนาตัวบุคคล การนำข่าวสารข้อมูลไปแปรเปลี่ยนเป็นการปฏิบัติการศึกษาที่เป็นพื้นฐานของบุคคลย่อมสามารถกำหนดแนวทางและพฤติกรรมนั้นได้

ในเรื่องวุฒิการศึกษาพื้นฐานของผู้ที่จะสมัครให้ประชาชนเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน น่าจะเป็นบุคคลที่มีพื้นฐานชั้นต่ำทางการด้านการศึกษาในปัจจุบันไม่น้อยกว่า มัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปัจจุบันแต่สิ่งหนึ่งที่ต้องคำนึงคือ การยกเว้นในแต่ละท้องที่ ควรให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการระดับอำเภอที่มีนายอำเภอเป็นประธาน มีศึกษาธิการอำเภอ สมาชิกสภาจังหวัดในแต่ละอำเภอ และบุคคลที่เห็นสมควรเป็นกรรมการในระหว่าง 3-5 คน พิจารณาคุณสมบัติขั้นต่ำเพื่อยกระดับบุคลากรที่จะมาเป็นผู้นำสมัยใหม่ให้สูงขึ้น โดยประกาศเป็นทางการไว้ เป็นมาตรฐานของอำเภอสำหรับผู้ที่จะสมัครเป็นผู้ใหญ่บ้าน ที่จะต้องมีการเลือกต่อไปในอนาคต โดยให้ถือว่าบุคคลที่ดำรงตำแหน่งอยู่แล้วก็ให้ดำรงตำแหน่งต่อไป เมื่อเกษียณหรือตำแหน่งว่างลงเมื่อใด การสมัครใหม่ ต้องมีคุณสมบัติทางด้าน วุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าที่ทางอำเภอประกาศไว้ สำหรับหมู่บ้านใดที่ไม่สามารถจะหาผู้สมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านที่มีวุฒิความรู้ตามที่ทางอำเภอกำหนด ก็ให้รับสมัครไว้ และขออนุมัติผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นการเฉพาะรายเรื่องเหล่านี้คงไม่ต้องใช้อำนาจรัฐมนตรีให้ลำบากในการปฏิบัติแต่อย่างใด

บทสรุป

พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่พุทธศักราช 2457 นั้นมีเรื่องเล่ากันในหมู่ข้าราชการกองปกครองท้องที่ว่าใครเสนอแก้ไขมักจะไม่ได้อยู่ผลงาน คือ ต้องย้ายเสียก่อนทุกคนไป บางคนพูดเล่นทำนองว่าจะมีอันเป็นไป ความรู้สึกนี้ถูกถ่ายทอดมายังคนรุ่นต่อมาที่ย้ายมาทำหน้าที่ที่นี้ ในหมู่นักปกครอง รุ่นพี่ รุ่นพ่อ รุ่นปู่ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่าไม่จำเป็นแล้วอย่าไปริเริ่มแก้ไข พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ทั้งฉบับเป็นอันขาด เพราะถือว่าคนรุ่นก่อนคิดกันมาดีแล้วแต่ที่สามารถมีการแก้ไขในแต่ละครั้ง จากการสอบถามและอยู่ร่วมสังเกตการณ์ในการแก้ไขครั้งสุดท้ายนี้ น่าจะเป็นการริเริ่มจากฝ่ายการเมือง มากกว่าที่พยายามผลักดันของผู้ใช้กฎหมายเอง ซึ่งก็คือฝ่ายปกครอง การดำรงตำแหน่งเป็นวาระของผู้ใหญ่บ้าน ที่บังคับใช้ตามกฎหมายใหม่นี้ ความเข้าใจในส่วนนี้ของผู้วิจัย พอที่จะกล่าวได้ว่า พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ถ้าจะให้ข้าราชการฝ่ายปกครอง หรือคนในกรมการปกครองยกร่างแก้ไขปรับปรุง ให้ทันสมัยเป็นปัจจุบันในเนื้อหาสาระ ศัพท์และวิธีการดำเนินงาน ให้สอดคล้องกันกับสถานะทางสังคมเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง การบริหารราชการแผ่นดินในปัจจุบัน นับแต่นี้อีก 10 ปี ก็ยังไม่สามารถ หาบุคคลเช่นนั้นได้ในกรมการปกครอง เหตุเพราะ ในเนื้อหาที่คลุมเครือของ พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่นั้น ได้เก็บซ่อนอำนาจและหน้าที่ ตามกฎหมายของนายอำเภอไว้หลายประการในลักษณะครอบจักรวาล การยกร่างใหม่ทั้งฉบับในสถานะเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองที่เป็นปัจจุบันนี้ ค่อนข้างจะเป็นประชาธิปไตย ในความรู้สึก

นึกคิดเป็นส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นประชาธิปไตยในเนื้อหาสาระและแนวทางการดำรงชีวิต หากใครเสนอขอร่างขึ้นมาใหม่ มีหวังนายอำเภอคงต้องไปทำหน้าที่ผู้บริหารอำเภอ ฝ่ายปกครองอำเภอ ก็คงจะทำแต่ทะเบียนราษฎร ทะเบียนทั่วไปและบัตรประจำตัวประชาชน งานกิจการในอำนาจหน้าที่มากมายตามที่กฎหมาย เขียนครอบจักรวาลไว้ ก็คงจะหมดปัญญาไปกล่าวอ้างให้เห็นบทบาทอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายแม่บท อันเป็นรากฐานชีวิตและลมหายใจ ของข้าราชการกรมการปกครองโดยเฉพาะตำแหน่งนายอำเภอ สิ่งที่ทำได้โดยสามัญสำนึกในการปรับปรุง คือ การแก้ไขตามความเคลื่อนไหวของกระแสการเมือง ยึดลมหายใจให้ยาวนานที่สุดเท่าที่จะนานได้จึงเป็นที่น่าสังเกตว่าการแก้ไข พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ ทุกครั้งที่ผ่านมาจึงพยายามแก้ไขเฉพาะประเด็นที่มีการเร่งรัด มาจากฝ่ายการเมืองหรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการปฏิบัติ เช่น การเลือก การสรรหา กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งถือได้ว่าเป็นเรื่องปลีกย่อยในการทำงานในอำนาจหน้าที่

ปัญหาใหญ่ในการพัฒนาหมู่บ้าน หรือความเจริญของท้องที่ตำบล หมู่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาวิถีชีวิตตามระบอบประชาธิปไตย ที่ยังไม่สามารถ สร้างจิตสำนึกทางสังคม ส่วนรวมได้ความรู้ความเข้าใจของประชาชน ต่อการพัฒนาประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน ส่วนหนึ่งถ้าเราจะยอมรับความจริงร่วมกัน ก็คือ ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ที่เป็นภาพสะท้อนของคนชนบทที่ยากจนส่วนใหญ่ของประเทศ เป็นภาพของตัวแทนคนจนจนกระทั่งตัวผู้ใหญ่บ้านเอง ก็ต้องมีการพัฒนาในสายตาของทางราชการ การที่ผู้วิจัยเสนอแนะไว้เช่นนี้เพราะเหตุว่า โดยตัวเฉลี่ยแล้วบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบันมีวุฒิทางการศึกษาดำมาก คือ ประถมศึกษาปีที่ 4 กว่าร้อยละ 90 ปัญหาที่เกิดขึ้นขณะนี้คือ การพัฒนาองค์กรประชาธิปไตยในระดับหมู่บ้าน คือ คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) การพัฒนาองค์กรการปกครองท้องถิ่น ตามแนวทางการกระจายอำนาจของแนวนโยบายของรัฐบาล ที่จะมีในอนาคตอันใกล้ คือ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งบุคลากรหลักก็คือ กำหนด ผู้ใหญ่บ้านที่จะเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ เมื่อไม่มีการพัฒนา ด้านวุฒิการศึกษา สิ่งก็ตามมาก็คือความสามารถ ในการเรียนรู้ เรื่องแผน เรื่องโครงการ เรื่องเทคนิควิธีการปฏิบัติการพัฒนาคน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในตำบลหมู่บ้าน ก็ต้องอยู่ในการชี้แนะของ ปลัดอำเภอ เกษตรตำบล พัฒนาการประจำตำบล ครู หรือกลุ่มผลประโยชน์ในหมู่บ้านอีกต่อไปไม่มีวันจบสิ้น เพราะในปัจจุบันถ้ายังไม่คิดยกระดับ พื้นฐานด้านความรู้ของผู้ใหญ่บ้านแล้วการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น ตามแนวทางที่รัฐบาลอยากจะให้ประชาชน ใช้สามัญสำนึกในการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง ให้เป็นความต้องการอย่างแท้จริง ของประชาชนเจ้าของประเทศผลที่ตามมาก็คือ ความสูญเสียอันใหญ่หลวงของงบประมาณแผ่นดิน และเป็นการสร้างค่านิยมที่ผิดพลาดอย่างมาก ดังที่เคยกระทำมาแล้วในการพัฒนาท้องที่ ของรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรีในอดีต ที่การบริหารงบประมาณ เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของตำบลหมู่บ้าน สร้างค่านิยมของการทุจริตและแบ่งปันผลประโยชน์ที่อยู่บนพื้นฐานความเข้าใจที่ว่าใครมือยาวสาวได้สาวเอา

คุณสมบัติในเรื่องอายุ ภูมิลำเนา ถิ่นที่อยู่ ความเลื่อมใสในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ข้อห้ามและลักษณะต้องห้ามรวมทั้งวุฒิการศึกษาพื้นฐานขั้นต่ำ ที่ระบุไว้ในมาตรา 12 ที่ใช้ในปัจจุบันในการเลือกผู้ใหญ่บ้าน ตั้งแต่ปี 2535 เป็นต้นมา ผู้วิจัยเห็นว่าควรปรับปรุงแก้ไขให้สั้นกระชับรัดกุม เปิดกว้าง ในการสนองนโยบายการกระจายอำนาจการตัดสินใจให้แก่ประชาชนโดยหลักการและสาระสำคัญ ในการกำหนดคุณสมบัติ ที่เห็นว่าควรกำหนดใหม่มีดังนี้คือ

1. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
2. อายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกิน 60 ปีบริบูรณ์ในวันรับเลือก
3. มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน
4. กรณีเป็นพนักงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยการปกครองท้องถิ่นต้องได้รับอนุญาตจากผู้บังคับบัญชา เป็นลายลักษณ์อักษร
5. ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช
6. ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพ วิกลจริต จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ดิตยาเสพติดให้โทษหรือเป็นโรคตามที่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศในราชกิจจานุเบกษา
7. ไม่เคยเป็นผู้ที่เคยถูกปลดออก ให้ออกไล่ออกจากหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยการปกครองท้องถิ่น
8. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก
9. มีพื้นความรู้ไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือ ที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบเท่า เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อประโยชน์ในด้านการปกครอง

ประเด็นปัญหาว่าด้วยวาระการดำรงตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายใหม่

ตาม พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ 9) พ.ศ.2535¹ สาระสำคัญที่มีการแก้ไขอย่างที่เราเรียกว่าถูกใจนักประชาธิปไตยทั้งหลายทั้งปวง ก็คือ การกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้านไว้ ให้สอดคล้องกับสภาวะการณปัจจุบันคือคราวละ 5 ปี ซึ่งมีผลทำให้ผู้ที่ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน ตั้งแต่วันที่ 7 กรกฎาคม 2535 เป็นต้นมา ต้องดำรงตำแหน่งเป็นวาระคราวละ 5 ปี

ประเด็นปัญหาในเรื่องนี้ก็คือ ความเข้าใจของบุคคลทั่วไป ที่ไม่ได้รับการชี้แจงเกี่ยวกับข้อความจริงตามกฎหมายใหม่ ว่าผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน ทั้งเก่าและใหม่จะดำรงตำแหน่งใน

¹ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 109 ตอนที่ 42 ลงวันที่ 8 เมษายน 2535 มีผลใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ 7 กรกฎาคม 2535 เป็นต้นไป.

ตำแหน่งในลักษณะอย่างไร จะสืบสวนว่าวายหรือไม่ มีผลอะไรในทางปฏิบัติ เพราะสาระสำคัญตาม พ.ร.บ.ที่แก้ไข มีการเพิ่มข้อความในวรรคห้า ของมาตรา 13 ว่า

“ ผู้ใหญ่บ้านอยู่ในตำแหน่งคราวละห้าปี นับแต่วันที่ราษฎรเลือก ”

ตามบทบัญญัติใหม่นี้ กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านอยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี นับแต่วันที่ราษฎรเลือก ในทำนองเดียวกันระยะเวลา 5 ปี นี้ ถ้าผู้ใหญ่บ้านผู้นั้นได้รับเลือกเป็นกำนันอีกตำแหน่งหนึ่ง ระยะเวลา 5 ปีนี้ ก็ยังบังคับถึงการดำรงตำแหน่งกำนันของผู้นั้นด้วย เนื่องจากกำนันต้องมีคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามเหมือนผู้ใหญ่บ้าน

ตัวอย่าง ตำบลไผ่แดง มีอยู่ 3 หมู่บ้าน เมื่อพระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับใช้แล้วปรากฏว่า กำนันตำบลไผ่แดงและผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 (คนเดียวกัน) ได้ถึงแก่กรรมลง อำเภอจึงดำเนินการเลือกผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 และดำเนินการเลือกกำนัน ตำบลไผ่แดงต่อไป การดำรงตำแหน่งของกำนันตำบลไผ่แดงและผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 มีหลักดังต่อไปนี้

ก. การดำรงตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้านตำบลไผ่แดง

- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 ดำรงตำแหน่งเป็นวาระ คราวละ 5 ปี (ตามมาตรา 5)
- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 2 ดำรงตำแหน่งถึงอายุ 60 ปีบริบูรณ์ (ตามมาตรา 7)
- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 ดำรงตำแหน่งถึงอายุ 60 ปีบริบูรณ์ (ตามมาตรา 7)

ข. การดำรงตำแหน่งของกำนันตำบลไผ่แดง

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ได้รับเลือกเป็นกำนัน จะดำรงตำแหน่งได้เพียงระยะเวลาไม่เกิน 5 ปีโดยนับระยะเวลาจากการเป็นผู้ใหญ่บ้านรวมด้วย เช่น นายแดง ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 มา 1 เดือนแล้วต่อมาได้รับเลือก เป็นกำนันตำบลไผ่แดงอีกตำแหน่งหนึ่ง นายแดงก็จะดำรงตำแหน่งกำนันตำบลไผ่แดง ได้อีก 4 ปี 11 เดือน ก็จะครบวาระ 5 ปี ต้องออกจากกำนันและ ผู้ใหญ่บ้านตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

แต่ถ้าผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 2 หรือหมู่ที่ 3 ได้รับเลือกเป็นกำนัน ก็จะสามารถดำรงตำแหน่งกำนันได้จนกว่าจะมีอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ เพราะ มาตรา 7 บัญญัติยกเว้นไว้สำหรับ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งได้รับเลือกก่อน พ.ร.บ. นี้ใช้บังคับ ให้ดำรงตำแหน่งได้ จนกว่าจะมีอายุครบ 60 ปี บริบูรณ์

กล่าวโดยสรุป สำหรับการดำรงตำแหน่งของกำนันของแต่ละตำบลว่าจะถือเป็นวาระ 5 ปี หรืออายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ ให้ดูว่าผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับเลือกเป็นกำนัน มีคุณสมบัติการเป็นผู้ใหญ่บ้านให้ดำรงตำแหน่งเป็นวาระ 5 ปี หรือดำรงตำแหน่งได้ถึง 60 ปีบริบูรณ์เป็นหลัก เนื่องจากกำนันถือคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามเหมือนผู้ใหญ่บ้าน

ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมกลางคะแนนเสียงของประชาชน

ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับข่าวสารการเลือกผู้ใหญ่บ้าน

การเลือกผู้ใหญ่บ้าน เป็นกิจกรรมสำคัญในกระบวนการทางการเมือง กิจกรรมหนึ่ง เพราะ เป็นที่มาแห่งความชอบธรรมในการปกครอง เป็นฐานสำคัญของการเลือกสรรผู้นำในระบบประชาธิปไตย สร้างสรรค์การเรียนรู้ทางการเมือง ในหมู่ประชาชนก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครอง ผู้ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน ต้องตระหนักถึงความปรารถนาของประชาชนผู้เลือก ที่ไปลงคะแนนเสียง เป็นกลไกเชื่อมโยงทัศนคติต่อกิจการอันเป็นสาธารณะของประชาชนในหมู่บ้าน เป็นกิจกรรมการตัดสินใจ ที่สะท้อนถึงความรู้สึกนึกคิดอันเป็นแก่นสารของประชาชนแต่ละหมู่ แต่ละเหล่า เผ่าพันธุ์ เชื้อชาติ ศาสนา ผู้ใหญ่บ้านเป็นจุดเชื่อมประสานพบกันระหว่างรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ กับความเป็นสถาบันของประชาชนที่แท้จริง

กระบวนการเลือกผู้ใหญ่บ้านของคนไทย ได้วิวัฒนาการมาบ้างน้อยบ้างตลอดมาตั้งแต่ใช้ พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ในขณะที่ภูมิภาคทั่วประเทศอยู่ในลักษณะชุมชนชนบทโดยทั่วไปทั้งหมดแม้แต่ในเขตพระนครเอง ต่อมาเมื่อวิวัฒนาการทางการเมืองการปกครองได้เปลี่ยนแปลงไป มีการจัดรูปบริหารการปกครองเป็นส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น บทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ได้แปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ ทางสังคมทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ วิธีการและมาตรการ ทางการตรวจสอบและชี้วัด ผลของการปรับเปลี่ยนไปของแนวความคิด ในการสรรหาตัวผู้นำชุมชน จึงจำเป็นต้องศึกษาในรูปของพฤติกรรมของประชาชนในการแสดงออกในกระบวนการสรรหาตัวบุคคล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบแนวทางของสมมุติฐานไว้ที่ ความเป็นเครือญาติ การช่วยเหลือเกื้อกูลและความรู้ความสามารถ ซึ่งในความเป็นจริงสามารถศึกษาได้หลากหลายประเด็นตามแต่ภูมิปัญญาของผู้ทำการวิจัยตามความต้องการของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแนวพฤติกรรมของประชาชน ที่ใช้ในการเลือกผู้ใหญ่บ้านนี้ เพราะเป็นภาพสะท้อน ความรู้สึกนึกคิดอย่างแท้จริง ในการเลือกผู้ปกครอง ผู้นำที่ประชาชนจะสามารถได้รับผลประโยชน์ ได้โดยตรงต่อบทบาท อำนาจหน้าที่ เป็นเครื่องยืนยันว่าการเลือกผู้ใหญ่บ้าน เป็นอุดมการณ์อย่างหนึ่ง ที่เข้าหลักของกระบวนการเลือกสรรผู้นำตามระบอบประชาธิปไตย ที่ยังยืนยันหยั่งตลอดมา เป็นเวลากว่าหลายพันปี ตั้งแต่สมัยกรีกโบราณที่ประชาชนสามารถเลือกตัวแทนได้โดยตรง ดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่า การกำหนดบทบาทวิธีการคุณสมบัติ ตลอดจนการให้ความสำคัญต่อตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน จะเป็นเครื่องชี้นำความเจริญสู่ท้องถิ่นชนบทเป็นอย่างดี เพราะเราไม่สามารถปฏิเสธว่า แม้อีก 100 ปี ชนบทก็ยังคงเป็นชนบทอยู่ตลอดและเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศ และในความเห็นของการถ่ายเทพรยากาศการบุคคลในปัจจุบัน คนดี คนมีความรู้ความสามารถ พยายามจะขยับขยายตนเอง และครอบครัวจากสังคมเมือง ออกสู่ชนบทที่ห่างไกล จากมลภาวะต่าง ๆ การปกครองท้องที่ที่มี

ผู้ปกครองที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จึงต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ให้ทันกันกับความเจริญทางวัตถุ และการเลื่อนไหลของประชาชน ที่มีศักยภาพสูงลงมาอยู่ในพื้นที่ ควรให้ความสนใจในตัวบุคคล และกระบวนการที่ได้มาให้สอดคล้องและทันเหตุการณ์ที่จะเป็นไปในทิศทางในอนาคต

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกผู้ใหญ่บ้าน เดิมก่อนที่เปลี่ยนวิธีการ ของระเบียบ กระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกผู้ใหญ่บ้าน ในปี 2535 การรับรู้ข่าวสารของประชาชน ใน หมู่บ้านโดยทั่วไป จะรู้โดยคำบอกเล่าปากต่อปากหรือในกิจการงานบุญ งานทางศาสนา ประชาชนจะไม่มีทางได้รู้ ถึงการสิ้นสุดในตำแหน่ง ของผู้ดำรงตำแหน่งเดิม ที่จะเกษียณอายุ ครบ 60 ปี โดยทั่วไป จะรู้เพียงว่าถ้ามีการตายเกิดขึ้นก็จะต้องมีการเลือกผู้ใหญ่บ้านใหม่ ตาม ปกติของการเลือกผู้ใหญ่บ้านในสังคมชนบท จากประสบการณ์ที่ผ่านมา แต่เดิมการรับรู้ข่าวสาร ว่าจะมีการเลือกผู้ใหญ่บ้าน ก็มาจากการบอกเล่าผ่านทางผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จะมาบอกให้ ทราบว่าเป็นวัน เวลาใด ที่ทางอำเภอจะมาเลือกผู้ใหญ่บ้านแทนคนเก่าที่ตาย เกษียณอายุหรือ ลาออกโดยผู้ใดจะสมัครก็ต้องเตรียม รูปถ่าย ทะเบียนบ้าน ใบรับรองแพทย์ และใบ ประกาศนียบัตรไม่ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 พอถึงเวลาที่เจ้าหน้าที่ทางอำเภอ มาในที่ประชุม ของหมู่บ้านแล้วทางเจ้าหน้าที่ก็จะชี้แจงเหตุผลความจำเป็น วิธีการขั้นตอนที่ต้องปฏิบัติตาม กฎหมาย เรื่องผู้มีสิทธิสมัครผู้มีสิทธิ์ลงคะแนน การสมัครจะใช้วิธีเสนอตัวและวิธีเสนอชื่อ โดยมี ผู้รับรองขั้นต้น อย่างน้อย 3 คน เป็นการสมัครกันในวันประชุมเลย ประชาชนโดยทั่วไปจะไม่ ทราบล่วงหน้าว่าจะมีกี่คนนอกจากผู้สนใจสอบถามกันเองในหมู่เครือญาติที่มีการหาเสียงช่วยกัน ดังนั้นการรับรู้ข่าวสารว่าใครผู้ใดจะสมัครเป็นผู้ใหญ่บ้าน จะไม่ค่อยรู้กันอย่างกว้างขวางนัก เว้น แต่ในหมู่ญาติพี่น้องกันและมิตรสหาย ที่จะได้รับการขอร้องให้ช่วยหาเสียงให้ แต่ในบางกรณี บางหมู่บ้านจะไม่มีมีการสมัครแข่งขัน เนื่องจากมีการร้องขอหรือตกลงกันไว้ล่วงหน้า ระหว่างผู้ที่ จะสมัครด้วยกันซึ่งพฤติกรรมลักษณะนี้ ยังมีให้เห็นอยู่ทั่วไป โดยใช้กลุ่มอิทธิพลหรือกลุ่ม อำนาจที่สูงกว่าทำการตอรอง เช่น กำนัน ส.จ. ข้าราชการในระดับท้องถิ่นนั้น ๆ และในบางครั้ง ทางอำเภอ อาจลงไปร่วมกำหนดพฤติกรรมเช่นนี้ด้วย จึงเป็นข้อที่น่าสังเกตว่า ในกรณีที่มีผู้ สมัครคนเดียว ทำให้ไม่มีการเลือกตั้งเกิดขึ้น ผู้สมัครคนเดียวนั้นมักจะเป็นคนที่เป็นผู้มีอิทธิ พล และได้รับการยอมรับจากกลุ่มอำนาจเก่า คือถ้าไม่เป็นญาติโดยตรงกับผู้ใหญ่บ้านคนเก่า ก็เป็นคนที่กำลัง อำนาจหรือทางอำเภอให้การสนับสนุน โดยความเชื่อส่วนตัวของผู้วิจัย แต่เดิมผู้ที่ จะสมัครเป็นผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้เกิดการเลือกในที่ประชุมนั้น จะเป็นคนดี มีความรู้ความสามารถ เหมาะสมที่สุดที่จะหาได้ในหมู่บ้านนั้น ถ้าเป็นลักษณะหมู่บ้าน ที่เจริญมีการคมนาคมสะดวก ไฟฟ้าทั่วถึงมีร้านค้าชุมชนมีวัดหรือโรงเรียนในหมู่บ้าน ลักษณะของผู้ที่จะได้เป็นผู้ใหญ่บ้านมัก จะเป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางบุคลิกลักษณะ จะเป็นผู้ประสานงาน มีความสัมพันธ์ หรือเป็นเครือญาติกับบุคคลในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ถ้าเป็นหมู่บ้านที่กระจัดกระจายไม่มีแหล่ง กลางของหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านมักจะเป็นพวกนักเลงเก่า มีกิจการการประกอบอาชีพในลักษณะ รับจ้างทั่วไปหรือร้านค้าของชำ ค้าขายพืชผลการเกษตรหรือมีการค้าในลักษณะที่ต้องพบกับ

ประชาชนเสมอ ๆ หรือมีกิจการเงินรถยนต์รับจ้างในหมู่บ้าน ที่ประชาชนจะต้องพึ่งพาอาศัยเสมอ ๆ มีพรรคพวกบริวารมากมีใจเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ กล้าได้กล้าเสีย

การรับรู้ข่าวสาร ของการสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน ทั้งในชุมชนแบบเมืองและชนบท ไม่ว่าจะเป็นชุมชนหรือกระจัดกระจาย การรับรู้ข่าวสารเริ่มพัฒนาตามรูปแบบของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เช่น มีการประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายในหมู่บ้าน การพิมพ์โปสเตอร์ โบปลิว ในกรณีเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่หรือกว้าง การใช้หวัคคะแนชช่วยเหลือ โดยเฉพาะหลังจาก ปี 2535 เป็นต้นมาซึ่งในปีนั้นมีการเลือก ส.ส.ถึงสองครั้งในปีเดียวกัน ความตื่นตัวทางการเมืองความสนใจข่าวสารบ้านเมือง จากกิจกรรมการเผยแพร่ประชาธิปไตยของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ออกณรงค์เผยแพร่ประชาธิปไตยทุกหมู่บ้าน ที่เน้นไม่ให้ประชาชนถูกซื้อสิทธิ์และขายเสียง ทำให้ประชาชนทุกหย่อมหญ้า รู้ได้เป็นอย่างดีว่า ถ้ามีการเลือกตั้งไม่ว่าระดับใดต้องมีการใช้เงิน เพื่อซื้อสิทธิ์ ขายเสียงต้องมีการจ่ายค่าเสียเวลา การอาสารับใช้หรือลงคะแนนให้ด้วยความสมัครใจ จะไม่ได้พบอีกต่อไปหวัคคะแนชไม่ว่าจะเป็นญาติหรือไม่ ต้องใช้เงินจ้างทุกคนหรืออาจจะจ่ายให้ในลักษณะสินน้ำใจการใช้เงินจึงเป็นพฤติกรรม ที่ต้องเป็นภารกิจของผู้สมัครเงินเท่านั้นที่จะจูงใจให้บุคคลไปใช้สิทธิ์เลือกตน เพราะมีความเชื่อโดยทั่วไปทุกคนไม่ว่าผู้สมัครและผู้ใช้สิทธิ์ว่า "ต้องใช้เงิน" เงินจึงถูกใช้เป็นเครื่องต่อรองในการไปใช้สิทธิ์ คำถามที่ผู้สมัครจะได้รับในการรณรงค์หาเสียงตามแต่ละหลังคาเรือน ก็คือ "ให้เท่าไร"

เราไม่สามารถชี้ชัดลงไปได้ว่า การใช้เงินมากกว่า จะทำให้ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้านเสมอไป แต่จากประสบการณ์ที่สอบถาม ทั้งผู้ได้รับเลือกและผู้ไม่ได้รับเลือก จะให้คำตอบที่เหมือนกัน คือ "ต้องใช้เงิน" อัตรารองการใช้ และวิธีการใช้ ก็เป็นเทคนิคเฉพาะตัว และเฉพาะพื้นที่ ที่แตกต่างกัน มีการใช้ก่อน ระหว่างและหลังการเลือกตั้ง จากประสบการณ์ในรอบ 10 ปี ที่ผ่านมาของผู้วิจัย ถึงมิได้บันทึกไว้เป็นสถิติข้อมูลเพื่อการยืนยัน แต่ในส่วนตัวเชื่อว่า การที่ประชาชนจะรับรู้ข่าวสารข้อมูล ของการเลือกผู้ใหญ่บ้าน มีอยู่สองคำถามที่ประชาชนในหมู่บ้านนั้น ๆ อยากทราบมากที่สุด ก็คือ ใครเป็นผู้สมัครและอีกคำถามหนึ่ง คือ ใครให้เท่าไรใครจะให้ประโยชน์ต่อตน หรือสมาชิกในครอบครัวได้สูงสุด เว้นแต่เป็นญาติใกล้ชิดผู้สมัครที่มีสายสัมพันธ์กันดีเท่านั้น ส่วนการตัดสินใจน้อยคนที่จะตอบคำถามเมื่อรับรู้ข่าวสารแล้วตัดสินใจทันทีว่าจะเลือกใครส่วนใหญ่จะตัดสินใจ ในวันเลือกจะรอดูความเป็นไป ในสังคมของหมู่บ้านก่อนเสมอ

กล่าวโดยสรุป ความเข้าใจของประชาชน เกี่ยวกับข่าวสาร การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านถึงแม้เวลาที่ทางราชการกำหนดไว้ให้เลือก ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ทางราชการทราบการว่างของตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านก็ตาม การรับรู้ข่าวสารของประชาชน จะเป็นไปด้วยความรวดเร็วเพราะลักษณะโดยทั่วไปถึงหมู่บ้านจะกระจัดกระจาย แต่การติดต่อข่าวสารก็สามารถทำได้รวดเร็ว ถ้าเป็นว่างจากการเกษียณอายุ จะทราบล่วงหน้าเป็นเวลานาน เพราะโดยปกติผู้ดำรงตำแหน่ง

อยู่ก่อนจะแจ้งให้ทราบล่วงหน้าแล้ว และจะมีการเตรียมตัวบุคคล ที่จะลงสมัครไว้ล่วงหน้า เสมอถ้าเป็นการตายหรือลาออก ก็สามารถทราบข่าวสารได้ทันทีที่เกิดเหตุการณ์ เพราะสังคม หมู่บ้าน จะเป็นลักษณะสังคมเครือญาติโดยทั่วไปและโดยปกติผู้ใหญ่บ้านเองก็มักเป็นบุคคลใน ตระกูลที่มีญาติพี่น้องอยู่ในหมู่บ้านอยู่แล้ว การตายหรือลาออก เป็นเรื่องใหญ่ในสังคมชนบท ระดับหมู่บ้าน เพราะความรู้สึกเหมือนกับ ชาวคนที่สามารถพึ่งพิงเป็นที่คุ้มครองความรู้สึกเช่น นี้จะไม่เกิดขึ้นได้เลยในสังคมเมืองในปัจจุบัน

ความเข้าใจของประชาชนโดยทั่วไปจะเข้าใจได้โดยสามัญสำนึกว่า ผู้ใหญ่บ้านมี ความสำคัญอย่างไรต่อหมู่บ้าน จากพฤติกรรมการณ์ปฏิบัติหน้าที่ประจำวันของผู้ที่เป็นผู้ใหญ่ บ้านที่ดีในแต่ละหมู่บ้าน ประชาชนจะได้รับการสนองตอบในเชิงการบริการ การเป็นตัวแทน การเป็นผู้คุ้มครอง การเป็นผู้นำ การเป็นที่พึ่งพาอาศัย แก่ผู้ยากจนเป็นที่ปรึกษา เป็นกรรมการ กลางในการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท ไม่ว่าจะเกิดจากสาเหตุใด ๆ ก็ตามการเป็นผู้รับความทุกข์ ของประชาชนไปแจ้งแก่ทางราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของทางราชการตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านในสังคม ทั้งในอดีตและปัจจุบัน จึงเป็นผู้"บำบัดทุกข์ บำรุงสุข" ที่แท้จริงในความหมายของกระทรวง มหาดไทย

การอภิปรายผลการวิจัย

เรื่องที่ 1 การเลือกตั้งกับประชาธิปไตย

จากข้อสรุปที่ได้รับจากการวิจัย ที่แตกต่างไปจากแนวความคิด ที่ใช้ตั้งสมมุติฐาน ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญที่แตกต่างกันไปจากผลที่ได้รับคือ การที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญอันดับแรก ที่ประชาชนตัดสินใจเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน เพราะความเป็นญาติกันกับผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ด้วยความเข้าใจของผู้วิจัยว่า คนในสังคมชนบทในระดับหมู่บ้าน ของจังหวัดนครนายก จะมีความใกล้ชิดสนิทสนมมีความเกี่ยวพันทางด้านเครือญาติ วงศ์ตระกูล เป็นส่วนมากเหมือนเช่น ที่พบได้ในสังคมชนบทระดับหมู่บ้านในจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ที่ผู้วิจัยได้ เคยไปรับราชการมาก่อน จากประสบการณ์ที่ได้เคยพบเห็นมา จะเป็นการตัดสินใจ โดยใช้ ความเป็นเครือญาติเป็นปัจจัยอันดับแรกในการตัดสินใจ แต่สิ่งที่พบได้จากการวิจัยนี้ทำให้เกิด ความเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด จิตใต้สำนึกของผู้วิจัยที่ยึดถือเรื่องดังกล่าวนี้ไว้ว่าประชาชน ในสังคมชนบทระดับหมู่บ้านของจังหวัดนครนายก ไม่ได้มีพฤติกรรมการณ์ตัดสินใจ เช่นเดียวกับ ที่คาดคิดหรือเคยประสบพบเห็นมา จึงเป็นสิ่งที่แสดงถึงเหตุผลอย่างน้อย 2 ประการ ที่ได้รับ จากการวิจัยที่ผลการวิจัย ไม่ตรงตามสมมุติฐาน คือ

ประการที่หนึ่ง ผู้วิจัยใช้สามัญสำนึกในการตั้งสมมุติฐานมากเกินไป

ประการที่สอง เป้าหมายของการวิจัยที่ได้กำหนดในการสุ่มตัวอย่าง แคมเปญไป หมายถึงที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ เพียงการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านที่เกิดขึ้นในปี 2535 เท่านั้น

ผลการวิจัยที่ได้รับคือการที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่นบ้านในปี 2535 ของจังหวัดนครนายก ได้ให้ความสำคัญในปัจจัยทางด้านความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นปัจจัยแรก และเป็นปัจจัยสูงสุดในสามปัจจัย ของการตัดสินใจในการใช้สิทธิ์เลือกบุคคลที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่นบ้าน เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้สิทธิพื้นฐานของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี ว่าคนในสังคมชนบทในระดับหมู่บ้านของจังหวัดนครนายก มีสามัญสำนึกพื้นฐานโดยส่วนใหญ่แล้ว คำนึงถึงความสามารถของผู้สมัครรับเลือกตั้งในการที่จะช่วยเหลือสนับสนุน กิจการการพัฒนาความเจริญรุ่งเรืองของหมู่บ้านของตน โดยการตัดสินใจนั้น ๆ อาศัยประสบการณ์ทางตรง จากความรู้สึกใกล้ชิดของคนไทยโดยส่วนใหญ่ ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับผลการวิจัยการเลือกตั้งทั่วไปในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีการศึกษาวิจัยไว้ จนเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้ว จะพบความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดระหว่างพฤติกรรมการตัดสินใจ การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งต่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง ดังนี้

ในการวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทย ในการเลือกตั้งโดยทั่วไปในปี พ.ศ. 2522 ของ สุจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ได้ตรวจสอบถึงเหตุผลของผู้ที่ไปลงคะแนนเสียงว่าเป็นอย่างไร ผลปรากฏว่าผู้ไปเลือกตั้งส่วนใหญ่ทั้งที่อยู่ในกรุงเทพฯ หรือต่างจังหวัดไปลงคะแนนเสียงเพราะเห็นว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี มากกว่าที่จะไปเพราะ ต้องการผลักดันให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนพอใจได้เข้าไปบริหารประเทศ² และจากการศึกษาวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในคราวการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2526 ของ สุจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว อีกเช่นกัน ก็ได้ผลการศึกษาในลักษณะเดียวกัน คือ ผู้ไปลงคะแนนเสียงส่วนใหญ่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพราะ ถือว่าเป็นหน้าที่ หรือไปเพราะ ความเคยชินมากกว่าไปเพราะต้องการผลักดันให้คนที่ตนพอใจได้รับการเลือกตั้ง การเลือกตั้งยังไม่ใช้กิจกรรมซึ่งเป็นการแสดงออก ของความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง (political efficacy) ของคนไทยมากนัก โดยเฉพาะผู้มีการศึกษาสูงอยู่ในกรุงเทพมหานครและมีอาชีพเป็นข้าราชการหรือนักธุรกิจ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูง ควรจะเป็นกลุ่มที่มีความรู้สึกว่าตนมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูงและเห็นว่าการไปลงคะแนนเสียง เป็นเรื่องของการแสดงถึงศักยภาพทางการเมือง แต่สำหรับกรณีของคนไทยนั้น ความเป็นผู้มีสมรรถภาพทาง

² สุจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, "รายงานการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย : ศึกษาจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 22 เมษายน 2522" (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 79-83.

เศรษฐกิจและสังคมสูง มีผลทำให้เขามีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองมากขึ้นเท่านั้น แต่ไม่ได้เห็นว่าการเลือกตั้งสำคัญกว่าผู้มีสมรรถภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่า³

จากรายงานการวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อ 22 มีนาคม 2535 ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้ข้อสรุปในการแสดงเหตุผล ที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทยว่า ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงส่วนมาก ไปลงคะแนนเสียง เพื่อรักษาสีทธิของตนเองและเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีที่ควรกระทำ ไปลงคะแนนเสียงเพื่อให้กิจอันเป็นหน้าที่ที่พึงกระทำในฐานะพลเมืองได้เสร็จสิ้นไปยิ่งกว่า ที่จะมุ่งเลือกบุคคลเข้าไปเพื่อกำหนดนโยบายหรือควบคุม นโยบายของประเทศ เพราะมีผู้ให้คำตอบว่าไปลงคะแนนเสียงเนื่องจากอยากได้คณะผู้บริหารประเทศ เพียงร้อยละ 3.7 เท่านั้น ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่า อัตราการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชน มีความหมายของการเป็น "ปริมาณ" ของการปฏิบัติ ตามระเบียบแบบแผนของทางราชการยิ่งกว่าจะเป็น "คุณภาพ" ของความสนใจและสำนึกต่อระบบผู้แทน หรือนโยบายใดนโยบายหนึ่งเป็นพิเศษและมีบางส่วนอาจไปลงคะแนนเสียง เพราะได้รับการจูงใจจากเจ้าหน้าที่ของทางราชการ⁴

จากรายงานการวิจัย พฤติกรรมการตัดสินใจของประชาชนคนไทย ต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสามฉบับ จะเห็นพฤติกรรมที่เรียกว่า เป็นหน้าที่ของพลเมืองในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุด สาเหตุนี้น่าจะมาจากความไกลตัวเกินไป ในความคาดหวัง ต่อผลการตอบแทนจากการเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้สมัครรับเลือกตั้ง แต่ถ้าเปรียบเทียบกับ การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านแล้ว จะเห็นสามัญสำนึกของคนไทยต่อการไปใช้สิทธิลงคะแนน จากความต้องการประสิทธิภาพของบุคคลมากกว่า คิดว่าตนไปลงคะแนนเลือกตั้งเพราะหน้าที่เช่นการไปลงคะแนนเลือกตั้ง ส.ส. ทุกครั้งที่ผ่านมา

ถ้าหากเราเชื่อถือว่า การศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของ เมอเรียม และกอสเนล ที่สรุปไว้ในบทที่ 2 ว่า "ในกลุ่มผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ จะมีความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองคล้ายคลึงกัน และมักมีพฤติกรรมในทางการเมืองคล้ายคลึงกันด้วย"

³ สุจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 128-135.

⁴ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, "รายงานการวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 22 มีนาคม 2535" (กรุงเทพมหานคร : กองวิชาการและแผนงาน, 2535), หน้า 44.

สามารถสะท้อนภาพจากจิตใต้สำนึกของคนไทยที่ได้จากสมมุติฐานการวิจัยครั้งนี้ ที่ว่า พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ปัจจัยสำคัญที่สุดอันดับแรก คือ ต้องการบุคคลที่มีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เราสามารถนำผลการวิจัยนี้ ไปสร้างตัวแบบของการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้งระดับต่าง ๆ ในสังคมไทยได้มาก สามารถที่จะชี้ชัดลงไปได้เลยว่า การเลือกตั้งทางตรงในทุกระดับ มิใช่มีวิธีในการเลือกเฟ้นทางเลือก (alternatives) ที่ดีที่สุด เพราะระดับจิตใต้สำนึก ระดับความต้องการ การเรียนรู้และพฤติกรรมของประชาชนคนไทย ในการสรรหาผู้นำในระดับต่าง ๆ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ กรรมการสุขาภิบาล สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร สมาชิกสภาจังหวัด รวมทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรวิธีคิดที่แตกต่างกัน ในรูปแบบและวิธีการในการเลือกตั้ง จึงสมควรที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามระดับความต้องการที่แตกต่างกัน สิ่งที่ควรสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงก็คือ วิธีการเลือกตั้งทางอ้อมในบางระดับ เพื่อปรับความรู้ความเข้าใจของประชาชน ต่อการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ให้สอดคล้องกับการบริหารการปกครองในแต่ละระดับ

ยกตัวอย่างเช่น การเลือกกำนัน ควรเปลี่ยนจากการเลือกทางตรงคือการให้ประชาชนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงในตำบล เลือกผู้ใหญ่บ้านในตำบลที่ลงสมัครกำนัน ก็ควรเปลี่ยนแปลงไปเป็นการที่ผู้ใหญ่บ้าน กับผู้ทรงคุณวุฒิสภาตำบลประจำหมู่บ้าน ทุกหมู่บ้านในตำบล ประชุมกัน แล้วลงมติให้ผู้ใหญ่บ้าน คนใดคนหนึ่งเป็นกำนัน เพื่อตัดปัญหาอีกมากมายที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยเฉพาะเราเคยเคยได้ยิน คำว่า "เลือกผู้ใหญ่ใช้เงินพัน เลือกกำนันใช้เงินหมื่น" หรือ "เลือกผู้ใหญ่ใช้แค่หมื่น เลือกอย่างอื่นใช้เป็นแสน เลือกผู้แทนใช้เป็นล้าน" เพราะคุณสมบัติของกำนัน ต้องเป็นผู้ใหญ่บ้านอยู่แล้ว ในบรรดาผู้ใหญ่บ้านด้วยกันในตำบล ย่อมรู้และเข้าใจได้ดีอยู่แล้ว ที่ใครควรเป็นผู้เหมาะสมและสมควรที่จะเป็นกำนัน ควรมอบการตัดสินใจนี้ให้แก่ผู้ใหญ่บ้าน ทุกหมู่บ้าน กับผู้ทรงคุณวุฒิสภาตำบลประจำหมู่บ้าน เป็นผู้ลงมติในที่ประชุมสภาตำบล โดยไม่ต้องจัดให้มีการเลือกตั้งอีกและโดยเฉพาะวาระแล้ว ก็สามารถหมุนเวียนสับเปลี่ยนกันเป็นกำนันได้ทุก ๆ 2 ปี ไม่ต้องแย่งชิงหรือแข่งขันกัน

เรื่องที่ 2 การปกครองท้องถิ่นตามระบอบประชาธิปไตยควรเริ่มที่หมู่บ้าน

การปกครองท้องถิ่นนั้น เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง เป็นรากฐานอันสำคัญของกิจการทุกด้านของชาติ เช่น ในด้านการเมืองการปกครอง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงบันทึกไว้ในเอกสาร ที่มีชื่อว่า "Democracy in Siam" ซึ่งมีข้อความตอนหนึ่งว่า "ถ้ามีการรับกันว่าวันใดวันหนึ่ง เราอาจต้องถูกบังคับให้มีประชาธิปไตยแบบใดแบบหนึ่งในประเทศสยาม เราต้องเตรียมตัวของเราอย่างค่อยเป็นค่อยไป เราจะต้องเรียนรู้และให้การศึกษาแก่เราเอง มันจะเป็นการดีกว่าแน่นอน สำหรับประชาชนที่เริ่มต้นด้วย การควบคุมกิจการท้องถิ่นก่อนที่พวกเขาพยายามที่จะควบคุมกิจการของรัฐ โดยผ่านทางสภา"⁵ และข้อความที่พระองค์พระราชทานสัมภาษณ์แก่ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ The New York Times⁶ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อ

วันที่ 28 เมษายน 2474 ว่า "ข้าพเจ้าเห็นว่าสิทธิเลือกตั้งของประชาชน ควรจะเริ่มต้นที่การปกครองท้องถิ่นในรูปเทศบาล ข้าพเจ้าเชื่อว่า ประชาชนควรมีสิทธิมีเสียงในกิจการของท้องถิ่นก่อน เรากำลังพยายามให้การศึกษาเรื่องนี้แก่เขา ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นการผิดพลาด ถ้าเราจะมี การปกครองระบอบรัฐสภาก่อน ที่ประชาชนจะมีโอกาสเรียนรู้ และมีประสบการณ์อย่างดีเกี่ยวกับการใช้สิทธิเลือกตั้งในกิจการปกครองท้องถิ่น"⁷

นักวิชาการตะวันตก เช่น อเล็กซิส เดอ ทอคเคอะวิลล์ กล่าวว่า "การประชุมชาวเมือง มีผลต่อเสรีภาพเสมือนปฐมนิเทศที่มีผลต่อวิทยาศาสตร์ การประชุมนี้จะนำเสรีภาพถึงมือประชาชน โดยสอนให้คนรู้จักวิธีใช้และวิธีการนำเสรีภาพมาใช้ให้เกิดความผาสุก ชาติหนึ่งชาติใดอาจจะก่อตั้งรัฐบาลเสรีได้ แต่ทว่าหากปราศจากน้ำใจของสถาบันของเทศบาลแล้ว ชาตินั้นก็ไม่มีน้ำใจแห่งเสรีภาพได้" หรือในด้านการพัฒนาประเทศ ดังเช่น A.B. Lewis กล่าวว่า "ถ้าประเทศด้อยพัฒนาต้องการจะพัฒนาเศรษฐกิจให้สำเร็จ สิ่งแรกที่จะต้องทำก็คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการปกครอง โดยให้หมู่บ้านและอำเภอ ที่อยู่ห่างไกลความเจริญได้มีการปกครองตนเอง" หรืออย่างที่ Henry Maddick ตีให้คำอธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า "ควรจัดให้ประชาชนได้เข้าควบคุมและมีส่วนร่วมในการวางนโยบาย และการบริหารโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ดำเนินการอยู่ในภูมิภาคและท้องถิ่นต่างๆ ทั้งนี้เพื่อใช้ประโยชน์ของอำนาจทางอารมณ์ (emotion power) ของประชาชนซึ่งจะกลายเป็นพลังอันมหาศาลหมุนจักรกลการพัฒนาให้เป็นไปอย่างคึกคัก รวดเร็วและมั่นคง"

⁵พระราชบันทึกของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว "Democracy in Siam" กองจดหมายเหตุแห่งชาติ.

⁶"Suffrage for Siam is Planned by King to test Democracy," The New York Times (Tuesday, April 28, 1931), p.16.

⁷ประหยัด หงษ์ทองคำ และ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, ปัญหาและแนวทางปรับปรุงประสิทธิภาพของการบริหารเทศบาลไทย (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาภาวพิมพ์, 2529), คำนำ หน้า 9-10.

เราได้อะไรจากจุดกำเนิด ของการปกครองท้องถิ่นรูปเทศบาล สิ่งที่เป็นเป้าหมาย และแนวทางพระราชดำริ จะพบเรื่องสำคัญอยู่ 2 ประการในการให้กำเนิดเทศบาล คือ

1. เป็นสถาบันเพื่อการฝึกฝนอบรมของประชาชนให้รู้และเข้าใจในการจัดการปกครอง ที่สอดคล้องกับแนวทาง ความเป็นประชาธิปไตยของสังคมสมัยนั้น และเป็นแนวทางที่กำลังจัดการให้มีขึ้นในการปกครองระดับชาติ เป็นคำกล่าวก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากราชธิปไตย (absolute monarchy) มาเป็นประชาธิปไตย (democracy) โดยคณะราษฎร ใน ปี 2475

2. เป็นสถาบันที่ใช้ในการแสดงออก ถึงสิทธิของประชาชน ที่ได้มอบต่อให้แก่บุคคล อื่นผ่านกระบวนการสละสิทธิโดยชอบธรรม คือการเลือกตั้ง ให้ทำหน้าที่แทนประชาชน ในการควบคุมกิจการงานอันเป็นสาธารณะของหมู่บ้าน

จากการกล่าวมาตั้งแต่ต้นนี้ผู้วิจัยมีความเห็นที่ไม่สอดคล้องกัน ในความเข้าใจที่เป็นจริงของสังคมไทยอาจจะเป็นการมองต่างมุมเพราะจากการศึกษาวิจัย และประสบการณ์มีความ คิดเห็นแตกต่างกันไปในสองประการ คือ

ประการที่หนึ่ง การปกครองระดับหมู่บ้านเป็นสถาบันหลักในการปกครองประเทศ

ประการที่สอง การจะสร้างจิตสำนึกหรือวิถีชีวิตของประชาชนในระบบประชาธิปไตย ต้องเริ่มต้นที่หมู่บ้าน

ประการที่หนึ่ง ทำไมจึงกล่าวเช่นนี้เพราะถ้าเรากลับไปศึกษาความเป็นมาและความ สำคัญของปัญหา ในบทนำ บทที่หนึ่ง ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เราจะพบลักษณะของสังคมไทย ในชนบท ในปี พ.ศ. 2435 เมื่อคราวจัดให้มีการเลือกผู้ใหญ่บ้านขึ้นมาครั้งแรก และการจัดตั้ง หมู่บ้านตำบล ซึ่งเป็นจุดกำเนิดของการปกครองท้องถิ่นซึ่งเป็นพื้นฐานการปกครอง ในระดับ เล็กที่สุดใกล้ตัวประชาชนมากที่สุด จากสถิติในปี พ.ศ. 2536 มีหมู่บ้านปัจจุบันทั้งสิ้นประมาณ หกหมื่นห้าพันหมู่บ้าน มีผู้ใหญ่บ้านที่ทำหน้าที่ปกครองเท่าจำนวนหมู่บ้าน จัดตั้งขึ้นโดย กฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ ครอบคลุมพื้นที่นอกเขตการปกครองท้องถิ่นบางรูปอันได้แก่ สุขาภิบาล เทศบาล เมืองพัทยาและมีพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่ ในเขตการปกครองท้องถิ่นบางรูป ได้แก่ กรุงเทพมหานครและองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีเนื้อที่และประชากรในการปกครองกว่า ร้อยละ 80 ของทั้งประเทศ ถ้าหากเทียบเรื่อง จำนวนเนื้อที่ และจำนวนประชากร กับจำนวน เทศบาล ที่มีอยู่เพียง 135 แห่ง (เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 84 แห่ง และเทศบาล ตำบล 50 แห่ง) จำนวนพื้นที่ และประชากร ที่รับผิดชอบเพียงไม่เกินร้อยละ 15 ของทั้ง ประเทศแล้ว เราต้องถือว่าการปกครองท้องที่ในรูปแบบหมู่บ้าน ต้องเป็นสถาบันหลักในการ ปกครองของประเทศ

หมู่บ้านจึงเป็นสถาบันหลัก ในด้านการปกครองพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศในกรณีเดียวกันหากเราจะศึกษา ทางด้านการใช้อำนาจการปกครองตามหน้าที่แล้ว ตัวผู้ใหญ่บ้านเองมีอำนาจหน้าที่มากมาย ทั้งทางกฎหมายแพ่ง (ตาม พ.ร.บ. อนุญาตตุลาการ) ทางกฎหมายอาญา (ตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญา) และกฎหมายอื่นๆ รวมทั้งที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องถิ่นที่เด่นชัด ถึงอำนาจและหน้าที่ทางด้านการปกครอง ซึ่งแตกต่างกับเทศบาลที่ใช้อำนาจหน้าที่ทางด้านบริการสาธารณะเป็นหลักเท่านั้น ถ้าจะกล่าวถึงเทศบาลก็น่าจะกล่าวได้เพียงเป็นสถาบันฝึกฝนการใช้ประชาธิปไตยทางอ้อม ในด้านการละสิทธิอำนาจให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาล เพื่อให้ทำหน้าที่บริการสาธารณะที่มีใช้หน้าที่ด้านการปกครองที่แท้จริง เป็นการจำลองรูปแบบการเมืองการปกครองระดับชาติ ในระบบรัฐสภามาใช้ ในการปกครองท้องถิ่น เพียงแต่รูปแบบการบริหารเท่านั้น แต่รูปแบบทางด้านกรปกครอง การใช้อำนาจปกครอง ดังเช่นรัฐบาล ที่ ส.ส. ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ในการบริหารราชการแผ่นดินไม่ได้จำลองมาด้วย ดังนั้นการปกครองท้องถิ่นจึงมีความหมายในทางปฏิบัติเพียงการบริหารงานสาธารณะในระดับท้องถิ่น มิได้มีความหมายทางด้านการปกครองที่ใช้อำนาจและมีหน้าที่ เช่นการบริหารในระดับชาติ จึงสามารถกล่าวได้ โดยสรุปสั้น ๆ ได้ว่า ถ้าไม่มีการเพิ่มบทบาทอำนาจหน้าที่ด้านการปกครอง และการบังคับใช้ตามกฎหมาย เพื่อความสงบเรียบร้อยกฎหมายแพ่งกฎหมายอาญา ให้ผู้บริหารหรือสภาเทศบาลแล้วนายกเทศมนตรี ก็เป็นได้แค่หัวหน้าพนักงานเก็บขยะ ซ่อมถนน ดับเพลิง ให้การศึกษาและหาเงินประปาให้ประชาชน

สำหรับประการที่สอง ที่กล่าวว่า จิตใต้สำนึก หรือวิถีชีวิตของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยควรเริ่มที่หมู่บ้าน ถ้าเราให้ความสำคัญถึงวิถีชีวิตของประชาชนว่า มีความสำคัญมากกว่ารูปแบบที่ลอกเลียนแบบมาจากต่างประเทศแล้ว ต้องยอมรับความจริงถึงพื้นฐานของวิถีชีวิตของคนไทยที่สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเหตุผลที่สนับสนุนเรื่องนี้ผู้วิจัยขอใช้หลักการของระบอบประชาธิปไตยตามแนวทางของ จรูญ สุภาพ บางประการ มาเปรียบเทียบกับ ผลการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน เพื่อชี้ให้เห็นจิตใต้สำนึกในสังคมไทยชนบทของจังหวัดนครนายก ดังนี้คือ

1. หลักเหตุผล

จากผลการวิจัยพบว่าการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน โดยกลุ่มตัวอย่างทำให้ทราบได้ว่าประชาชนส่วนใหญ่ ใช้หลักเหตุผลในการพิจารณาตัดสินใจ จากคาร์้อยละ 83.7 ในการเลือกผู้ใหญ่บ้าน โดยคำนึงถึงความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลเป็นสิ่งที่แสดงถึง การใช้ดุลยพินิจและประสบการณ์ทางตรงของผู้มีสิทธิที่มีต่อผู้สมัคร ใช้การสังเกตการณ์ การบอกเล่าและสิ่งที่กระทบทางตรงกับตนเองและครอบครัวมาเป็นฐานในการคิด ถึงแม้ว่าแนวคิดในการตัดสินใจนี้เป็นลักษณะที่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตนเป็นหลักเพราะมีความคาดหวัง ที่จะให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ที่มีน้ำใจชอบช่วยเหลือเกื้อกูลพึ่งพิงได้ เป็นลักษณะการแลกเปลี่ยนในเชิงเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม แต่สิ่งนี้ก็ถือเป็นสามัญสำนึกที่มีเหตุผล เป็นพื้นฐานความรู้สึกนึกคิดของคนไทยในสังคมชนบทในจังหวัดนครนายก

2. หลักความยินยอมหรือความสมัครใจ

จากผลการวิจัยพบว่าการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของกลุ่มตัวอย่าง เป็นการยอมรับหรือยินยอมโดยความสมัครใจที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยดูจากร้อยละ 89.7 ของผู้มีสิทธิเห็นด้วยกับการไปเลือกผู้ใหญ่บ้าน เพราะเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ ในทางกลับกันร้อยละ 87.7 ไม่ได้ไปลงคะแนนเพราะผู้สมัครหรือตัวแทนผู้สมัครมาชักชวนขอร้องให้ไป จึงเป็นการยืนยันได้อีกเช่นกันว่าสังคมชนบทระดับหมู่บ้านในจังหวัดนครนายกรู้และเข้าใจ บทบาทหน้าที่ของตน ตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ได้ดี

3. หลักความเสมอภาค

จากผลการวิจัยพบว่า มีเหตุผลสนับสนุนความคิดพื้นฐาน ในหลักความเสมอภาคของตัวอย่างในเรื่องศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ มีเพียงร้อยละ 6.9 ที่ยอมรับว่า ไปลงคะแนนเพราะผู้สมัครหรือตัวแทนผู้สมัครมาชักชวนโดยมีคำตอบแทนให้ แต่ในทางตรงข้าม ร้อยละ 87.2 กลับไม่เชื่อว่า คนส่วนใหญ่ไปเลือกผู้ใหญ่บ้านของตน เพราะได้รับเงินคำตอบแทนหรือสิ่งของ จึงเป็นการยืนยัน หลักความเสมอภาคข้อหนึ่ง คือ ความมีศักดิ์ศรีของมนุษย์ ตามหลักพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตยที่สังคมชนบทระดับหมู่บ้าน ในจังหวัดนครนายก ยังยึดถือไว้อย่างมั่นคง

4. หลักความสามารถในการพัฒนาตนเอง

ผลการวิจัยระดับพฤติกรรมกรรมการเลือกผู้ใหญ่บ้าน จากการตัดสินใจทั้งสามกลุ่ม จะเห็นได้ชัดว่า กลุ่มตัวอย่างเชื่อมั่นในหลักการความสามารถ ในการพัฒนาตนเองสูง เพราะเป็นการคิดคำนึงในเชิงแลกเปลี่ยน ยังเห็นคุณค่าของตนเองในการพัฒนา เพียงแต่ต้องการคนคอยช่วยเหลือสนับสนุนและเกื้อกูล ในบางครั้งบางโอกาสที่เกินขีดความสามารถของตนเท่านั้น กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อความรู้ความสามารถน้อยกว่า เนื่องจากว่าผู้สมัครในระดับหมู่บ้านมีข้อจำกัดโดยสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและประสบการณ์ จึงให้ความเชื่อถือน้อยกว่า ผู้สมัครจะมีความรู้ความสามารถจริงหรือไม่ สำหรับเครือข่ายเป็นเรื่องที่กลุ่มตัวอย่างจัดลำดับความสำคัญไว้ท้ายสุด จึงสรุปได้ว่าประชาชนโดยส่วนใหญ่เชื่อว่าตนเองสามารถพัฒนาตนเองได้

5. หลักการปกครองตนเอง

จากการวิจัยสามารถกล่าวได้ว่า การปกครองพื้นฐานในสังคมไทย คือการปกครองระดับหมู่บ้านและเป็นการปกครองที่เรียกได้ว่าเป็น "ประชาธิปไตย" ตามหลักการปกครองตนเองมากที่สุด เราจะไม่กล่าวถึงสังคมโดยส่วนรวม ระดับอำเภอ จังหวัด ประเทศ ที่ต้องใช้การ

ปกครองเพื่อบริหารทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรทางสังคม เศรษฐกิจที่กว้างขวาง หลักการปกครองตนเองตามแนวคิดและทฤษฎีในบทที่ 2 เมื่อเอามาเปรียบเทียบกับสังคมระดับหมู่บ้านแล้วจะเห็นได้ชัดว่าการให้ประชาชน มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านของตน มาตั้งแต่ ปี 2457 เมื่อแรกตั้งเป็นหมู่บ้านนั้นเป็นประชาธิปไตยระดับหมู่บ้านมาตั้งนานแล้ว ประชาชนได้มีโอกาสในการกำหนดตัวบุคคลที่จะสานนโยบายของหมู่บ้าน เข้ากับเจ้าหน้าที่ของทางราชการเพื่อแก้ไขปัญหาอันกระทบกระเทือนต่อส่วนรวมของสังคมระดับหมู่บ้านของตนหรือเพื่อสร้างประโยชน์ความผาสุกร่วมกัน เป็นเรื่องของการใช้เหตุผลสติปัญญาข้อมูลจากความเป็นจริงในการตัดสินใจ โดยมีสิ่งแวดล้อมภายนอกมากำหนดกฎเกณฑ์ได้น้อยที่สุด เช่น ความเกรงกลัว ช่มชู้ การโฆษณาชวนเชื่อ เป็นต้น

6. หลักเสรีภาพ

ในแบบสอบถามของการวิจัยพฤติกรรมการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านนี้ เป็นที่น่าเชื่อถือที่ว่าทุกคนไม่ว่าในระบบสังคมใด มีภูมิหลังเป็นเช่นไรย่อมมีความรู้สึกนึกคิดเป็นของตนเองได้โดยเสรี การคิดปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงมีอยู่ในตัวมนุษย์ ตั้งแต่เกิด สังคมวัฒนธรรมประเพณี และความเจริญทางวัตถุใด ๆ ที่พบและเห็นในปัจจุบันก็เกิดจากแนวความคิดอันเป็นเสรีของบุคคลในอดีตทั้งสิ้น จากข้อเท็จจริงที่เปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างได้เสนอความคิดเห็นในการไปเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านเพราะเหตุใด พบว่ายังมีเหตุผลอีกหลายสาเหตุ ที่ผู้วิจัยไม่ได้คิดไว้หรือคิดไว้ไม่ครอบคลุมถึงหรือคิดถึงแต่ไม่ได้บันทึกไว้ ความเห็นดังกล่าวเป็นสิ่งที่บอกว่า ทุกคนมีเสรีภาพทางความคิดเป็นปัจจัยหลักของเอกบุคคคลในการพัฒนาสังคม

จากหลักการประชาธิปไตยทั้ง 6 ประการที่ยกตัวอย่างมานี้ จึงเป็นข้อสรุปในเรื่องนี้ว่า พฤติกรรมการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านในสังคมชนบทในจังหวัดนครนายก ทำให้เราทราบว่าเป็นสภาพสังคมเศรษฐกิจ การเมืองการปกครองของไทยเราปัจจุบัน ได้มองข้ามจุดสำคัญของการพัฒนา พื้นฐานการเมืองการปกครองในหลักการประชาธิปไตยที่แท้จริง เรามัวไปคำนึงถึงแต่ประชาธิปไตยในรูปแบบการปกครองในระดับต่าง ๆ มากเกินไป จนสับสนและดูวนวายไม่รู้จบไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควรต่อการพัฒนาประชาธิปไตย จากเซลล์ที่เล็กที่สุด คือ หมู่บ้าน ปล่อยให้เป็นการะหน้าที่ของข้าราชการประจำ คือ กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย ประคบประหงมต่อไปการที่ประเทศชาติ จะเป็นประชาธิปไตยหรือไม่อย่างไรต้องดูวิถีชีวิตในการตัดสินใจในกิจกรรมทางการเมืองที่อยู่ใกล้ตัวประชาชนมากที่สุด คือ "การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน"

เรื่องที่ 3 การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง

ประชาธิปไตยไม่ใช่ "สูตรสำเร็จรูป" ที่อาจนำมาใช้ทั้งร้อยเปอร์เซ็นต์ ในแต่ละประเทศย่อมมีขีดความสามารถทางการเมืองและทรัพยากรทางการเมืองต่างกัน ย่อมใช้หลักประชาธิปไตยได้มากน้อยไม่เหมือนกัน จะถือว่าประเทศที่ใช้หลักประชาธิปไตยน้อยแล้วไม่เป็น

ประชาธิปไตยไม่ได้ ตามหลักวิชาการแล้วอาจจำแนกประเทศประชาธิปไตย ออกเป็นเพียงแบบประชาธิปไตยมากและแบบประชาธิปไตยน้อย นอกจากนั้นการปกครองบางประการของประเทศประชาธิปไตยก็ไม่จำเป็นต้องเหมือนกันเพราะแต่ละประเทศ ย่อมต้องนำหลักประชาธิปไตยมาผสมผสานเข้ากับลักษณะสำคัญหรือเอกลักษณ์ของชาติหรือมรดกส่วนดีเฉพาะของชาตินั้น ซึ่งเป็นเหตุผลและความจำเป็นในแต่ละประเทศ ประชาธิปไตยจึงมิใช่สินค้าสำเร็จรูป ในแบบที่ผลิตออกจากโรงงาน ที่มีลักษณะเหมือนกันทุกอย่างทุกประการ แต่ตามเหตุผลที่ถูกต้องแล้ว การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศต่าง ๆ ควรจะต่างกันในสาระโครงสร้างกระบวนการและกติกาบางประการ

สมมุติฐานที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตย ก็คือมนุษย์มีความสามารถในการปกครอง เพราะมนุษย์มีความเฉลียวฉลาดมีเหตุผลเป็นสุภาพชน เป็นผู้เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความเท่าเทียมกัน โดยธรรมชาติและเป็นอารยชน สมมุติฐานเหล่านี้ได้รับอิทธิพลมาจากปรัชญาของปราชญ์สมัยศตวรรษที่ 18 ที่เชื่อกันว่ามนุษย์นั้นไม่ว่าจะได้รับการศึกษาหรือไม่ก็ตาม เป็นผู้เฉลียวฉลาดและมีเหตุผลอยู่แล้วตามธรรมชาติแนวความคิดนี้ นักปราชญ์ตะวันตก อาจหมายถึงเพียงแต่ประชาชนในสังคมตะวันตกเท่านั้น ที่มีคุณสมบัติตามที่กล่าวอ้างไว้ ในปรัชญาของตนในปัจจุบันนี้ "ผลิตภัณฑ์ประชาธิปไตย" ได้เป็นสินค้าเข้าของชาวเอเชีย บุคคลจำนวนมากไม่น้อยท่องบ่นหลักและค่านิยมประชาธิปไตยเหมือนคัมภีร์ในศาสนา หลายชาติได้นำหลักประชาธิปไตยไปใช้ได้สำเร็จแต่หลายชาติประสบความล้มเหลว โดยมีสาเหตุจาก ความไม่เข้าใจความหมายที่แท้จริงของระบอบประชาธิปไตย การตีความประชาธิปไตยแบบสุดโต่งจนกลายเป็นอนาธิปไตยหรือเพราะมีค่านิยมทางวัฒนธรรมทางการเมืองที่ขัดแย้งกับประชาธิปไตย หรือพยายามนำประชาธิปไตยมาใช้ทั้งแท่งโดยไม่คำนึงถึงสภาพของประเทศ ไม่คำนึงถึงทรัพยากรของประเทศ เช่น ความสามารถของพลเมืองของตน หรือ ใช้ประชาธิปไตยเป็นเหตุผลบังหน้าเพื่อสร้างอำนาจและฐานะของกลุ่ม หรือของบุคคลและพยายามทำลายกลุ่มหรือบุคคลอื่น ๆ หรือใช้ประชาธิปไตยเป็นข้ออ้างเพื่อนำประเทศชาติไปสู่ระบอบหรือลัทธิการเมืองอื่น หรือใช้ประชาธิปไตยแล้วทำลายคุณสมบัติของชาติของตนเสีย โดยไม่พยายามผสมผสานประชาธิปไตยเข้ากับส่วนดีของชาติที่มีอยู่แล้ว

การเลือกตั้งระดับชาติเป็นกระบวนการเป็นกลไกสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทำให้บุคคล เกิดความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมของประเทศมีความเชื่อมั่นและศรัทธา ในความสามารถของตนเองและเพื่อนมนุษย์ว่าสามารถตัดสินใจเลือกรัฐบาล เลือกรูปแบบ วิธีดำเนินการปกครอง เศรษฐกิจเพื่อประโยชน์ของตนเองได้ การเลือกตั้งจะนำไปสู่ความพยายามของประชาชนที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และการกระทำของรัฐบาล บัจฉัยต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้มีบูรณาการภายในระบบการเมืองของชาติและระดมประชาชน เข้าร่วมในระบบการเมืองระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น เป็นการแสดงออกซึ่งการเป็น

เจ้าของอำนาจอธิปไตยและการยอมรับหรือไม่ยอมรับความชอบธรรม ในสิทธิและอำนาจของ ผู้ปกครองการจัดการเลือกตั้งจึงเป็นกิจกรรมเพื่อแสวงหาความชอบธรรมในอำนาจปกครองให้ แก่ตนการเลือกตั้งจึงมีความสำคัญอย่างน้อย 7 ประการ^๑ คือ

1. เป็นการเลือกผู้ปกครองหรือรัฐที่จะมาทำการปกครอง
2. เป็น "ห้ามล้อ" ทางการเมือง
3. เป็นกลไกเชื่อมโยงความต้องการของประชาชนเข้ากับนโยบายสาธารณะ
4. สร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้แก่ผู้ปกครอง
5. ลดความตึงเครียดทางการเมืองและสังคม
6. ทำให้เกิดบูรณาการทางการเมือง
7. ทำให้เกิดการระดมมวลชน เข้าสู่กระบวนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและ ทำให้ประชาชนเห็นความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดี

การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านเป็นกระบวนการทางการเมืองอย่างหนึ่ง ซึ่งหมายถึงกิจกรรมทางการเมืองในระดับหมู่บ้านที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนที่เป็น เจ้าของอำนาจอธิปไตย ด้วยการไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตนเพื่อทำหน้าที่ปกครองดูแล ทุกข์สุขของราษฎรในหมู่บ้านของตน เป็นการแสดงออกถึงเจตจำนงของคนส่วนใหญ่ ในหมู่บ้าน ในการเรียกร้องสนับสนุนกระทำหรือไม่กระทำ การตัดสินใจในนโยบายสาธารณะของหมู่บ้าน การที่ประชาชนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน ที่มีอุดมการณ์ และสอดคล้องกับความต้องการของตน ก็เพราะความเชื่อว่าคน ๆ นั้นจะไปเป็นตัวแทนของเขาได้ดี ในการรวบรวม ข้อเรียกร้องข้อเสนอไปสู่การพิจารณาของผู้มีอำนาจหน้าที่ ในการบริหารทรัพยากรของชาติคือ ข้าราชการประจำหรือนักการเมืองและในทางตรงกันข้าม คน ๆ นั้นสามารถจัดสรรทรัพยากรที่ ได้รับให้กับชุมชนได้อย่างเหมาะสมและที่สำคัญ คือ สามารถมีประโยชน์ต่อตนเองด้วยการเลือกตั้งจึงเป็นกิจกรรม ที่ประชาชนแสวงหาทางเลือกในการปกครองและบำบัดความต้องการของตนในการสรรหาผู้ปกครองที่มีความยุติธรรมต่อตนเอง การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านจึงเป็น สิทธิตามธรรมชาติของบุคคลในการที่ต้องการความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สินการแสวงหา ความสะดวกสบายการดำรงชีวิตที่ดีกว่าการเลือกบุคคลที่มาเป็นผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นความคิดคำนึง ในการสละสิทธิอันชอบธรรมของตน ให้แก่ผู้ที่ตนเชื่อถือว่า จะนำตนเองและสังคมของตนไปสู่ จุดหมายปลายทางได้ โดยเต็มใจและยอมรับความชอบธรรมที่ต้องประพฤติดุปฏิบัติตามบุคคล ที่ได้รับเลือกตั้งโดยเสียงส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน

^๑ กระทบ ทองธรรมชาติ, สมบูรณ์ สุขสำราญ และ ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ, การเลือกตั้ง พรรคการเมืองและเสถียรภาพของรัฐบาล (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มาสเตอร์เพรส, 2531), หน้า 5-6.

การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นที่มาของความชอบธรรม ตามหลักการประชาธิปไตย ที่แท้จริงโดยมีลักษณะตามหลักเกณฑ์ที่ได้รับการยอมรับเป็นสากล 6 ประการ คือ

1. ความเป็นอิสระแห่งการเลือกตั้ง ซึ่งหมายถึงอิสระที่ปราศจากการบังคับ ขู่เข็ญด้วยประการใด ๆ ทั้งปวงไม่ว่าการใช้อำสสินจ้างหรือการใช้อิทธิพลบีบบังคับ
2. หลักการเลือกตั้งตามกำหนดระยะเวลา เพื่อเปิดให้ประชาชนมีโอกาสตรวจสอบ การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ปกครองว่าได้ปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของประชาชนหรือไม่ เป็นเงื่อนไข เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสสามารถเปลี่ยนแปลงตัวผู้ปกครองโดยสันติวิธี
3. การเลือกตั้งที่ยุติธรรมเป็นการเปิดโอกาสให้ ผู้มีคุณสมบัติทุกคนได้มีโอกาสที่เท่าเทียมกันในการสมัครโดยปราศจากการครอบงำ เล่ห์ทางการเมืองอำนาจหรืออิทธิพลใด ๆ โดยมีหน่วยราชการเป็นตัวกลางเป็นผู้รักษากฎกติกา ภายใต้กฎเกณฑ์ ขอบเขตของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ
4. หลักการให้สิทธิเลือกตั้งเป็นการทั่วไป การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านให้สิทธิแก่ประชาชน ที่มีคุณสมบัติครบถ้วน^{๖๖} ทุกคนโดยไม่มีภารกิจกันหรือจำกัดสิทธิ เสรีภาพ คุณสมบัติในการมี สิทธิเลือกตั้งที่เป็นคุณสมบัติที่เป็นสากลตามระบอบประชาธิปไตย ได้แก่

การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านตามวาระ 5 ปี เริ่มใช้เมื่อ 7 สิงหาคม 2535 เป็นต้นมาโดย ผลของ พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2535 ผู้ได้รับการเลือกตั้งใหม่จะ ดำรงตำแหน่งเป็นวาระคราวละ 5 ปี แต่ผู้ที่ดำรงตำแหน่งอยู่ก่อน พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติม ประกาศใช้จะดำรงตำแหน่งต่อไปจนเกษียณอายุ 60 ปี บริบูรณ์.

^{๖๖} พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ มาตรา 11 กำหนดคุณสมบัติไว้เพียง 4 ประการ ประการที่หนึ่งคือ มีสัญชาติไทยและบรรลุนิติภาวะแล้ว ประการที่สองคือ ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช ประการที่สามคือ ไม่เป็นคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ และ ประการที่สี่คือ มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำและมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วย การทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านนั้นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่าสามเดือนจนถึงวันเลือก.

- (1) อายุเป็นการกำหนดตามหลักเกณฑ์ขั้นต่ำโดยทั่วไปคือ อายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์
- (2) ความเป็นพลเมืองโดยเปิดให้ทุกคนที่มีสัญชาติไทยสามารถใช้สิทธิได้ทุกคน
- (3) ถิ่นที่อยู่มีการกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อเป็นไปในความสะดวก ในการจัดทำ และตรวจสอบทะเบียนผู้มีสิทธิเพื่อป้องกันการทุจริตเท่านั้น
- (4) ไม่มีการจำกัดสิทธิการรื้อหนังสือ
- (5) ไม่มีการจำกัดสิทธิความประพฤติของผู้ใช้สิทธิ
- (6) สถานภาพทางสังคม ยกเว้นไว้สำหรับ ภิกษุ สามเณร นักพรตและนักบวช เพื่อป้องกันการติเตียนทางโลก

5. หลักความเสมอภาคการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านเป็นการให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งคนหนึ่งมีคะแนนเสียงหนึ่งคะแนน (one man one vote) แจกเช่น การเลือกตั้งแบบสากลทุกระดับ

6. หลักการลงคะแนนลับเช่นเดียวกับการเลือกตั้งทุกระดับ แต่ที่มีลักษณะที่ถือว่าเป็นพิเศษก็คือ การเลือกตั้งทางตรงโดยเปิดเผยตามความต้องการของเสียงส่วนใหญ่ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่จะโหวตก่อนการใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นการแสดงออก ซึ่งการใช้ประชาธิปไตยทางตรงโดยเปิดเผยด้วยความสมัครใจต้องถือว่าเป็นสิ่งที่ดี และมีเฉพาะในการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านเท่านั้น

กล่าวโดยสรุป การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นวิธีการที่สอดคล้องกับหลักการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยถ้าเราพิจารณาองค์ประกอบอื่น ๆ ในการพิจารณาเปรียบเทียบถึงผลที่ได้รับและความเกี่ยวพันในสามัญสำนึกของประชาชนคนไทยต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งโดยเจตนาที่แท้จริงและเข้าใจอย่างลึกซึ้งในการตัดสินใจแล้ว เราต้องยอมรับด้วยกันว่า การเลือกตั้งที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุดในปัจจุบัน คือ "การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน" นั่นเอง

เรื่องที่ 4. การเปลี่ยนแปลงศูนย์อำนาจของหมู่บ้าน

ในปี 2535 จากข้อมูลสถิติที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เกี่ยวกับอายุของผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับการเลือกตั้งใหม่ตลอดทั้งปีทั้งสิ้น 33 รายประกอบกับวิธีการคิดตัดสินใจและพฤติกรรมที่ได้จากการวิจัยของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ทำให้พบสิ่งหนึ่งที่เป็นความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นแล้วในสภาพสังคมไทย ในชนบทระดับหมู่บ้าน คือ การเปลี่ยนแปลงศูนย์อำนาจของหมู่บ้านโดยได้รับการถ่ายโอนอำนาจการปกครองจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

จากการศึกษาภาวะผู้นำ ที่จังหวัดศรีสะเกษ ในปี 2505 ของพิทยา สายหู มีผลสรุปว่า ผู้ใหญ่บ้านต้องเป็นผู้ผสมผสานผลประโยชน์ของลูกบ้านและของทางราชการ อำนาจที่เกิดจากการดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านถูกรีดรอนจากอิทธิพลของญาติพี่น้องและกลุ่มผู้สมัครแข่งขันที่ตั้ง

ตัวเป็นปฏิบัติ ผู้ใหญ่บ้านบางคนเฉื่อยชาน้อยมักจะไม่ได้ได้รับความร่วมมือ จากชาวบ้าน
ผู้อาวุโสกว่าบางคนแกไปไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง

จากการศึกษาภาวะผู้นำในชนบทไทยของคณะกรรมการสาขารัฐศาสตร์ และ
รัฐประศาสนศาสตร์สภาวิจัยแห่งชาติ ในปี 2514 ได้ข้อสรุปว่า ผู้นำในชนบทของไทยมักมี
ลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นผู้มีการศึกษาดีกว่าชาวบ้านทั่วไปมีฐานะมั่นคง กล้าหาญ เสียสละ ทำ
ตนให้เป็นประโยชน์ มีประสบการณ์นอกหมู่บ้านอย่างกว้างขวางกว่า สนใจติดตามข่าวสาร และ
ที่สำคัญ คือ มีความอาวุโสกว่าซึ่งหมายถึงอายุมากกว่าบุคคลโดยทั่วเฉลี่ยทั่วไป

จากการศึกษาการพัฒนาท้องถิ่นในหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ของ สงคราม ก่อสุทธิธีรกุล
ในปี 2515 มีข้อสรุปตอนหนึ่งว่า ผู้ใหญ่บ้านจะมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ที่สูงกว่าชาวบ้าน
อื่น ๆ อยู่บ้างแต่ไม่สูงจนเกินไปนัก ส่วนมากมีความรู้ระดับประถมศึกษา มักอยู่ในวัยสูงอายุ
เพราะอยู่ในตำแหน่งตลอดไป

จากการตรวจสอบค่าเฉลี่ยเรื่องอายุของผู้ได้รับการเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่
บ้านใหม่ในปี 2535 ของจังหวัดนครนายกตามรายละเอียดในภาคผนวก จะพบค่าเฉลี่ยใน
กลุ่ม ผู้ใหญ่บ้าน ที่สำรวจนี้อยู่ที่อายุ 44 ปีและจากผลการวิจัยที่ว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีการตัดสินใจ
ใจเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยให้ความสำคัญแก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันมากเป็นอัน
ดับแรก จึงเป็นข้อสรุปบางประการได้ว่า ศูนย์อำนาจทางการปกครองในระดับหมู่บ้านได้ถ่ายเท
มาสู่คนรุ่นใหม่ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนวัยกลางคนที่ม่ประสบการณ์ และมีผลงานเป็นที่ยอมรับนับ
ถือ ในความเสียสละมีความขยัน เอาใจใส่ต่อสังคมของตนเองการใช้อำนาจของผู้ใหญ่บ้านมี
เหตุผล ของการประนีประนอมและเห็นอกเห็นใจกันมากขึ้น

โดยสรุปแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ลักษณะดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่ฝัง
รากลึกลงไปตามกรอบและแนวทางของระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงมากขึ้น ในอนาคต
อำนาจและอิทธิพลตามแนวทางของนักรัฐศาสตร์ เช่น Dahl, Schein มีผลน้อยมากต่อการ
ปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านและสถานการณ์ทางสังคมระดับหมู่บ้านจะแปร
เปลี่ยนไปสู่การประนีประนอมของผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง ซึ่งหมายถึงผู้ใหญ่บ้านและ
ประชาชนในหมู่บ้านจะเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งสองฝ่ายมากกว่าการบังคับหรือการชี้นำ
แต่ฝ่ายเดียวและถ้ามีการเลือกตั้งมากขึ้นเท่าไร อายุของผู้ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน จะ
น้อยลงแต่ทั้งนี้จะเป็น ผู้มีอายุอยู่ในวัยกลางคนระหว่าง 35- 45 ปีเป็นส่วนใหญ่.